

LÉLEKTAN ÉS HADVISELÉS

INTERDISZCIPLINÁRIS E-FOLYÓIRAT

DOI 10.35404/LH.2022.2.1

ISSN 2676-9964

IV. évfolyam 2022/2. szám

WEB: www.kpluszf.com

K+F STÚDIÓ Kft.

IMPRESSZUM

LÉLEKTAN ÉS HADVISELÉS

Interdiszciplináris e-folyóirat

Alapítva: 2019-ben.

ISSN 2676-9964

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 46.§ (4) bekezdése alapján nyilvántartásba vett sajtótermék (határozatról szóló értesítés iktatószáma: CE/5433-5/2019).

A *Lélektan és hadviselés* interdiszciplináris e-folyóirat a K+F Stúdió Kft. által, társadalmi felelősség-vállalási (CSR) stratégia keretében alapított és kiadott, félévente megjelenő Open Access (nyílt hozzáférésű) internetes periodika, melyben két anonim és két nem anonim szakmai lektor bírál minden tanulmányt.

A Kiadó adatai:

Kiadó: K+F Stúdió Kft.
A kiadó székhelye: 4032 Debrecen, Tarján utca 55.
Mobil: +36-30-4849779
E-mail: info@kpluszf.com
Web: www.kpluszf.com
Kiadásért felelős személy: Mező Katalin (PhD),

A Szerkesztőség adatai:

Levélcím: K+F Stúdió Kft., 4032 Debrecen, Tarján utca 55.
Mobil: +36-30-4849779
E-mail: info@kpluszf.com
Web: www.kpluszf.com
Alapító főszerkesztő: Mező Ferenc (PhD)
Tördelő szerkesztő: Mező Katalin (PhD)

Együttműködő civil szervezet: Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület (www.kockakor.hu)

Szerkesztőség (ABC rendben):

Bodnár Gabriella, (PhD, habil., Soproni Egyetem)
Bolgár Judit (PhD, CSc, Nemzeti Közszerológiai Egyetem)
Durucz né Tégla Dóra (NKE HDI, Honvédelmi Minisztérium Honvédelmi Államtitkársági Titkárság)
Fehér Zsuzsa (kutató)
Fejes Zsolt (PhD, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ)
Harai Dénes (PhD, CSc, Nemzeti Közszerológiai Egyetem)
Kelemen Lajos (PhD, Okoskocka Kft.)
Kemény László (PhD, CSc, nyugalmazott egyetemi tanár)
Kóródi Gyula (Prof. Dr., Nemzeti Közszerológiai Egyetem)
Lóderer Balázs (PhD, Magyar Honvédség)
Mező Ferenc (PhD, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)
Mező Katalin (PhD, Debreceni Egyetem)
Mihók Sándor (Dr. Jur., nyugalmazott jogtanácsos)
Nemes Magdolna (PhD, Debreceni Egyetem)
Orbán Réka (PhD, Babes-Bolyai Egyetem)
Pénzes Dávid (PhD, Káldor Miklós Kollégium)
Pšenáková Ildikó (PhD, Trnava University in Trnava, Szlovákia)
Simó Ferenc Zoltán (Dr. LL.M, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)
Szabóné Balogh Ágota (PhD, Gál Ferenc Egyetem)

Külön nem hivatkozott illusztrációk forrása: <https://pixabay.com>

TARTALOM

SZERKESZTŐI KÖSZÖNTŐ	5
ELMÉLETI ÉS EMPIRIKUS TANULMÁNYOK	7
Rezsneki Zsombor: A NYUGAT HAJNALA – A FILOZÓFIÁTÓL AZ ŰRKUTATÁSIG	9
Kovács Írisz: OKTATÁSI MODELLEK SPANYOLORSZÁG TERÜLETÉN	39
Simó Ferenc Zoltán: WORKING CONDITIONS: AN EMBEDDED HISTORICAL PROSPECTIVE	51
MŰHELY, RENDEZVÉNY	61
Mező Ferenc: BESZÁMOLÓ A „TANULÁS ÉS TÁRSADALOM” INTERDISZCIPLINÁRIS NEMZETKÖZI KONFERENCIÁRÓL (2022) ÉS ANNAK LÉLEKTAN ÉS HADVISELÉS VONATKOZÁSAIRÓL.....	63
Mező Katalin: BESZÁMOLÓ A „KREATIVITÁS – ELMÉLET ÉS GYAKORLAT” KONFERENCIÁRÓL.....	95
INVITATION TO VIII. INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONFERENCE MEGHÍVÓ A VIII. NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS KONFERENCIÁRA	99
FELHÍVÁS INTERDISZCIPLINÁRIS JUNIOR KUTATÓCSOPORTBA TÖRTÉNŐ BEKAPCSOLÓDÁSRA	101

SZERKESZTŐI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

Köszöntjük a
Lélektan és hadviselés
interdiszciplináris
e-folyóirat
IV. évfolyam 2022/2.
számának megjelenése
alkalmából!

A 2022/2. lapszámot Rezsneki Zsombor „A Nyugat hajnala – A filozófiától az űrkutatásig” című esszéje nyitja meg. A Szerző távoli asszociációkat tartalmazó írásában a sok és sokféle témakört érint, s keresi azok között a kapcsolatot. Az ókori görög klasszikusoktól a keresztény ideológián át az űrkutatásig és napjaink történelméig terjedő kultúrtörténeti áttekintése vitaindító jellegű lehet.

Kovács Írisz a Spanyolországban tapasztalható oktatási modelleket, azok történeti és társadalmi, politikai aspektusait mutatja be. Tágab nézőpontból tekintve pedig a Szerző rávilágít a kisebbségvédelem, a nyelv- és oktatáspolitikai összefüggéseire.

Simó Ferenc Zoltán a munkakörülmények alakulásának történeti áttekintését nyújtja esszéjében. A XIX. századi munkás lázadástól az Európai Unió napjainkban jellemző hozzáállásának alakulásáig követhetjük nyomon a munkakörülményekhez való viszonyulás alakulását, illetve a témához kapcsolódó fogalmak változását.

A „Műhely, rendezvény” rovatból megtudhatjuk, hogy 2022. november 10-12.-én valósult meg a „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencia Egerben, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen, valamint az online térben. A rendezvény és a MEC_SZ_141117 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a MEC_21 pályázati program finanszírozásában valósult meg. A konferenciáról Mező Ferenc adott közre összefoglalót.

A „Kreativitás – Elmélet és gyakorlat (2022)” Nemzetközi Interdiszciplináris Online Konferencia 2022. december 9.-én került megrendezésre. Mező Katalin összeállítása informál bennünket a rendezvényről.

Végül a VIII. Nemzetközi Interdiszciplináris Konferenciára szóló felhívással és egy, a Nemzeti Tehetség Program és a Miniszterelnökség támogatásával, a Kocka Kör megvalósításában (az NTP-INNOV-22-0095 projekt keretében) szerveződő Interdiszciplináris Junior Kutatócsoportba történő csatlakozási lehetőségről szóló felhívással találkozhatunk még.

*Gondolatébresztő kalandozást kívánok
a hadak útján, a pszichológia ösvényein,
a történelem útvesztőiben:*

Dr. Mező Ferenc
alapító főszerkesztő

ELMÉLETI ÉS EMPIRIKUS TANULMÁNYOK

A NYUGAT HAJNALA – A FILOZÓFIÁTÓL AZ ŰRKUTATÁSIG

Szerző:

Dr. Rezsneki Zsombor (Drs.)
Nemzeti Közszoigálati Egyetem

Szerző e-mail címe:
drrezsneki@fitlaw.hu

Lektorok:

Dr. Szelei Ildikó
Nemzeti Közszoigálati Egyetem

Dr. Fischl Vilmos
Nemzeti Közszoigálati Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Az egymástól látszólag távol eső két terület valójában egy és ugyanaz. Pontosabban, a filozófia művelése nélkül soha nem alakult volna ki a mai értelemben vett űrtudomány, amely valamennyi tudományterületet átölel és egységbe forraszt. A tanulmány rámutat arra, hogy a napjainkban elért fejlődésnek alapja a filozófiát művelő ember. Egyúttal elemzésre kerül a filozófia, a technikai fejlettség és maga a fejlődés is, mint fogalom. Mindezt enyhén átszőve pár vallási és irodalmi példával, valamint az ókortól a napjainkig kialakult gondolkodásmód részletes elemzésével. A tanulmány elveti a civilizációk folyamatos összehasonlításának kényszerét és helyette az egy civilizációs modellt vezet be. Az űrkutatásig vezető hosszú utat széleskörűen, évezredek távlatokból indulva fogja át. Egyúttal választ adva arra a kérdésre, hogy miért a nyugati országok vezetik a ma ismert világot.

Kulcsszavak: filozófia, fejlődés, civilizáció, vallás, görög klasszikusok, nyugat

Diszciplínák: politikatudományok, filozófia

Abstract

DAWN OF THE WEST – FROM PHILOSOPHY TO SPACE EXPLORATION

The apparently different two areas are actually one and the same. More precisely, without the cultivation of philosophy, space science in the modern sense could never have developed embracing all fields and soldering them together. The study points out that the basis for development today is the person who cultivates philosophy. At the same time, philosophy, technical progress, and development itself are analyzed as a concept. Slightly interwoven with a few examples of religion and literature as well as a detailed analysis of the way of thinking that has developed from antiquity to the present

day. The study rejects the compulsion to continually compare civilizations and instead introduces a model of one existing civilization. It travels a long way to space exploration embracing it for thousands of years. At the same time, it answers the question of why Western countries lead the world we know today.

Keywords: philosophy; development, civilization, religion, classicals, western world

Disciplines: political science, philosophy

Rezsneki Zsombor (2022): A nyugat hajnala – A filozófiától az űrkutatásig. *Lélektan és hadviselés – interdiszciplináris folyóirat*, IV. évf. 2022/2. szám. 9-38.

Doi: [10.35404/LH.2022.2.9](https://doi.org/10.35404/LH.2022.2.9)

A tanulmányomban megválaszolni kívánt kérdések az alábbiak. Miért a nyugati országok a legfejlettebbek? Miért vagyunk tévúton ennek érdekében?

A hipotézisem alapja, hogy nem létezik több civilizáció, csak egy. A civilizáció egyenlő egy olyan világeszmével, amellyel a fejlődés fenntartható. Amely ország ezt megfejt (elfogadja), az vezeti a világot. A civilizáció és minden fejlődés nem választható el a filozófiától, valamint a tudás alapját tartó emberek (tudósok) középontba helyezésétől.

A fejezetek során vizsgálat alá helyezem és meghatározom miért alakult így a világ rendje.

Minden országnak önállóan kell kövesse a világ tudásának folyását, amely mindenki számára elérhető. Szükséges azonban tanulmányozni az előttünk lévő eredményeit, nehogy hosszú út után ugyanoda jussunk és generációk teljes élete teljen el a múltban úgy, hogy nem alkotnak semmi

újat. Természetesen adódik a kérdés az egyes népekkel és országokkal kapcsolatosan. Hogyan tudjuk, hogy mi a következő lépés, ha nem ismerjük az elődeink tetteit. Ugyanez fordítva is igaz, ha ismerjük az előttünk lévőket tetteit, tudjuk mi a következő lépés. Ez a fejlődés, a civilizáció értelme. Ez után következhet csak minden tudásunk.

A tanulmányomban megteszem azokat a lépéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy minden ország megértse, kizárólag az ő magatartása vezetett oda – relative jó értelemben – ahol tart.

Egy vagy több civilizáció

A történelemben, régészetben és egyéb tudományos irányban civilizációk kialakulásáról és eltűnéséről beszélünk. Számos munka jelent meg, amelyek közül a legmélyebb nyomot Spengler (A Nyugat bukása, alkonya), Tonybee (A történelem tanulmánya) és Huntington (A civilizációk

összecsapása) hagyta. A kultúra és a civilizáció fogalmát értelmezve, míg a civilizáció egy magatartásformát jelent, illetve gazdasági szellemi, technikai, társadalmi műveltséget, addig a kultúra egy adott embercsoport szokásainak, hagyományainak összessége és anyanyelve. A kultúrába is beletartozhat egy adott berendezkedés vagy technikai fejlettség, ha az izoláltan jellemzi a csoportot.

Összehasonlítva azonban nem lehet éles határt húzni a civilizáció és a kultúra között. Minden elmélet a témában az embert helyezi kiindulópontnak, amely már megalapozza a későbbi bizonytalanságot és még inkább a tévedés lehetőségét. A kultúra fogalma elfogadható, kicsit átterjeszkezhetsz a civilizáció fogalmába. Azonban a civilizáció fogalma nem teljes, egyúttal sokkal fundamentálisabb. A civilizáció nem az emberhez kapcsolható közvetlenül, hanem egy olyan jelenség, amely képes a fejlődésre és fenn tudja magát tartani. Az emberi civilizáció a tudatosságra épül.

Az egy civilizációs irányt már az 1800-as években Alexander Humbolt is felvetette, valamint napjainkban Noah Yuval Harari is. Azonban míg előző nem fejtette azt ki, addig a második politikai és népi jellemváltozásba látta a megoldást és az egymásra hasonlítás szükségessége, mint emberiség összessége lett a civilizációja alapja. Harari a civilizáción belüli harc talaján látja az emberiség jövőjét. Valójában több kis civilizációt rak össze, tértől és időtől függően (Harari, 2021).

Spengler a nyugati civilizáció bukását taglaló könyvét az 1920-as években írta.

Nyolcszáz oldalon keresztül lenyűgöző logikai érveket dolgoz fel, de a mű végén érezhető, hogy a Nyugattal szembeni ellen-szenve érvényesül. A materiális Nyugatot lehúzza a pénz iránti vágya az örök örvénybe (Spengler, 1922). De igaz van? Azóta csak azt láttuk, hogy a Nyugat megoldotta a 20. század legnagyobb kihívásait és globálisan érvényesült elgondolása. Nem lehet, hogy összekeveri az anyagi javak termelésének képességét és az annak hiánya miatt kialakult anyagiasság kérdését? Míg az előző a Nyugatra, addig a második a tőle keletre fekvő országokra jellemző.

Tonybee esetében már árnyaltabb a vélemény. Valójában nem is véleményt mond, hanem a jövőre vonatkozó tanácsot ad a múlt megállapításai alapján. Ha egy civilizáció fent akar maradni, úgy reagálnia kell a megsemmisítő erőkre, azaz mintegy reflexióként határozza meg egy civilizáció működését (Tonybee, 1953). Jelen tanulmányomban, azonban látni fogjuk, hogy ez egy természetes reakció minden nép irányából. Hobbes és Newton 'párharca' alátámasztja Tonybee állásfoglalását, miszerint egy erő nyomása egy a nyomással ellentétes erőt ébreszt fel. Ez a fizika, Newton 3. törvényének is az alapja, valamint a Hobbes-i társadalomnak is. Illetve ez a mai űrkutatás alapját képező rakétatudomány hatás-ellenhatás kialakulását lehetővé tevő felfedezés is. Tonybee feltehetően tökéletes történész szemmel írja le megállapítását, de filozófiai szempontból nem teljes. A fejlődés nem csak szükség estén kell, hogy történjen, hanem 'békeidőben' is.

Tehát a civilizáció akkor működik, ha nem csak az elpusztulás veszélye esetén ébredünk fel és jut eszünkbe vágyunk a fennmaradás, a létezés, hanem nyugalomban is kreatívak, előre haladóak vagyunk. Abszolút dante-i értelemben, „nem születettek tengni mint az állat, hanem tudni és haladni előre”, írta 700 évvel ezelőtt (Alighieri, 2011).

A civilizáció nem függhet a nép által körül határolt területtől, a nép fizikai erejétől vagy a földrajzi hely ásványanyagtartalmától. Ez a három tényező ma is több nagyhatalom fundamentumát adja. Ez a terület elfoglalása és annak fenntartása képletének másik oldala. Nem ragaszthatunk civilizációs jelzőt arra, hogy egy nagyon régi eredeti földszerzést követően a társadalom – egyes rétegei elnyomva a többi réteget – e három dologból tartja fenn magát: föld + egyén fizikai ereje + ásványkincs. Nincs is más dolog, amelyet legkevésbé magunknak köszönhetünk, tehát nem szabad Isten ajándékát a saját erényünknek feltüntetni. A civilizáció fogalmi elvárásának hogyan felelhetne meg az, ami földművelésben vagy akár csak szobrászatban teljesedik ki.

A fő különbséget sem a tudomány, sem a fenti szerzők nem határozták meg: 1) A civilizációnak célja van, a fejlődés. 2) Nem az egyéni (csoport) érvényesítésének érdeke, hanem a köz. 3) Továbbá a civilizáció alanya a filozófia. 4) A tudomány a filozófia szolgálója, valamint 5) a technika a filozófia következménye. 6) A kereszténység pedig a civilizáció védelmezője.

A fejlődés, a köz, a filozófia, a tudomány, a technika

A sorrendtől eltérve – illetve azt szándékosan előre el nem rendezve – mindennek az alapja a filozófia, nem az ember. Az ember alkalmazza a civilizáció alanyát, a filozófiát és valósítja meg a civilizáció célját, a fejlődést. A tudomány, mint eszköz vesz részt és a technika csak, mint szükséges termék jelenik meg. A köz pedig az a tér és idő, ahol folyik a tevékenység. Mivel civilizációról van szó, nem lehet egyéni lehetőségként elhelyezni sem az alanyt, sem a célt.

A filozófia

A filozófia meghatározása igen régre nyúlik vissza, azonban a mai napig nincs teljes egyetértés, hogyan is kellene definiálnunk.

A filozófia szó ókori, görög jelentése a „A bölcsesség kedvelője” (Britannica Hungarica, 2012) vagy a „Bölcsesség szeretete”. Ez azonban nem volt elegendő a világ dolgait művelőknek és már Platón elkezdte meghatározni a fogalmat. Véleménye szerint az igazság megismerése volt a filozófia központi témája és mélyreható módon foglalkozott a lélek filozófiájával is (Platón, 1983). Így a filozófia szétbontása igen korán elkezdődött, Epikurosz a természet-filozófia és az empirikus vizsgálatot helyezte a középpontba. A filozófia ekkor egyet jelentett azzal, ami megszabadít minket a lelki zavaroktól. De feltehetően nem ez volt az első fogalom meghatározás és időben jóval előbb is voltak rá kísérletek. Erre

közvetlen régészeti bizonyítékaink nincsenek, azonban Arisztotelész – a mai kor embere számára igen iránymutató módon – is már az ősökrol beszél. Olvasva azt, hogy 2500 évvel ezelőtt a világ legnagyobb tudósa is az ősökre hivatkozik megmutatja, hogy kezdete nem nagyon van a dolgoknak. Pontosan meghatározva semmiképp, annak ellenére mindenki tudja, hol van ez a kezdet, csak a filozófia művelése nélkül a saját 20 évünk ismeretéből indulva neki minden feladatnak, elveszünk.

Ezt követően a Krisztus körüli időkben már a filozófia szembekerül a vallással és Philón egyenesen a teológia szolgálojának nevezi. Alexandria Kelemen még tovább megy és konkrétan kifejti, hogy a filozófusok loptak az Ótestamentumból (lásd: Chadwick, 1999). A viták közepette jelenik meg Szent Ágoston, aki korának legnagyobb filozófusa és megteremti az egymással ellentétet, amely szerint a hit nem teszi feleslegessé a filozófiát (Kecskés, 1960). A történelmi viharok elindulását követően a 4. századtól a filozófia a földfelszínhez közel várja újbóli eljövételét. Az európai államalapításokat követően a 11-12. században felbukkan és folytatódik a klasszikus görögök újra értelmezése. Arisztotelész, Plátón és más szerzők műve eljut Keletre és onnan vissza Európába. A Szent Ágoston-i megállapítás újra felüti fejét és a vallással ismét szembe kerülve – a kor kiemelkedő teológusa – Abelard úgy tartja, hogy a kereszténység felülemelkedik a filozófián, a kereszténység az igazi bölcsesség folyamata (Dr. kühr, 1927). Böethius de Dacia megismétli a 12. században, hogy a

hit összefér a filozófiával, amelyet a kiváló kommentár Aquinói Szent Tamás is oszt, azonban az igazság végső forrását Isten kezébe adja.

Az 1277-es pápai elítélő határozatnak – amelynek részletei a szemben lévő vallási és világi dolgokat rendezi, de nem tartalma jelen tanulmánynak – Bonaventura valamelyest ellentmond, de a filozófiát a kereszténységen belülre helyezi el (Magyar Katolikus Egyház, 2021). Ezzel békességben maradva a pápával.

A humanizmust és a reneszánszt túlélve, Ticino szorosán a valláshoz kapcsolódóan a kereszténységet egyenlővé teszi az istenes filozófiával. A teljes győzelmet azonban Francisco Suarez mondja ki – megismételve Philónt –, miszerint a filozófia a teológia szolgáloja (Turay, 1990). De a filozófia ekkor külön válik a teológiától azáltal, hogy Melanchton azt mondja, a filozófia nincs hatással a keresztényi megváltásra, így azt nyugodtan lehet művelni (NET1). Majd ezer évvel később el is érkeztek a középkori műveltség képviselői a Szent Ágoston által már megállapított tételhez.

Az 1600-as években megjelent filozófia a metafizikát teszi meg alapjául, amelyből kinő – sorrendben – az erkölcs, a fizika, a tudományok. A Hobbes-i filozófiában Isten már nem kap helyt, nem tekinti tárgyának, és a filozófiát a béke megteremtésének tartja, amely az epikuroszi lelki zavarmentességet foglalja magában. 2000 évvel később újra.

Hobbes elvette a Ticino-i egyenletből – a „kereszténység = istenes filozófia” –

Istent és a kereszténységet, majd helyettesítette a parancsoló hatalom és a parancsolt normával, amellyel így a „filozófia = intézményesítés”. Leibniz újra visszanyúl az ókori filozófiához és véleménye szerint szükséges művelni azt továbbra is, de Spinoza – kortársa abban az időben – már tisztán a filozófiát, mint a minden tudást felölelő tényt határozza meg, Istent némileg visszahozva, a teremtményeivel teszi immanenssé. Hasonlóan Cusanus-hoz, aki már ezt 200 évvel korábban kimondta, miszerint Isten egy az általa teremtetten, de közben különbözik is attól (NET2). Kialakul a panteizmus, mely szerint Isten mindenben jelen van, amit teremtett. A szintén kortárs Fénelon, úgy tűnik, rendet teremt és azt mondja, hogy Isten megválaszolása közös érdek, azaz a teológiának és a filozófiának együtt kell dolgoznia.

Újra visszatértek a tudósok a Szent Ágoston-i megengedő, együttműködő környezetbe. Újra azért, hogy Rousseau a 18. században azt mondhatta, a filozófia romlottságot okoz, akárcsak a művészet és a tudományok (NET3). Ami eddig a világiak szemében a vallás, most már a filozófia.

Kant megjelenésével a 18. században tovább folytatódik a filozófia tanulmányozása és ekkor már mindenki egyet ért, hogy a filozófia tudomány. Egy újabb tagolás jelenik meg a gyakorlati-kozmosz és az elméleti-emberi közösségek tanulmányozásával foglalkozó filozófia. Itt már megjelennek azok a hegeli szempontok, amely szerint a filozófia és a tudomány elválik, azaz a tudomány ki fog válni a

filozófiából. Így futunk neki a 19. századnak.

Annak a századnak, ahol Ludwig Feuerbach már nem filozófiáról és teológiáról beszél, hanem „Isten megismerése = az ember megismerése” képlet során visszahelyezi az embert a középpontba (NET4). Tette ezt Kant alapján, aki a kopernikuszi világgépet – amelyben az ember kikerült a középpontból – újra az emberrel egészítette ki. Kortársaként Lotze a hitet jelöli meg, mint a filozófia egy fontos elemét, holott Kirkegaard a filozófiát egyenesen gondolkodássá redukálja. Dilthey pedig kettéosztja szellemtudományokra és természettudományokra (NET5).

A képet tovább árnyalva lassan eljutunk a 20. századig, amikorra olyan nézetek kerülnek szembe egymással, mint Gadamer, aki csökkenő távolságot vél felfedezni az irodalom és a filozófia között, akárcsak Arisztotelész 2500 évvel korábban a költészet talaján állva. Valamint az egzisztencializmus, ahol a filozófus behelyezi saját magát a cselekvés és a gondolkodás folyamatába, és úgy véli, ahol az objektivitás véget ér – ott kezdődik a filozófia. Nem az egyén már a fontos, hanem a világ.

A 20. században Karl Popper évszázadok után a tudományt és a filozófiát már nem látja külön tényezőnek, de természetesen Wittgenstein igen. Olyannyira, hogy a száműzöttnek hitt vallás újra felütná a fejét, mégpedig „filozófia = logika + metafizika”, ugyanis véleménye szerint a filozófia nem leírja – mint a tudomány –, hanem megmutatja a világot (NET6). Russel és Ferge után, akik úgy gondolták,

hogy a tudomány és a filozófia között csak fokozati különbség van, Orman Quine kiigazít a 21. századra és azt mondja, hogy a filozófia folytonos a tudománnyal (lásd: Csányi, 2002).

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy nincs egységes fogalma a filozófiának, hol a vallásos, hol a világi (tudományos) tényezők kerülnek túlsúlyba. A kérdés továbbra is az, hogy miért nem sikerül összerakni a közös álláspontot. Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy az ókor óta eltávolodtunk a kifejezéstől, amely már egyszer meghatározta a fogalmat.

A „Bölcsesség szeretete”. Ha meg akarjuk határozni, komolyabb tisztelet jár a már egyszer meghatározott kifejezésnek. A bölcsességet szerető ember adja meg a választ. A filozófiát nem lehet úgy meghatározni, hogy nem az első helyre tesszük. Ahogy – 2500 éve folyamatosan – Isten helyzetét is próbálták meghatározni, hogy vajon ő a kezdet, a gondviselés, az értelem, a fenntartó, immanens vagy maga az igazság stb.

A filozófia is a kezdet. A filozófia akkor kezdődik, amikor az ember filozófussá válik, tudni akar valamit, a tudásért magáért. Ezt a tudást felhasználva jut el az emberi civilizáció a céljához, a fejlődéshez. A filozófia azt a pontot jelenti, amikor az ember csak azért kezd el gondolkodni, mert tudni akar. Nem magáért, nem az érdekeiért, hanem mert nincs valami megválaszolva. Mindegy azonban, hogy mi indítja el, vagy kinek a javára stb., a fő irányelv a tudásvágy. Így a tudomány nem lehet sem a filozófia része, sem a versenytársa, sem vele

összemérhető. A tudomány az emberi oldalt hivatott képviselni, ettől lesz emberi a filozófia.

A fentiek alapján a tudományos gondolkodás is filozófián kell alapuljon, de a filozófia végig vele is marad, amíg nincs meg a késztermék. Itt azonban egy nehezebb elenállásba ütközünk. A technika, amely korunk képzelt hajtóereje, ki kell kerüljön az emberi létezés köréből. A folyamat, amíg megalkotjuk a gépeket lehet az emberi tudás alapja, a filozófia művelése. De ahogy megalkottunk őket a legemberidegenebb surrogatummá válik. Megelőlegezve a technika felé a jóhiszeműséget, addig marad kívül, amíg újra nem lesz része egy újabb filozófiai útnak, azaz újabb emberi célunk van vele és újra használjuk a következő tudásszem megszerzésében.

Így el is jutottunk oda, hogy mi az a technika. Alexander Humbolt az 1800-as években nem fejtette ki, mire gondol, de nekünk 200 év elteltével ez kötelező. Túl sokat váratott magára. Humbolt észelve a fentiek egy mondatban – 800 oldalas művén belül egy sorban – utalt arra, ha a filozófiai gondolkodást a műszaki tudományokból kivesszük csak az információ-halmaz marad. Ezt a fonalat felvéve eljutunk oda, hogy bármely műszaki tudomány létezése nem valósulhat meg filozófia nélkül. Ez azt jelenti, hogy a mérnökök vagy fizikusok nem azért tudják megoldani a feladatot, mert többet látnak, mint más. Hanem mert vannak szakmai ismereteik, amelyet a filozófián belül alkalmaznak. Meg akarják szerezni a tudást és ehhez ki, milyen úton képes eljutni, az teszi külön-

bőzővé a reáltárgyak művelőit. Más módszereket, eszközöket, logikai következtetéseket használ az egyén, de mindezt a filozófia talaján. Ennek emberi intézményesítése a tudomány. A tudományon belül van mód azzal a területtel foglalkozni, amelyről a legtöbb ismeretem van, egyúttal a feladatokat meghatározni. Ez hasonlít a Decartes-i fa esetére, ahol a gyökérzet a metafizika, a törzse a fizika, majd ágai tudományokra válnak szét és természetesen egy olyan erkölcsstan feltételezését vallja, amely valamennyi tudomány alapját képezi (NET7). Valójában az egészet át kell hatnia a filozófiának, különben nem fogjuk tudni feltenni a kérdést: hogyan, miért?

A fejlődés

A fejlődés meghatározása komplex feladatnak tűnhet, ha nem hivatkozhatunk a technikai fejlettségre. Adam Smith a 18. században azt mondta, a gépek fejlődnek, a nyelv, mint a filozófia alapja egyre inkább kiüresedik (Smith, 2005). Kirkegaard is a teljes technikai győzelmet vízionálta, véleménye szerint a technika marad, a filozófia megszűnik. Ő azonban ezt a metafizika győzelmének tulajdonította, hiszen az ókortól jutottunk el a gépek megalkotásához. Ezzel viszont nem veszi figyelembe, hogy az emberi gondolatok adják az irányt, az emberi filozófia tartalma hozza létre továbbra is a gépeket. A gépek nem fejlődnek, mivel céltalanok. A gőzhajó és a gőzmozdony, de még a tengeralattjáró is előbb jelent meg, mint az autó. A közérdeke hozta létre őket, a gőzgépből nem

adódott automatikusan a szállítás reformja. Az űrkutatás vágya semmit nem változott az elmúlt évezredekben, de már közelebb tudunk menni a tárgyához. Maga az igény már rég jelentkezett és ha Galileo nem fordította volna – az akkor már a hajózásban 100 éve használt – távcsövé az égre...?. Hány ezer évig kellett halmozniuk a tudást, hogy pár száz éve létrejöjjenek a gépek, és most mindent ennek a technikának rendelnénk alá?

A fejlődés valójában nem megfogható komolyabb vizsgálat lévén. Nincs olyan pillanat, amikor azt mondhatjuk, hogy ez az a pont, amellyel a világ fordult vagy lépett egyet. Nincs olyan pont „az eddig tartott, innen más lett” meghatározására. Ha a mai naptól lépkedünk visszafelé, nincs különbség a ma és a 2000 évvel ezelőtti gondolatok között. Nem tudjuk megmondani melyik nap volt a választóvonal, mivel minden egyes dolog egy másiktól származik.

Nem tudjuk azt mondani például, hogy New-toné az elsőbbség, hiszen a gravitáció gondolata oly annyira hasonlít Arisztotelész a Föld középpontjának meghatározásához. A híres 20. századi tudós Göddel – Neumann János támogatásával – tételében előadta, hogy minden eljárásban van egy olyan pont, amelyet nem tudunk bizonyítani, vagy ha bizonyítunk, úgy hamis (NET8). Tehát Szókratész szavaival élve a bizonytalant fogadjuk el kiindulópontnak. Montesquieu-i triász, a hatalmi ágak (bírói, végrehajtói, törvényhozói) elválasztását a fél évszázaddal korábban élt John Locke már felvetette, de ő még a

kormányzat helyett a királyt jelölte meg, valamint a bírói oldal helyett nemzetközi szerződés alkották a harmadik lábat (NET9). Ha viszont még visszamegyünk 2000 évet, Arisztotelész a Politika című művében ugyanezt leírja. Talán ő a bírói fogalom helyett inkább a magisztrátusit használta. Hol az újító hatás? Darwin a Fajok eredetének megírásakor talán nem olvasta Empedoklész az élőlényekre vonatkozó zoológiai munkáját, vagy a porhüroszi fát az akcidentekekkel ismerhette, amikor a természetes kiválasztódásról írt, vagy olvashatta Dante Isteni színjátékának utolsó pár sorát a szubsztancia és az akcidentekek fejtegetéséről? Esetleg nagypapa hatott rá, aki évtizedekkel azelőtt mesélt neki ősi lényekről szóló meséket? Descartes ismerte, hogy a mozgó test nyugalomban van, s talán Parmenidész 2000 éves munkáját is? A platóni dualizmust a test és a lélek kapcsán?

A fejlődés abban érhető tetten, hogy mennyiségileg több ember végzi el azt a gondolatsort, amelyet évtizedek, évszázadok és legalább 2500 éve minden gondolkodó elvégez. Ebben az esetben azonban már az emberek száma miatt mások a körülmények, több esemény befolyásolja a következményeket és a mennyiségi feltoronyosulás minőségi irányba csap át. Ha le kívánjuk egyszerűsíteni, valójában a kérdéseink ugyanazok, ugyanazt a logikai sort végezzük el, de a következtetés más. Így folyamatosan finomítjuk az eredményeket. Visszatérve a technikára, hasonló dolog játszódik le a kísérlet során.

A „Köz”

Egy gondolatra még a „köz” állapotát meghatározva szintén a folytonosságához térnék vissza. Parmenidész jónak tartotta a vitát, mivel az befolyásolja véleményünket, gondolkodásunkat. Habermas a 20. század végén a társadalmi diskurzusban látja a megoldást, majd Apel azt javasolja a politikusoknak, hogy folyamatos egyeztetés nélkül nem működőképes a rendszer. Igen feltűnő, hogy ennyi idő után milyen egyszerűen visszatérünk sokadszorra a 2500 évvel ezelőtti kiindulóponthoz. Ezért megállapíthatjuk, hogy a civilizáció úgy képes fejlődni, ha feltesszük ugyanazokat a kérdéseket. A változások, amelyek újabb intézményeket és kulturális szokásokat hoznak létre, pont erre vágnak. Úgy fejlődünk, ha mindig ugyanazt kérdezzük, más környezetben, körülmények között. Ezért az output is mindig más lesz (v.ö.: Mező, 2021).

A történelem során inkább az figyelhető meg, hogy a probléma mindig az egyén és a köz ellentétéből fakadt. Ahogy a köz érdekében tettük fel a kérdést, úgy léphetünk előre. Az egyén érdekében feltett kérdés valójában mindig ugyanoda vezet és a fent írtak alapján nem képezheti a fejlődést tárgyát, mivel helyette mindig a közös pontot kell inkább megtalálni. Az a kérdés, amely csak egy valakinek válaszolandó, stagnálást okoz. A mai szóhasználatban az abszolút önzőség vezetett a „civilizációk” eltűnéséhez. Mindenkinek „sok bora legyen és jól termő földje”, ez a sokak önzőségét jelenti a mindenkori „civilizációkban”.

A fentiek alapján látható, hogy a filozófia alkalmazása vezet oda, hogy ezt megértjük és a köz érdekében használjuk. Így semmiképp sem lehet szó a mai értelemben mondott Nyugati civilizációról, hanem csak nyugati országok által tovább vitt eszméről. A kérdés a továbbiakban úgy tehető fel, hogy miért csak Nagy Károly fiai látták, hogy Róma az irány?

A civilizáció egy eszmét jelent. Azt az eszmét, amittől működnek a dolgok. Minden szerző az emberi oldalról próbálja megfogni, ezért folyamatos vita alapja, hogy melyik „civilizáció” a jobb. Valójában pont ezért nem lehet nyugta senkinek, béke állapota ezért nem jöhet el, mert a másikat tőlünk függetlennek gondoljuk. De az eszme követése teszi sikeressé az egyik vagy a másik csoportot. Az, hogy melyik csoport, kultúra érti meg az eszmét, az komolyabb és mélyebb kérdés.

De hogy bármilyen félreértést tisztázzak, van, kell lennie egy világeszmének, amit érdemes és kell is követni. Ez mélyebben azt jelenti, hogy nincs olyan, hogy Nyugati civilizáció. Olyan viszont van, hogy a nyugati országok vezetik most a világot, mert ők értik ezt a világeszmét. Róma megértette, majd Nagy Károly fiai átvették és jobban csinálták. Nem akarták, de végül is átvették. Ezzel igazán pont kerülhetne a viaskodás végére is. A háborúk alapja az, hogy minden nép azt hiszi jobb, mint a másik és neki van igaza. Így alakul ki a gyűlölet a másik iránt. Azonban, ha az eszmét tekintjük követendőnek és ez a nyugati országoknak sikerült, akkor már nem a nyugati néppel kerülünk haragos viszonyba,

hanem önmagunkkal. A mi népünk nem érti, nem akarja követni a civilizációt, ezért vagyunk szegényebbek, fejletlenebbek stb.

Minden nép ki tud magának dolgozni egy módszert, amivel visszamegy addig a pontig, amíg rá nem jön, ő hol tért le az útról. Minden ország a nyugati országok technikájának átvételében látja a megoldást, az eszmére nem kíváncsiak. A technikához azonban a nyugati országok a világeszme követése során jutottak el. Azaz egyik ország sem képes a nyugati országokat túlteljesíteni, amíg a világeszmét nem veszik át. A mai nyugati országok kivétel nélkül Róma utódai. Más országok azonban nem fordítottak erre akkora figyelmet. A nyugatellenes hangulatot képviselőknek nem kellene mást tennie, mint rábírní Oroszországot, Kínát vagy akár Észak Korea-t, azaz a saját országukat, hogy ragadják meg a világeszmét.

Egyébként nem fog menni. A nyugati vívmányok nem a semmiből nőttek ki. Alig pár száz éve ismerjük az energiát, azonban annak előkészítését több ezer éven át elemeztük. Akkor hogyan értené a következő lépést bármely más ország. Képzeljünk el egy kínai vagy orosz kultúrát, amely a saját hagyományaira ráhúzza a nyugati technikát. Ezt minden nap meg kell tennie, mert továbbfejleszteni nem tudja. Itt leszögezném, hogy a gondolatokról van szó, amely kitermeli az új technikai vívmányokat és nem a meglévő mérnöki tudásról, GDP bevételről. Nyugati országon kívül nem tud irányt meghatározni másik ország. Lehet Kína GDP-je akár duplája is az USA-nak.

A probléma forrása inkább az, hogy ezeknek az országoknak önállóan kellene értelmezniük a világeszmét, mivel az ő útjuk nem a nyugati út. Részben (technika) mégis azt követik. Ez így azt jelentené, hogy csak a nyugati országok ismerik fel a fejlődés alapját képező folytonosságot. Míg a többiek a növekedést összekeverik a fejlődéssel.

A kereszténység, az irodalom

A következőkben kifejtett vallási következtetések kizárólag az eddigi elemzésem során vont véleményemet, mint szerzői véleményt tükrözik. A kereszténységet elválasztva a vallási magjától vettem leginkább a vizsgálódásom tárgyává. Így lett a Kereszténység a civilizáció védelmezője. A fentiekben már számos példát hoztam, valamint a mai napig is léteznek vélemények, amiért azt a tényt nem kell kifejtenem, hogy az egyház és a világi gondolkodás a legtöbb harcot vívta és vívja egymással. A következtetést előre hozva ez a harc a megmentő magatartás. Többször tűnik úgy, hogy az erőszak és a vagyon átveszi az elvek felett a hatalmat. Ezen a véleményen van Theodor W. Adorno is, aki a pénz, a hatalom eszközévé teszi az ókor óta művelt retorikát, a mai értelemben kommunikációt. Ugyanezért az elgondolás miatt hisszük, hogy a technika és a gépek győztes irányként vonulnak elől, félretéve minden egyéb dolgot. A fentiekben kifejtettük, hogy ez mennyire a filozófia következménye.

A kereszténység mindig ébren tartotta azt a kérdést, amely Isten létezésével kap-

csolatosan feltehető. Akárhogy is futunk neki, minden tudományágban van egy olyan pont, amikor nem tudjuk miért történt, így könnyen tudjuk Istent analóg módon értelmezni például a fizika első kérdéseinek kutatásakor.

Áttanulmányozva a Nobel díjat kapott tudósokat egyöntetűen megállapítottam, hogy mindenkinek köze volt a valláshoz. Ez nem vallásosságot jelent, hanem hogy a díjazott valamilyen módon biztosan foglalkozott a kérdéssel, az tény. Ha kizárnánk Istent, úgy számos olyan egyenletet nem tudnánk megoldani, amelyben egy vagy több ismeretlen létezik.

A Biblia már közel 2000 éve azonosságot mutat a filozófiai tanulmányokkal, azonban azokhoz képest sokkal rejtélyesebb és elgondolkodtatóbb.

Még mielőtt tovább mennénk – több kérdezői igényt kielégítve – tisztáznunk kell miért a kereszténység. Az összes többi vallás nem egyetemes. Nincs meg a köz érdeke. A kereszténységnél semmi sem határozza meg a köz érdekét megfoghatatlanabbul. Isten az Újszövetségnek nem központi eleme.

Továbbá a vallási iratok nem mindegyike rendelkezik a fejlődés képességét alapul adó folyamatszempléttel. Ez azonban szintén a görög filozófia sajátjával mutat párhuzamot. A Biblia-i könyvek úgy vannak sorba rendezve, hogy az elejétől a végéig komplex, így ez a rendezés már maga a tudás alapját képezi. Ez figyelhető meg számos Nobel díjas irodalomnál is, amelyekről később tesztek említést. Az egyház ugyanúgy választ tud adni a

fejlődéshez szükséges kérdésekre, mint a 2500 éve jelen lévő klasszikus filozófia.

Ugyanakkor minden vallás képes fenn tartani az Istennel kapcsolatos kérdéseket, ráadásul mindegy, hogy vallásos vagy nem vallásos ember vizsgálja az iratot. Ha félre tesszük az előítéleteket rájövünk, hogy a tudás megszerzéséhez vezető utat a népek a saját vallás megteremtésében látták. Történnnek dolgok, amelyeket nem értünk, de ugyanakkor nem szeretnénk elengedni annak a lehetőségét, hogy az érdekünkben történik. Minden kor azt hiszi, hogy ő a legkiváltságosabb. Időszámításunk előtt – és után is – a népek igyekeztek a kultúrájuk alátámasztásaként a népük által összeszedett bölcsességeket megörökíteni. Ehhez úgy volt a legjobb esélyük, ha a valláson keresztül üzenték meg, kik is ők. Ez az üzenet szólhatott másoknak, de sok esetben inkább önmaguknak. A vallások legjobbját kiválasztani nem lehet, mivel – akárcsak a filozófiában – egymásra épülnek, illetve tanulnak egymástól.

Herkules felkerült apja mellé az Olymposzra, mint ahogy Jézus is felemelkedett (NET10). Sekhmet, Ré (Ra) napisten lánya ugyanúgy leszállt az emberek közé, mint Jézus, habár nem ugyanaz a cél vezérelte (NET11). A bárkaépítéssel kapcsolatosan ki ne olvasta volna Gilgames legendáját, akit Utnapisthim isten bíz meg – az Ószövetségben egyező, de 1000 évvel korábban leírt műszaki paraméterekkel, állatok kiválasztásával stb. – a bárka megépítésével (Zászlós, 2004). Vagy Enkidu teremtését, amely Ádám teremtésének felel meg. A legkorábban ránk maradt Gilgames eposz

is több nép kézjegyét hordja magán, több változata van, mint az Asszír, Babilón, Akkád, Sumér. Buddha tanbeszédeket tart, mint Jézus. Szókratész, a kőfaragó pedig hasonlóan prédikált és halt meg – mint Jézus, az ács –, hallgatói által. Mózes sokan az egyiptomi Hermész Triszmegisztosszal állítják párba (NET12) és az egyistenhitet is Tutanhamon apja Ehnaton vezette be először a történelemben (NET13). Phütagóraszról azt tartották, hogy képes átkelni a folyón és egyszerre két helyen is jelen tud lenni (NET14). Empedoklész pedig közvetlenül magát ruházta fel isteni tulajdonságokkal és versformákat használt beszéde közben (lásd: Isztray, 2011). Az isteni fáraókról úgy gondolom nem kell említést tennünk. De nem csak ők néztek ki úgy, mint az istenek, a görögöknél a démiugrosz a saját képére teremt, mint a Biblia Istene. És a kígyó mindig ellopja a halhatatlanság lehetőségét az embertől.

A vallás mindig a legmagasabb logikai és nyelvi kifejezéseket adta át és a mai napig érvényes, a szövegeiből levezethető tanulsággal. A vallásoknál azonban inkább érvényesül az egyén vagy a csoport érdeke, mit a köz. A legátfogóbb ezért továbbra is az egyetemes kereszténység, amely mindenkihez szól.

A fentiek könnyebb emészthetőségéért ismertetek pár Nobel díjas irodalmi művet. Elöljáróban azonban fontos kiemelni, hogy az irodalom legfontosabb ismertető jele az, hogy képes elmondani egy szóval, amit más évtizedeken át tapasztal. Ezért is fontos, hogy sok okos emberrel

beszélgessünk – még ha azok akár 100 évvel korábban is éltek –, hiszen mindegyik egy életút tapasztalatát adja át, így nekünk azt az utat már nem kell újra végig járnunk, vagy akár ki is egészíthetjük, mint ahogy a reneszánsz kori Zabarella javasolja minden generációnak: az elődök hiányait, hibáit kerekíteni, kijavítani kell az utódoknak. Minél több ilyen „bennefogalt” mondatot hallunk annival több életút tapasztalatával a hátunk mögött tudunk dönteni.

Az első Doris Lessing, aki a 2007. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „Az arany jegyzetfüzet” című munkájáért (Lessing, 1962). Félig életrajzi mű, amelynek lényege, hogy nőként hogyan próbál utat keresni, hogyan ért egyet a kommunizmussal amellet, hogy az egyik legmélyebb vallási fejtegetést írja le. Az egyik fejezetben édesapjával beszél, akit kérdőre von életvitele miatt és hogy őt, mint kisgyermeket magára hagyta. Nem sokat beszélgetnek, és az apa a kérdésre, hogy akkor minek van értelme, miután a család, gyermek, karierr stb. nem nagyon mozgatta meg, csak annyit válaszol: „Istennek”. Ezzel valójában a világ legvégsőbb kérdését feszegeti. Nem magyarázza meg, hogy pontosan megtalálni vagy csak folyamatosan keresni kell Istent, együtt vagy külön. Illetve, hogy Istent hogyan, milyen kérdések összességéként értelmezi. De a filozófusok és a tudósok is Istent, mint a kérdések összességét keresik, nem csak a válaszokat. Ezen kérdések közül is a legfontosabbat: miért? Einstein – nem volt vallásos – mindig azt hangoztatta, hogy szívesen megkérdezné Istent hogyan te-

remtette az univerzumot. Munkássága végén megváltoztatta vélekedését és azt mondta: „inkább úgy tenném fel a kérdést, miért teremtette?”. Kizárhatjuk azt az alaptalan feltételezést, hogy egy ateista tudósnak ne lenne szüksége a vallásra. Persze lehet eltagadni, de ahogy a 20. században Feuerbach kifejtette, „Isten megismerése = ember megismerése”, ugyanazt kutatjuk mindkettővel. A módszerek, eszközök is ugyanazok.

A második Orhan Pamuk 2006. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „A nevem Piros” című munkájáért (Pamuk, 1998). A történet kiindulópontja Pillangó, Olive, Gólya és Elegant a négy fiatal festő. Gyilkosság történik, megölik Elegant Effendit és Enishte Effendit, a nagyszerű festőket. A párbeszédben kiderül, hogy az iszlám és a kereszténység ütközik a regényben. Oldalakon keresztül vitatkoznak egy ló megfestett fejéről, az ornyílásáról, az milyen legyen. Átugorva most a fejezeteket a mű végén kiderül ki a gyilkos és miért ölte meg az iszlám világ legnagyobb festőmestereit. Méghozzá Olive válaszából – Pillangó kérdésére –, hogy amikor beszélt Elegant-tal az elmondta, hogy „Allah úgy látja a teremtményeket, mintha csupasz szemmel nézné őket, pont úgy ahogy a Frankok festenek” (úgy látják a világot, mint Isten!). Talán ennél jobban nem lehet megragadni a lényegét a reneszánsz festők képein, de a klasszikus görög és római szobrokon sem. Olive azonnal érzékelte, hogy az egész iszlám művészet és világ került veszélybe. Már az iszlám saját követői is csodálják a fran-

kokat. Orhan Pamuk török származású, édesapja az első IBM vezető volt hazájában.

A harmadik John Maxwell Coetzee a chicagói egyetem professora 2003. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „A barbárokra várva” című munkájáért (Coetzee, 1980). Az író végig vezet egy beszélgetést egy a barbárok támadása ellen védekezni kényszerült erődben az Ezredes és a fiatal lány részvételével. A barbárokról beszélgetnek, illetve a civilizációs problémákról. A kérdések és válaszok, vélemények követik egymást. Egyszer, az elmélkedés közepette felmerül a kérdés: „Va-jon a barbárok is azzal töltenék a délutánjaikat, hogy a mi romjainkat ássák ki?”. Coetzee ezzel a mondattal felfedi a válasz mélységét, a nyugat és kelet akaratának különbségéről. Vajon tényleg így van? A nyugat ásatásai részei a fejlődésnek? Keleten miért nem fogékonyak? Napóleon afrikai hadjárata során még csak a Szfinx fejét láthatta, az egész teste észrevétlenül be volt temetve homokkal. Egyiptomban a királyok völgyében (Luxor) több mint ezer emberméretű, oroszlántestű szfinx szobor hosszasan áll, illetve miniatűr szfinx szobrok ezrei kerültek már elő. Nem lehet azt mondani, hogy az egyiptomi emberek nem gondolhatták, hogy a nagy Szfinxnek is van teste. Ugyanez igaz Machu Pichu-ra. A mai napig nyugati tudósok kutatnak a legtöbbit a világ számos pontján, miért érdekli őket a világ ennyire, és osszák meg velünk eredményeiket? Miért az 5 millió lakosú Dániába keresnek több tucat biológia és fizika témájú professzori beosztás mellett a

papagájok kommunikációját tanulmányozó assistant professzort?

Azonban térjünk vissza egy utolsó gondolatért a kereszténységhez. A tudomány fő ismervét, a filozófiát és annak hatását egy Jézus tanítással illusztrálom. Amit ad a következő nemzedékeknek a teológiai, filozófiai, irodalmi szövegek értelmezésel Biblia, Újszövetség, János Evangéliuma 8. fejezeténél járunk. A házasságtörő asszony esete. A tömeg épp megkövezni készül egy asszonyt, akit házasságtörésen értek. Megkérdezik Jézust, hogy ő mit mond erre. A képi szöveg előttünk láttatni engedi, ahogy Jézus ujjával a homokba rajzol és másodszori kérlelésre csak annyit felel. „Az vesse az első követ, aki még nem vétkezett (vagy aki még nem követett el bűnt)!” A tömeg elsomfordál, hiába előtte idézték Mózes törvényét, aki a megkövezést parancsolta. A kép teljes irodalmilag, teológiailag, filozófiai és morálisan. Ahogy a 17-18. századi jogfejlődést tanulmányoztam nagyon sok okfejtéssel találkoztam – Hobbes, Locke, Bentham, Kant stb. Ha össze kellene foglalnom a jogi büntetés törvényi oldalát és az egymás feletti ítélkezés alapját, ezt a történetet idézném fel. Ki az, aki nem vétkezett, ki az aki jogosult ítélkezni. És a válaszokkal már születőben is van egy részletes törvény és egy modern bíróság alapjai. Ettől kezdve mindenkinek világos, hogy sem király, sem állam, sem vagyon nem állhat felette.

Fontos elmondani, hogy egy ilyen képszöveg mindenkinek mást jelenthet, többféle értelmezést rejt magában. Akár azt, hogy arányos e az, ha nem elválnak az

emberek, hanem összezárva a halál megváltásaként szabadulhatnak egy ilyen történet kapcsolatból. Vagy csak azt, hogy megesik néha. Ki milyen módon, melyik kérdést teszi fel.

A kereszténység mellett, természetesen minden vallás ilyen filozófiai elemekre épül, de ilyen egyetemes utalás nem található mindegyikben. Aki nem vallásos az is eredményesen értelmezi, legfeljebb az izgalmas képi festés teljes élménye nem adatik meg számára, amellyel könnyebben tudná megoldani az egyenletet. Nem véletlen, hogy a világhírű filozófus, pszichológus Bertrand Russell a homéroszi isteneket, Samuel Becket irodalmi Nobel díjas az Olümposzi isteneket fogadta el létezőnek. Összefüggésként ugyanis, aki rendet tud tenni a fejében több, mint 3000 isten magatartása és tulajdonsága között, feltehetően bármely tudomány művelését is sikerrel végzi, nagy tudós lesz. A nyelv kifejező készségéről évezredek óta a fentiekhez hasonló módon vitatkoznak a filozófusok, holott a képi megjelenéssel válik örök életűvé minden mondanivaló. A nyelv közepes szinten képes kifejezni, de felettesen megjeleníteni.

Egy régi egyiptomi vallást utolsóként hadd kössek még össze a tudományos logikával.

Taweret (NET15), az egyiptomi istennő, aki előlrészt oroszlán, hátulrészét víziló és fején krokodil formájú istennő. A három legvadabb állat, amelyet a korabeli egyiptomiak ismertek. Ám ez az istennő áldott állapotban látható. Hasonló kinézetű istennő – áldott állapot nélkül – Ammut, akit

szokás férfi falónak hívni, valamint a kóbor lelkek feletti igazságszótóként. De az első istennőnél maradván, egy ilyen teremtményt tartottak az anyaság netovábbjának. Miért, adódik a kérdés. Ha átgondoljuk a három fenevadat, a legpompásabb anyákkal találkozunk a természetben, függetlenül a szörnyeteg istennő-pár tulajdonságaitól, amely megfér az anyaság szerepe mellett. Ez az egyik legszemléltetőbb logikai kép, amely mindenki számára egyértelmű. Évezredek múlva is érti mindenki. Így kell véleményt továbbadni az utókor-nak. Ez a jelenség található és bontakozik ki a teológiában és az irodalomban, illetve van jelen mint filozófia.

Valamint, azért mégiscsak, a festészet köréből is emeljünk ki egy példát, amely jól szemlélteti a filozófia jelenlétét minden emberi tevékenységben. Leonardo Da Vinci híres olasz festő alkotása, amelyen Kronosz a térdére fekteti Cupidót. Kronosz bal kezével átfogja a kisangyal két szárnyát, majd jobb kezében ollót tartva elkezd megnyírni azokat. A kép nagyon beszédes és a korabeli felfogás így konzerválta véleményét. Kronosz az idő teremtménye, Cupido pedig a szerelem angyala. A kép illusztrálja, hogyan bánik el az idő a szerelemmel. A korabeli hangulat a kép jelentésével igen azonos lehetett, mivel számos hasonló alkotás született más festőktől is a reneszánsz folyamán.

Természetesen minden civilizációs kutatást és fogalmat lehetne Pál apostol leveleivel is magyarázni, de azzal szándékosan nem könnyítettem meg a saját és az olvasó feladatát.

A fentiek alapján egyértelmű, hogy a filozófia nem lehet más, mint ami végig viszi az embert a civilizációban, Vergélius módjára, Dante mellett.

Minden műszaki, mérnöki vagy egyéb reál tudomány csak belőle fejlődhet ki és támaszkodik rá folyamatosan. Lehet, hogy az emberek számára ámulatba ejtő a nagy gépek és ügyes, hasznos megoldások szemlélése, de nehéz ezek után azt mondani az elsőre, hogy nem az az első és a legfontosabb.

Mielőtt lezárnánk ezt a fejezetet következtetésként vonjuk le, hogy az ember nem csak akkor kell, hogy fejlődjön, amikor kihívja a sors, hanem ő magának is keresnie kell a megoldandó feladatokat.

Antitézis

Az új feladat keresése úgy lehetséges, ha folyamatosan kihívója akad a már létező rendnek. Erre vonatkozóan Arisztotelész már 2500 éve hivatkozott a dialektikára, mint a hét szabad művészet egyikére, műveiben. Ezt követően számos tudós, Cusanus, Fichte stb. is foglalkozott a témával, azonban a számunkra leginkább újító hatást G. F. W. Hegel tette le.

A dialektika az ókor óta a vita művészetét jelentette, azonban az idő során az ellentéteknek egyre nagyobb jelentősége lett. Kutatásaim során megállapítottam, hogy ezek az ellentétek viszik előre a világot, ez képezi le azt a folyamatot, amely miatt fennmarad az egész civilizáció.

Empedoklész a szeretet és a viszály szembenállása alapján írja le a világot

(NET16), Arisztotelésznél a szükség és a kényszer kettőse mozgatja azt tovább. Nietzsche Apollónian – Dionüszosz szemben állása a jó és rossz küzdelme alapján (NET17). Parmenidész szerint a semmiből nem lehet semmi, míg Melizosz szerint van űr. Metrodórosz szerint az űr a princípium, míg Héraklitésznél a tűz, egyben az özönvíz és a tűz harca határozta meg a világ kozmikus ciklikusságát (NET18). Descartes szerint a tűz a legfolyékonyabb, így a részecskéi között van tér, míg a szilárd testek részecskéi között nincs tér (NET19).

Platón test és lélek dualizmusa, amely ismét feltűnik Descartesnél. Plótinosz azonban azt mondja, hogy a lélek a test használója. Descartes odáig megy, hogy testre nincs szükség, elegendő a lélek, cogito ergo sum, leredukálta a dualizmust (NET20).

Szent Ágostonnál feltűnik az akarat, amely Anzelmusnál ezer évvel később szabad akaratként jelenik meg (NET21). Duns Scotus az akaratot az értelem fölé helyezi, mint amely képes az önmeghatározásra. Malthus kimondja híres tételét, amely szerint minden élőlény létezésénél fogva igyekszik az önfenntartásra (Kovács, 1908). A középkor második felében az egyház megtartotta a szabad akaratot. Amely azért volt jelentős, mert ebből indul ki a mai napig is tartó – nem az egyházzal, hanem a tudományon belül –, az emberi determinizmus kérdése. Schopenhauer azonban úgy véli az akarat nem saját akarat, sőt egyenesen fontos az egoisztikus akarat kioltása. Itt feltehetően a buddhizmus Nir-

vana mértékletesség képletét érti. (Az 1800-as években kapott teret a brahmanizmus és egyéb indiai vallások tanulmányozása.) Az akarat léte és kihívása vezette Grotiust és Hobbest is – és egyben a civilizációt – az 1648-ban életre hívott vesztfáliai rendszer megalapozásához. Az akarat az ész és az értelem, valamint a lélek feldarabolása vagy egysége folyamatos vizsgálódása tárgyát képezi minden vallási iratnak, illetve a klasszikus filozófiától napjainkig. De nem csak ezen nagy szerzők műveinek tanulmányozása során figyelhetünk fel arra, hogy a Biblia és annak kérdései elengedhetetlenek bármilyen téma megoldásához.

Természetesen nagyon jól megfért Newton vallásos személyében is a világot megváltoztató tudós és a mágia professzora megjelölés. A mágiát csak a XIX. században sikerült teljesen elhagyni, amely azonban a kereszténységre – a korábban említett okok miatt – nem volt hatással (NET22).

Visszatérve a hegeli dialektikához: röviden tézis, antitézis és szintézis. Ez annyit jelent, hogy állítunk valamit és annak az ellentétét vesszük. Valójában eddig jutott Tonybee is a reakciós elméletével, miszerint „az a civilizáció marad fent, amely képes reflexív módon cselekedni.” De, ami az idők során az ellentétekből fejlődést csinált az a harmadik lépcső, amely Hegel esetében jelentette azt, hogy nem csupán állítás és ellentét kerül elő, hanem a kettő összeütközéséből egy sokkal jobb színre lépünk feljebb. A jelen tanulmányomban

ezt támasztottam alá. Más vallások elemzése, más népek véleménye stb.

Az ellenkezés alapvető emberi tulajdonság, így nem is tudjuk milyen közel vagyunk a probléma megoldásához. A probléma azonban marad, mert az ellenkezéssel magával meg vagyunk elégedve, a szintézis hiányát nem felismerve.

Ami viszont még szükséges a teljes képhez, az a folyamat. Hegel ennek elemzése során jöhetett rá a szintézis fejlődő képességére. Ugyanis a fejlődés csak úgy érhető el – ahogy azt már korábban is kifejtettem –, hogy a köz-zel össze tudjuk kapcsolni. Az arisztotelészi dialektika segíthet minket a retorikában, matematikában vagy bármely tudományban, de fejlődéssé akkor válik, ha a szintézis egy fentebb szinten valósul meg (NET23).

A fenti példák áttekintése ezért elengedhetetlen a civilizáció megértéséhez. Az irodalmi alkotások, a történelem és a tudományok is mind egy folyamatot írnak le, ahogy a dialektika is Hegelnél. Ez a folyamatszemplélet segít minket hozzá a civilizáció célját jelentő fejlődéshez. A folyamat felfogásához azonban nem elegendő az elmúlt 20 év tapasztalatait ráhúzni mindenre, nem elegendő idézetekre hivatkozni. Ezt a folyamatot segít megérteni bármely irodalmi és vallási mű, a komplexitásában átadva – nem elszigetelve – a szemléletmódot, amellyel a következő lépést meg tudjuk határozni. Minden jó tudós – legyen akár mérnöki vagy egyéb reál pályán – biztosra veheti, hogy minden nap reggel 9 óráig filozófusnak kell legyen, még ha nincs is ennek tudatában.

A folyamat, a fejlődés

Az előző fejezetben kifejtettek alapján szükséges meghatározni, hogy mi is ez a folytonosság. Leginkább Darwin fájához tudnánk hasonlítani, amely áll egy fő vonalból és kisebb ágak nőnek ki rajta. Ezek próbálkozások, de előbb utóbb a fő vonalon kell folytatnunk. Azaz az a csoport fogja követni a fő irányt és fog fejlődni, amely megérti, hogy zsákutcában van. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a mellékszálakon ne születnének jó megoldások. De ezen megoldások fő áramlattá tétele van tényleg ítéelve.

De hogyan lehet tudnunk azt, hogy zsákutcában vagyunk? Erre két választ tudunk adni. Az egyik, hogy keressük meg azt a pontot, ahol a fő irányvonal megszakadt vagy kialakulhatott volna a népünk történetében. A másik, hogy elfogadjuk azt a feltevést, hogy zsákutcában vagyunk és elkezdjük összevetni jelen állapotunkat a láthatóan fejlődőkkel.

A folyamat és a fejlődés megértéséhez azt is el kell fogadnunk, hogy a filozófia művelése a legfontosabb. Napjainkban ezt sokan inkább megmosolyogják, mintsem tanulmányoznák. A nyugati országok megtették. A görög filozófusok lerakták annak alapjait, amelyet Róma felvehetett. A Birodalom nem elbukott, hanem feltámadt, elérte célját. Még, ha több száz év is kellett, de végül a frankok csak elfogadták a római eszméket és a többi nyugat-európai területtel együtt folyamatosan megmérettették azt. A római tudás a késői császárkorban már az újplatonikus eszmével és a kereszténységgel vívta harcát. A Birodalom quasi

bukásakor azonban már egy szilárdnak mondható egyház állott. Mintegy a Római Egyház konzerválta a tudást és hozta létre kihívóját minden születendő államnak. Senki nem tudta a kereszténységet alapjaiban megrengetni, annak ellenére, hogy ez a kihívás a mai napig is tart.

Ennek fő oka az, hogy a kereszténység egységet mutat az ókori filozófiával. Erre már Szent Ágoston is rámutatott és javasolta az eszmék ütköztetését, majd a kortársak is fontosnak tartották az ókori mágikus vallásokat, az egyiptomi vallást és minden mást együtt tanulmányozni a kereszténységgel. Itt láthatjuk, hogy egy kulcs gondolat született, amely sokkal törvényszerűbb, mint gondolnánk. Mindent szabad és győzzön a legjobb (Darwin, 1861). A vallásellenességet azonban sokáig büntették, még Aquinói Szent Tamás után is kevésbé volt befogadó az egyház. De ekkor már rendszeres ütköztettek vallási és világi tételeket. Majd évszázadokkal később Giordano Bruno – 1600-as évek – idejében is hatása volt az egyháznak, de addigra már folyamatosan változott az egyház világképe is. A legnehezebb időszak kétségkívül a 18-19. század lehetett, Newton majd Darwin utáni évek. Ugyanakkor az egyház alkalmazkodóképessége kiállta a próbát.

Korábbi dolgozatomban, ahol kifejtem már az USA szupremáciájának gazdasági alapjait - összekötve az űrkutatással -, a jelen korban úgy tűnik, hogy ezt az elsőbbséget a pénzre, vagyoni, az erőre, a társadalomra stb. vezetik vissza. Évezredek óta fejlődött, de mégis nehéz megértetni,

hogy a jelen állapot már csak következménye valaminek. Ugyanakkor a mai napon – vagy inkább a mai napig – nincs elismerve a filozófia annak, ami. A technikai tudás teljes mértékben ellepi az átlagember képzelőerejét és az alapok átgondolása egyszerűen kimerítő. Ahogy van ez a tudományos világban is, a biológia, a fizika, a reál tudományok átvették az első helyet a mindennapi életben. Ugyanakkor a 20. században már megjelent August Comte, aki a pozitivistákkal szemben, miszerint a tudomány alapja a fizika, azt vallotta, hogy művelése alapján a nehézségi fokozat a következő: matematika, csillagászat, fizika, biológia, szociológia és a legnehezebb a társadalomtudományok (Baross, 2007).

Szükséges megértenünk azonban – saját magunk és nemzetünk miatt –, hogy miért válnak egyes országok fejlődővé és mások miért nem. Ha körbe nézünk láthatjuk, hogy közel hasonló dolgokat használunk, azonban azok eredetét már nem ismerjük fel. Korábbi dolgozatomban az országokat: vezető, imitáló és követő szintre osztottam. A vezető ország nem szorul magyarázatra. Az imitáló és követő annyiban különbözik egymástól, hogy az imitáló elhitheti önállóságát és képességét a fejlődésre – mintha vezető lenne –, míg a követő csak a számára kellemes és biztonságos távolságból képes követni más országokat és növekedni. Jelen dolgozatban azonban ennél többet nem foglalkozom a két irány tulajdonságaival – a jellemzés innen már kifejezhető –, de a vezető útját szükséges bejárunk. Hogyan jut el egy

ország oda, hogy vezető legyen, mások miért nem?

Jelenleg a nyugati országok tűnnek úgy, hogy önállóak és képesek a fejlődésre. Feltehetőleg a jelen tanulmányomban írt civilizációs folyamatot csak ők őrizték meg, a többi ország ebből csak a technikai eredményeket megalapozó tudományt igényli. Ennek azonban az az ára, hogy nem lehet vezető szerepe a nyugati országokon kívül más országnak.

A gazdasági erőfölény sokáig nem tud érvényesülni, mivel nem hoznak létre új irányokat. A történelem tévesen ítéli meg a nyugati országok bukásait és főleg Anglia helyzetét tekinti letűntnek, tévesen.

A századfordulón Anglia 10 millió lakosával uralta a világot. A fentebb már említett mennyiségi többlet azonban megkívánta egy nagyobb egység uralmát, amely az Egyesült Államok. A jelen tanulmányom következtetéseit a múlt is alátámasztja. Portugália, Olaszország, Spanyolország, Franciaország, Anglia csak akkor vesztette el vezető szerepét, amikor már nem volt anyagi érdekén kívül más a birodalma fenntartására (ellenben Modelski 100 éves uralmi ciklikusságával, amely tiszta spekuláció az eltelt évekkel – NET24). Illetve paradox módon az ellentéte is igaz, azaz csak anyagi érdeke volt a birodalomnak. Itt valójában az arisztokrácia szerepéről van szó. Róma – talán már a görögök – óta, amennyiben át tudják menteni a vagyonukat, megteszik. Nem érdekük egy olyan birodalmi törekvés, amelyet nem tudnak koordinálni. Így a birodalmi vágyak politikai szerepe inkább gazdaságivá válik. Ez

vezet a bukáshoz. De csak területi értelemben, a szellemi erőik megmaradnak. A korábbi publikációmban számos példát hoztam fel az USA – a nyugati országok élén betöltött – szerepére. A technikai transzferek kivül, gazdasági és társadalmi befolyása is a nyugati országoknak kiemelkedő „around the world”. Jelenleg nem látni olyan erőt, amely ezt képes leteríteni, ellenkezőleg, minden ország a nyugati színvonalat keresi. De a szellemi modernizációt nem. Ennek természetesen alapvető oka a saját államterület adóinak uralma. Egy nyitottabb gazdaságban nem tudnak versenyezni a nyugati modellel. A munkajogi, cégjogi és gazdasági szerepkörök messze nem olyan integráltak, mint a nyugati országokban.

Természetesen a félreértések elkerülése végett: ha a nyugat eltűnésével kellene számolnunk az azt jelentené, hogy valamely ország vagy szövetség totálisan – azaz átfogóan – felülmúlta a nyugat vívmányait. Miért lenne az bármelyikünk ellenére. Darwin mondatával a jelenlevők küzdjenek egymással és a legjobb alkalmas a túlélésre. Ahhoz, hogy alkalmazkodjunk már ki kell legyen fejlődve minden képességünk, reagálva az új helyzetre. Ha egyes országok csak a technikai képességeiket fejlesztik, azzal arra ítélik magukat, hogy ugyan fennmaradnak, de paranoid módon ragaszkodnak eltűnési félelmeikhez.

Ugyanakkor a hegeli dialektika alapján a nyugati országok akkor erősödnek teljes körűen, ha minden fronton akad kihívójuk. Ez azt jelenti, hogy a tézissel szemben áll az antitézis, amely egyenletben a nyugati

országok a tézis és Kína, Oroszország, Kelet-Európa stb. az antitézis. Ha a nyugati világ továbbra is megőrzi a civilizáció iránt tett elköteleződéseit, úgy a szintézis egy magasabb szintjére viszi az egész emberiséget. Ellenkező esetben az állandó – az adott napon területekért, pénzért, csak a hatalomért fennálló – folyamatos egymás elleni háborúba esünk vissza.

Az elemzésem alapján a fő következtetés során megállapítottam, hogy minden országnak el kell döntenie, hogy megmarad-e a nyugati világ kihívójaként vagy újra értelmezi a saját történelmének elakadt pontjait. Abban az esetben még az is előfordulhat, hogy a demokrácia vagy monarchia egyes berendezkedéseit sikerül új szintre emelni, ötvözni az egyes gazdasági és politikai irányzatokat.

A tanulmányomban szándékosan nem tértem ki a genetikai adottságokra, mivel az túl egyszerű lenne minden nemzet számára. Aki előnyt élvez úgy kötelessége lenne segíteni a többi, akik pedig joggal hivatkozhatnak erre. A genetikai, származási kérdések ugyanis a 21. század legfőbb feladata, amely sok érdekességet hordoz magában és okoz majd meglepetéseket.

Ugyanakkor a genetikához hasonló módon az emberek szabad áramlása segítheti elő az eszmék megfelelő módon történő keveredését és a legjobb irány, a civilizáció folyamatának kialakulását. Erre azonban csak akkor van továbbra is lehetőség, ha minden ország így áll hozzá. Abban az esetben, ha egy ország valakit vagy valamely csoportot (nemi, politikai, identitás

stb.) kizár, úgy az ő oldala annyival gyengébb, szegényebb lesz. A nyugati világ messze nem olyan izolált egyes kérdésekben, mint az ázsiai országok. Ez a kulturális lehetőség azonban továbbra is a nyugati országokat segíti közelebb a civilizáció fenntartásához és vezetéséhez. Az eszmék hordozója a tudományos közösség, így aszerint, hogy tudósainak milyen mértékben enged véleménysszabadságot és milyen mértékben támogatja őket, könnyen megállapítható melyik ország útja hova vezet. A nyugati országokon kívül egy ország sem képes olyan komplex módon tekinteni a társadalomra, mint amilyen az valójában. A saját fejlesztések vezetnek a társadalmi, gazdasági sikerekhez – legyen az akár eredménytelen – nem a más dolgok átvétele.

Megállapítások

A tanulmányomban a hipotézis alapjául szolgáló tények alapján megállapítottam, hogy csak egy civilizáció van. A következő nyert igazolást: a nyugati országok követik ennek a civilizációjának a folyamatát, más országok azonban ellenállnak és csak a technikai fejlődésre – ezen keresztül gazdaságukra – koncentrálnak. Ezzel azt eredményezve, hogy a nem nyugati társadalmak mindig leszakadnak, önhibájukból. Megállapítást nyert, hogy a civilizációs folytonosságot bármely ország képes lenne követni, kizárólag akaratán – amely szintén komplexebb, mint amit a szó jelentése takar – múlik. Ennek fundamentuma a filozófia, amely nem szenvedhet redukci-

óktól. Az egyes országok ellentéte, antitézise, csak növeli a nyugati országok által megértett civilizációs folyamat eredményét, szintézist alkotva.

Ebből adódóan azok az országok, akik nem engedik szabadon a társadalmat, hogy a hagyományokat összevegyék a világeszmével, a filozófiát nem totálisan művelik, azok nem fognak a nyugati országok segítségével nélkül fejlődni. Csak abban a mértékben, ahogy a nyugati országok megosztják eredményeiket. Gazdasági szempontból nem szabad összemérni a növekedést és a fejlődést. Növekedni bármely ország képes. Egy egyszerű képlet alapján el lehet dönteni, hogy mely országnak lesz nagyobb a GDP hányadosa, ha csak azt nézzük hány termelő egységet hoz létre például a KFC az USA-ban vagy Kínában. Kína GDP összege lehet a duplája is, a világ vezetése és a fejlődés maga nem fog addig megadatni neki, amíg nem műveli totálisan a filozófiát. A fő irány elhanyagolása, vagy inkább az elit a saját érdekeinek sorába állított fő irány eredményezi azt, hogy mindig lesznek olyan területek, ahol lemarad az adott ország. (Ugyanakkor nem az elit felelőssége, mivel az elitet a nép hozza létre. Az elit hosszútávú viselkedése leképezi és összegzi a társadalom külön csoportjait.) Ahogy Hooker írja a középkor végén, olyan köztestületek kellenek, amelyek a jövő nemzedékre is érvényesek. Valahol Kant is ezt határozta meg a kategorikus imperatívusz megalkotásánál, azaz az egyszeri cselekedet olyan kell legyen, hogy az minta lehessen az utókor számára és mindörökké érvényes maradjon. Vagy

kissé költőiebben egy évszázaddal később Nietzsche nyomán elválasztva az azonnali ego és a köz érdekét: ne csak az adott dolgot akarjuk, hanem annak örök visszatérését is.

Ha elvesszük a gazdasági érdekeket valójában nem tudjuk megmondani miért ne fejlődhetne egy kultúra más eredményekre is alapozva, hiszen a nyugati országok is oly előszeretettel építenek egyiptomi obeliszket, piramisokat. Traianus oszlopa szinte nélkülözhetetlen minden nyugati nagyvárosban. Paradox módon, a Nyugat Kelet felé tett csodálata eredményezte azt, hogy civilizációnak tekintünk a táplálkozásért együttműködő és szokásokat kialakító csoportokat, Mezopotámia óta. Minden mai „civilizációnak” az alapja nem Európában található. Ázsiának nem ezen a téren kell versenyeznie Európával, hanem a világ folyamatának megértésében. A kultúrákat átvenni, összedolgozni és újat alkotni a feladata minden országnak. Ennek alapján azonban kritika nélkül csak azt tudjuk elfogadni, hogy a gazdasági jólét miatt mennek a nyugati országok felé, ugyanakkor nem kíváncsiak annak szerveződésére, egyúttal saját kultúrájukat is elhanyagolják, büntetik és nem fejlesztik. Az ausztrál Löwy Institute mérései alapján Kínában majdnem egyenlő a kínai és az amerikai kulturális befolyás. Ez nem jó jel, amely azt jelenti, hogy a saját kultúra nem fejlődik és a világnak nem arra van szüksége, hogy mindenki lemásolja a nyugati technikát.

Visszatérve a problémára a diverzifikáció elhanyagolása – különösen a tanárok sza-

bad akaratának befolyásolása – hanyag diverzifikációt eredményez, amely alapján a nem nyugati országok képtelenek minden körülményt figyelembe venni. Egy esetleges összeütközés – legyen az háború vagy gazdasági verseny – esetén biztos vereség vár rájuk. Thukhacsevszkij tábornok az 1930-as években hívta fel a figyelmet arra, hogy szerinte országa képes hozni a hadászati technikában azt a szintet, amit az USA, csak a komplex feladatokkal van probléma. Ez alátámasztja az előző okfejtésemet, miszerint a képlet visszafelé is igaz, egy dologra rá lehet koncentrálni és abban akár még jobban is teljesíteni, mint a Nyugat, de komplexitásában már probléma lesz. Ezt erősíti Huntington is, aki több ponton is a Nyugat bábáskodásának szükségességét hozza fel (Huntington, 1996).

Ez a komplexitás zavar zajlik most. Több olyan háború van világszerte, ahol hadászati szempontból képes országok gazdasági, informatikai, infrastrukturális, társadalmi manőverezésre már képesek. Valójában itt bármely kisebb nyugati ország is felveszi a versenyt nagyobb ázsiai partnerével. Az ázsiai, afrikai és dél-amerikai országok az USA-val versenyeznek. Az USA csak akkor jöhetne szóba a nyugati világban, ha előtte a kihívó fél le tudná győzni például Franciaországot vagy Németországot. Erre talán még katonailag sem lenne képes, ahogy korábbi írásomban már utaltam rá, 1-2 éves felkészülés után nincs keleti ország, amely felvehetné a versenyt Európa nyugati felével. Hangsúlyozom, hogy a darabszámot leszámítva

akár Belgium is felettes partner. A közel 100 éves hanyagság és a filozófia totalitásának elmaradása és az azt művelők nem tisztelete most azt eredményezi, hogy egy komplex – azaz nem pusztán katonai erőketítés alapú – háborút nem nyerhet meg a nyugati ország ellen bárki. Minden évben elmegy legalább egy tudós az irányított társadalom végett, amely ilyenkor hiányzik. Tízből egy tudós elvándorlása mint kilenc tudós hiányos munkáját eredményezi, de tíz tudós mellé egy tudós érkezése mint húsz különálló tudós gondolatát hozza egybe. Manapság a háború egy komplex folyamat, ahogy a társadalom vezetése is, ennek nem belátása fizikai vagy jogi erőszakot eredményez az ország vezetésében, saját népe ellen, folyamatos körforgásban.

A szabad mozgás a jelenkorban a leginkább államformáló tényező. A szabad mozgás során egyes államok erősödnek, mások gyengülnek. Ugyanakkor a hatalmát féltő abszolút hatalom – mivel nincs stratégiája a szabad mozgásban résztvevő egyének odavonzására és fő célja a területszerzés, területvédelem – a határainak lezárásával, elszigetelődéssel már előbb eléri a meggyengülésének beteljesedését.

Ugyanezért viselkednek egyes országok paranoid módon. Ez azonban csak látszólag van így, a mögöttes tartalom inkább az, hogy ők is biztosak a vereségben. Így a nyugati fél jólelkűségében bízva inkább használják a katonai eszközöket paranoid fenyegetésként.

Jövőbeni okfejtésként a következő veszély állhat fent. A koppenhagai iskola

elméletet alapul véve, de azt komplexen alkalmazva – ahogy korábbi írásomban már utaltam rá –, feltehetően 4-5 régióra oszlik a világ, függetlenül a Buzan féle globális-regionális hatalmi megosztásoktól (Buzan & Waver, 2003). Minden régiónak lesz egy házi rendje és minden ország dönthet melyiket fogadja el. Globális és régiós hatalom értelmét veszti, mert fegyveresen egy globális hatalomnak sincs értelme regionális támadást intézni, különösen saját sérülései és szövetségi rendszerének meggyengülése miatt. Ezt a jóslatot meglehet az USA és a feltörekvő EU el fogja kerülni. Természetesen, hiszen ők globális szereplők, totális filozófiai tudatossággal. Ezt jelenti a különbség. A másik lehetőség, hogy a Nyugat biztosítja dominanciáját és marad minden a régióban.

De ameddig ez eldől, addig is a társadalom látja kárát. Karl von Clausewitz porosz tábornok és hadtudós a napóleoni időkből származó „A Háborúról” című műve elején felhossa az írtóháború megjelölését, azonban – bármennyire is fontos lenne – ezt követően nem magyarázza meg a fogalmat (Clausewitz, 1917). A jelenlegi háborúk esete rávilágít. A lakosság ellen is irányuló háborút jelenti az írtóháború.

Amennyiben visszahozzuk a gazdasági érdekeket könnyen belátható miért szükséges, hogy ezek az országok antitézisei legyenek a Nyugatnak. Nem tudnak velük versenyezni és az elit így tudja a társadalmat maga mellé állítani. Azt a társadalmat, amely már teljesen áttért a nyugati szokásokra, mégsem tudja mi is a fusztrációja oka. Ahogy 2500 éve Platón megfogal-

mazta ennek (a boldogtalanságnak) oka, hogy nem gyakorolhatja képességei teljes spektrumát. A civilizációs eszme felismerés, a folyamatszempélet és a fejlődés elmaradása.

A nyugati világ meg tudja ígérni, hogy holnapután minden országban olyan fejlődés érhető el, amelyre vágnak, olyan egyéni kiteljesedések következhetnek be, amelyet minden egyes ember ért és elfogad. De ez csak holnapután lehetséges, márpedig a jelenlegi országok elitjei maradni szeretnének holnap is. Erre nincs még válasz. A jelen publikációm itt már nem következtetésekre kell, hogy épüljön, az a tudományos módszer itt nem elég. Egy új, a társadalom számára érthető megoldássá változik át.

A platóni értelemben vett képesség gyakorlásának hiánya elengedhetetlen feltétele a lemaradásnak. A képesség szó itt a legfontosabb, mivel nem adottságról van szó. Adottsága minden embernek van, minden nemzet egyéneinek megadatott, hogy kiemelkedőek legyenek valamiben. Ha figyelembe vesszük, hogy milyen nagyszerű közép-európai tudósok – vagy akár Ázsia minden részéről elszármazott tudósok – értek el sikereket a nyugati országokban vagy nyugati módszertant követve saját hazájukban megállapíthatjuk, hogy minden országnak rendelkezésre áll az a mennyiségű tudós csapat, amellyel a világ élvonalába tartozó tudományos eredményeket érhetne el, minden területen. Figyelembe véve együtt, hogy ásványanyag-tartalommal bőven vagy hiányosan, magas vagy alacsony populációval rendelkező,

geopolitikailag kedvező vagy kedvezőtlen fekvésű, illetve eltérő társadalmi berendezkedésű ország legyen is az.

Hobbes és a többi tudós, valamint Kant is az intézményeket részesítette előtérbe, vagy ahogy Arisztotelész írta a katonai intézmények fenntartásának kötelezettségét békeidőben is fenn kell tartani. Minden adottság kibontásához ilyen örökös intézményekre van szükség. A fentiek alapján ezért kiemelkedő az egyetemi, tágabb értelemben az oktatás működtetése, azon keresztül a tudományos réteget képező szakemberek képzése. Minden más ez után jöhet.

A fenti elemzés alapján kimondhatjuk, hogy az adottság nem teremt különbözőséget az országok számára. De a képesség, amellyel ezt az adottságot kezeljük igen. Az egyensúly az országok között akkor bomlik fel, amikor az egyes országok képesek más ország polgárai adottságának megfelelő rendszert, szervezetet is létrehozni, a sajátjai mellett. Egyes célországokba millióan szeretnének kivándorolni, míg más országokban a fennmaradt lakosság a szinten tartásra is nehezen képes. Prométheusz tüze az adottságok teljeskörű szervező-képességét adta az emberiségnek, hiszen ez a tűz nélkül – az istenek által az ember elől kiosztott – adottságokat, az állatok nem képesek fejleszteni.

Valójában itt megválaszoltam egy olyan kérdést, miszerint az ember fusztrációját nem az okozza, hogy az adottságát nem tudja kiélni – hiszen van lehetőség leírni a tudományosan publikálendő művet –, hanem hogy társadalmi szinten, honfitársai

nem képesek arra a szervezeti struktúra létrehozására, amelyben értelme lenne az adottság kifutásának. Az emberi kapcsolatok a közös munka során tudnak csak igazán elmélyülni, ez az emberi társadalom alapja.

Az imitáló és követő országok, így számos esetben észre sem veszik hiányosságukat és folyamatosan csökken a tudósok viszonyszáma. Inkább hiány alakuljon ki, mint hogy bárki is többlet markoljon.

Manapság már alapvető élelmiszerek és háztartási eszközök előállításához is komplex feladatok átlátására van szükség. Amennyiben nincs képességünk létrehozni ezeket, úgy a későbbiekben is csábítóbb a dolgok átvétele és a szerényebb szervezetszerű külföldi leányvállalatok bevonása. Így azonban a közös siker folyamatosan elmarad. Következésképpen egyes társadalmak már csak azért működnek, illetve vannak nyelviileg és területileg a lakosok megnevezve, mint ország, mert joguk van a nemzetközi jogrend alapján az önszervezéshez. Azonban ez a képlet már csak egy belső terület, belső emberek és külső képesség összegét jelenti. Ennek mértékben térnek el az egyes nemzetek.

Az űrkutatás helyzete

A korábbi tanulmányaim során több gazdasági összevetést végeztem, amely alapján megállapítható, hogy az USA szerepe nem csak, hogy nélkülözhetetlen az űrkutatásban, de helyette nem lenne ország, amely át tudná venni a vezető helyet. Ennek oka a kezdeményezőképesség, folyamat

(komplex)szemlélet és az iránymutatás, viselve valamennyi terhet, amellyel az élen haladónak szembe kell néznie. Egyúttal elviselve a nyomon haladó más országok folyamatos bírálatait úgy, hogy nem megsértve, hanem együttműködve az ő fejlődésüket továbbra is elősegítve az emberség egésze érdekében.

Ebben a fejezetben csak pár példát szeretnék felhozni, amely megmutatja, hogy mennyivel előrébb tart a fejlődés az Atlanti óceán másik partján.

A korábban elemzett adatokból megállapítható, hogy Kína, India, Oroszország és egyéb önmagukat űrhatalomnak beállított ország valójában alapvető amerikai és európai technológiai transzfer árnyékában tudják a kornak megfelelően az űrtevékenységüket végezni.

Kínában a híres gyorsvasutak motorjaként továbbra is a SpaceX amerikai vállalat egyik űrhajójának technikai spin off-ját használják, így a külső szemlélő számára bizonyosan erős és gyors vasutak képét mutatja. Továbbá Kínában a Three Gorges Dam 2003. évben építeni kezdett és teljes egészében 2012. év óta működő elektromosság termelésére képes vízi gát tervezési és megépítési dokumentumait átnézve közel húsz vállalat vett részt a felépítmény létrehozásában. Egy kínai vállalatól eltekintve mind angol, amerikai, német, francia stb. országok részvételével történt. A megfelelő turbináktól, egyéb eszközökhöz át külföldi segítséggel sikerült a világ egyik leglátványosabb vízi erőművét felépítenie Kínának.

Természetesen mondhatjuk, hogy utol-érte a nyugati technikát azóta, de ha a jelenleg megépült Baihetan gátat vesszük alapul, amely a leképezése a Three Gorges Dam-nek, úgy elmondhatjuk, hogy az egész megvalósíthatósági tanulmányt egy svéd cég ellenőrizte (Dahl, 2016). Kína messze nem olyan önálló, mint azt előadja. Előnye csak akkor javulhatna, ha a nyugati országok megállnának a fejlődésben. Addig is mindig beérkezik a kitaposott úton.

Egy amerikai cég, a Radian Aerospace bejelentette, hogy az egyablakos űrhajó megoldásán dolgozik, amely valójában képes lesz arra, hogy Föld közeli pályára vigyen élő erőt és bármilyen rakományt, ugyanazon helyről felszállva, majd oda visszaérkezve. Ugyanezt a megoldást kísérletezi a SpaceX vállalat az amerikai Légierő támogatásával. Azonban azt szükséges tudnunk, hogy ez a technika körülbelül 40 éves, csak a Ronald Reagan által 1983. évben bejelentett csillagháborús terv a Szovjetunió meggyengülésével nem tette szükségessé megvalósítását. Most feltehetően nem háborús okból, hanem kereskedelmi és kényelmi indokok alapján tették újra az asztalra a tervet. Azóta Oroszország és Kína is készíti új eszközét, 40 évig azonban nem érdekelte.

Ezek a példák jól mutatják, hogy amikor egy orosz vagy kínai fejlesztés napvilágot lát, az amerikaiak nem megijednek, hanem nyugtázzák, mely ország, milyen szintre jutott el. 1980-as évekig az USA már megjárta a naprendszerünket a Plutóig, valamint még a hidegháború alatt köze-

teket hozott a Marsról és 1972. évre már tucatnyi amerikai sétált a Holdon. Erre senki más nem képes manapság sem, pedig ez már 50 éve történt.

Ezen fejezetre több időt ne is szánjunk, csak szemléltetni volt szükséges a korábban írtak gyakorlati következményeit. A nyugati országok gazdasági prosperitása nem egyedi technikai tudásukból áll. Azt az országok átvenni csak a nyugati szemlélettel együtt tudják. Mint ahogy a korábbi tanulmányaim elemzéséből kiderült a nyugati cégek leányvállalatokon közvetlenül vagy személyzetten közvetve segítik más országok gazdaságát. Ez különösen igaz Oroszországra és Kínára. Egy idő elteltével saját szemük csálja meg az ilyen országokat, akik azt gondolják, hogy nyersanyagukkal és a technikai vívmányok előállításának begyakorlásával itt az ideje az önállóságnak. Saját társadalmuk áll ellen.

A katonai állomány darabszámát leszámitva az ázsiai országok számos kisebb európai országgal versenyeznek banki, technikai és szervezeti megoldásokban, míg az USA előlről azonban többször visszatekint a lehetséges változások figyelemmel kísérése végett. Ehhez a felügyelethez csatlakozik most az Európai Unió, remélhetőleg mai formájával és nem az egyes országok elhagyásával.

Addig is követve a tanulmányban levont következtetést, csakúgy mint régen, a mai kor embere is minden háború indítása előtt prdeiktumot fogalmaz meg a csata kimenetele tárgyában, jusson eszünkbe Püthia jóslata.

Befejezés

A tanulmányban ismertetett vallási és egyéb elemzések egyéni véleményemnek hagynak nyomot. Így a legfontosabb összegzést a jelen tanulmányomban egy utalással határozom meg, mely szerint: „egy fizikus sohasem tudja megtanítani a fizikát növendékeinek, egy filozófus viszont teljes mértékben képes rá”.

A tanulmányomban felhozott bibliai és klasszikus filozófiai rendelkezések valamennyi a mai kor számára szükséges gondolkodási mechanizmust megadják, azonban ezzel kapcsolatban van egy nehézség, miszerint – sajátos szerzői okoskodásom eredményeként – minden egyes kérdés során el kell olvasnunk a Biblia és a klasszikus triász valamennyi művét, ha pontosan tudni akarjuk mi lehet a konkrét válasz. Természetesen ez komoly feladat és sokkal több mai gondolkodót igényelne, így marad az, hogy elegendő, ha megértjük a magas szövegekben átfűzött mondánivalót.

Ahhoz, hogy az egyes országok adott ságaik ellenére miért nem képesek elérni világszínvonalú fejlődést – a fenti filozófiai érvek figyelmen kívül hagyása mellett –, további társadalmi magyarázat is tartozik, amelyhez ismét vissza kell nyúlnunk az Újszövetség lényegéhez. De ez már egy másik tanulmány kezdete vagy egy válasz a majdani kérdezőnek.

„... mert Én úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a Cél...”

Irodalom:

- Alighieri, Dante; Isteni színjáték Pokol. XXVI. fejezet (2011); Akkord Kiadó, Budapest; 124. oldal
- Baros Gábor; Filozófia (2007); Akadémia Kiadó, Budapest; 941. oldal
- Britannica Hungarica Nagylexikon 8 (2012); Kossuth Kiadó Zrt., Budapest; 340. oldal
- Buzan, Barry and Waver, Ole (2003); Regions and Power; Cambridge Univesity Press; 462. oldal
- Chadwick, Henry; A korai egyház (1999); Osiris Kiadó, Budapest; 88. oldal
- Clausewitz Károly; A Háborúról (1917); Athenaeum, Budapest; 40. oldal
- Coetzee, John Maxwell– Waiting for the barbarians 1980
- Csányi Vilmos; Magyar Tudomány; CVIII. kötet – Új folyam, XLVIII. kötet, 2002/3. szám; 284. oldal
- Dahl, Oskar and Lönn, Jack; Design and Optimization of Spillways at Baihetan Hydroelectric Dam (2016); KTH School of Industrial Engineering Managment; 49. oldal
- Darwin, Charles; The Origin of The Species (1861); Dr. Appleton and Company, New York, 216. oldal
- Harari, Yuval Noah; 21 lecke a 21. században (2021); Animus Kaidó, Budapest; 89-102. oldal;
- Huntington, Samuel P.; The Clash of Civilizations (1996); Simon and Schuster, New York; 81. oldal
- Isztray Simon, Mert minden visszatér, ss aminek lennie kell, az beteljesült már;

- Homi 23. évf. 3. szám(2011); 301. oldal
- Kecskés Pál; Szent Ágoston Brevárium (1960); Szent István Társulat, Budapest; 13. oldal
- Kovács Gábor; A népesedés elmélete (1908); Hegedűs és Sándor Könyvkiadó, Debreczen; 38-39. oldal
- Kühár Flóris; A keresztény bölcsélet története (1927); Szent István Társulat, Budapest; 101-102. oldal
- Lessing, Doris– The Golden Notebook 1962
- Mező Ferenc (2021): Felfedeztetés tanulást segítő gyakorlatok az OXIPO-modell alapján. *OXIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2021/3, 83-97. doi: [10.35405/OXIPO.2021.3.83](https://doi.org/10.35405/OXIPO.2021.3.83)
- Pamuk, Orhan– My name is red 1998
- Platón válogatott művei; Az állam, Hatodik könyv; (1983); Európa Könyvkiadó, Budapest; 364. oldal
- Smith, Adam; Theory of Moral Sentiments (2005); Metalibri, Brasil; 120., 288., 301. oldal
- Spengler, Oswald; The Decline of the West Volume Two (1922); Alfred A. Knopf INC., New York; 454., 481., 506. oldalak
- Tonybee, Arnold J.; A Study of History 1946; Oxford University Press, New York & London, 629. oldal
- Turay Alfréd; Istent kereső filozófusok (1990); Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest; 10. és 17. oldal
- Zászlós Levente; Gilgames (2004); Tertia Kiadó, Budapest; 62. oldal

Internetes forrás:

- NET1: Zászkaliczky Márton; Egy humanista a politikában (2022); Web: <https://www.ludovika.hu/blogok/pakblog/2022/05/16/egy-humanista-a-politikaban/>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET2: Peter Mösgen; Cusanus, Spinoza, Bacon und Hobbes (1991); Web: <http://www.moegen.de/skripten/csbh.pdf>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET3: Magyar Tudomány: Kelemen János; Rousseau és a Modernitás; Web: <http://www.matud.iif.hu/2012/07/02.htm>; Letöltés: 2022.05.28.
- NET4: Kristó Nagy István: Gondolattár; 1800 óta született szerzők, Feuerbach, Ludwig; Web: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Gondolattar-kristo-nagy-istvan-gondolattar-1/1800-ota-szuletett-szerzok-33E3/feuerbach-ludwig-18041872-nemet-filozofus-3722/>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET5: Fodor László, Wilhelm Dilthey (2012); Magiszter kiadó 10. évfolyam 3. szám; Letöltés: 2022.05.27.; Web: https://epa.oszk.hu/03900/03976/00027/pdf/EPA03976_magiszter_2012_03_084-092.pdf; 84-89. oldal
- NET6: Hasznos Cikkek 2022; Ludwig Wittgenstein; Web: <https://hu.edustanford.com/5796700-ludwig-wittgenstein>; Letöltés: 2022.05.28.
- NET7: Pintér Tibor, Decartes fa etikája és affektuselmélete (2001); Forrás:

- <http://acta.bibl.u-szeged.hu/30776/>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET8: Göddel befejezetlenségi tétel;
Web:
https://hu.frwiki.wiki/wiki/Th%C3%A9or%C3%A8mes_d'incompl%C3%A9tude_de_G%C3%B6del; Letöltés: 2022.05.27.
- NET9: A hatalmi ágak és azok elválasztása: a hatalommegosztás és hatalomkoncentráció Jegyzet; Web:
<https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/a-hatalmi-agak-es-azok-elvalasztasa-jegyzet.original.pdf>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET10: The Life and Times of Hercules;
Forrás:
<https://www.perseus.tufts.edu/Heracl/es/bio.html>; Letöltés ideje: 2022.05.27.
- NET11: StoryboardThat; Sekhmet, Egyptian Goddess; Web:
<https://www.storyboardthat.com/mythology/sekhmet>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET12: John R. Salverda; Moses as Hermes; Web:
<https://historyancientphilosophy.wordpress.com/2013/09/10/moses-as-hermes/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET13: National Geographic; Ehnaton – Az első egyiptomi forradalmár; Web:
<https://ng.24.hu/magazin/2017/05/03/ehnaton-az-első-egyiptomi-forradalmar/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET14: The Pythagorean Theorem Makes Construction and GPS possible; Web:
<http://science.howstuffworks.com/math-concepts/pythagorean-theorem.htm>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET15: Inquiries; Taweret – An Undtraditional Egyptian Goddess; Web:
<http://www.inquiriesjournal.com/articles/556/taweret-an-untraditional-egyptian-goddess>; Letöltés ideje: 2022.05.27.
- NET16: Looking for wisdom; Empedocles on Love and Strife; Web:
<https://www.lookingforwisdom.com/empeocles/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET17: Apollonian and Dionysian Dichotomy; Web:
<https://faculty.fiu.edu/~harrisk/Notes/Aesthetics/Apollonian-%20Dionysian%20Dichotomy.htm>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET18: Szabadbolcseszlet; Az európai filozófia kezdete; Web:
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/indexf028.html?option=com_tanelem&id_tanelem=205&tip=0; Letöltés: 2022.05.27.
- NET19: René Descartes; The World or Treatise on Light; Web:
<https://www.princeton.edu/~hos/mike/texts/descartes/world/worldfr.htm>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET20: Szabadbolcseszlet; Bevezetés: Platón jelentősége; Web:
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/index74a1.html?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=16; Letöltés: 2022.05.27.

NET21: Kálvin János; A Keresztyén vallás rendszere; Web: http://tulip.tag.hu/keret.cgi?/kalvin_free_will.html; Letöltés: 2022.05.27.

NET22: NEH - Humanities; Web: <https://www.neh.gov/humanities/2011/januaryfebruary/feature/newton-the-last-magician>; Letöltés: 2022.05.27.

NET23: The Free Dictionary; Web: <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Hegel%27s+dialectic>; Letöltés: 2022. 05.27.

NET24: Department of Geography; Introduction to Modelski's Model of World Leadership; Web: <https://www.e-education.psu.edu/geog128/node/646> Letöltés: 2022.05.27.

OKTATÁSI MODELLEK SPANYOLORSZÁG TERÜLETÉN

Szerző:

Kovács Írisz
Szegedi Tudományegyetem

Lektorok:

Mező Ferenc
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Simó Ferenc Zoltán (Dr. Jur.)

Szerző e-mail címe:
kovacsirisz@gmail.com

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Spanyolország 17 autonóm tartományra tagolódik, amelyeket figyelemre méltó sokféleség jellemez. A régiók sokszínűsége számos tekintetben megmutatkozik. A különböző nemzetiségek saját történelemmel, nyelvvel, kultúrával, identitással gazdagítják a mediterrán országot. Az 1978-ban elfogadott spanyol alkotmány számos hatáskörét átruházta az autonóm tartományok kormányaira, így van ez az oktatáspolitiká tekintetében is. Megannyi izgalmas kérdést vet fel a különböző oktatáspolitikák felderítése.

Kulcsszavak: oktatáspolitiká, nyelvpolitika, Spanyolország, kisebbségvédelem

Diszciplínák: jogtudomány, politikatudomány

Abstract

EDUCATIONAL MODELS IN SPAIN

Spain is divided into 17 autonomous regions, which are characterised by remarkable diversity. The diversity of the regions is reflected in many ways. Different nationalities enrich the Mediterranean country with their own history, language, culture and identity. The Spanish Constitution of 1978 delegated many of its powers to the governments of the autonomous regions, as is the case with education policy. Exploring the different education policies raises many fascinating questions.

Keywords: education policy, language policy, Spain, minority protection

Disciplines: law, political science

Kovács Írisz (2022): Oktatási modellek Spanyolország területén. *Lélektan és hadviselés – interdiszciplináris folyóirat*, IV. évf. 2022/2. szám. 39-49.

Doi: [10.35404/LH.2022.2.39](https://doi.org/10.35404/LH.2022.2.39)

A tanulmány az oktatáspolitikát vizsgálja Spanyolország három autonóm tartományában, Katalóniában, Galiciában és Baszkföldön. Az oktatáspolitikát a szakpolitikák egy fajtája. Az a terület, ahol megjelennek érdekek, hatalmi törekvések, illetve cselekvési terv, mely az oktatásra vonatkozik. Szemléletmódokat, célokat és intézkedéseket ötvöz, kijelöli az oktatás fő irányvonalait, módszereit és eszközeit (vö.: Polónyi és Timár, 2005).

Spanyolország 17 autonóm tartományra tagolódik, amelyeket figyelemre méltó sokféleség jellemez. A régiók sokszínűsége számos tekintetben megmutatkozik. A különböző nemzetiségek saját történelemmel, nyelvvel, kultúrával, identitással gazdagítják a mediterrán országot. Az 1978-ban elfogadott spanyol alkotmány számos hatáskörét átruházta az autonóm tartományok kormányaikra, így van ez az oktatáspolitikát tekintetében is. Megannyi izgalmas kérdést vet fel a különböző oktatáspolitikák felderítése.

Történelmi háttér

Francisco Franco tábornok diktatúrájában (1939-1975) előszeretettel alkalmazta az asszimilációs politikát. Centralizált, hivatalosan egynyelvű államot hozott létre, figyelmen kívül hagyva a különféle nemzetiségek nyelvét, kultúráját, identitását. Úgy vélte, a kasztíliai kultúrának és nyelvnek központi szerepet kell kapnia a gazdasági, politikai és társadalmi intézményekben, az ország összes régiójában. A spanyol állam évszázadokon keresztül folytatott asszimi-

lációs politikája azonban nem érte el célját, hiszen az ország napjainkban is őrzi többnyelvű mivoltát.

Franco halála után megkezdődött a demokratikus átmenet időszaka. 1977-ben megtartották az első szabad választásokat, 1978-ban pedig megszületett az új spanyol alkotmány, amely Spanyolországot tizenhét egyenlő jogokkal rendelkező autonóm közösségre osztotta fel. Szintén az 1978-as alkotmány nyomán jött létre a társhivatalos nyelvi rendszer, melynek következtében különböző nyelvi szabályozásokkal találkozhatunk az egyes többnyelvű autonóm tartományokban.

Az ország tizenhét autonóm régiója közül hat rendelkezik regionális társhivatalos nyelvvél. Baszkföldön és Navarrában a baszk, a Baleári Szigeteken a katalán, Katalóniában a katalán és az okszitán/aráni, Galiciában a galíciai, Valenciában a valenciai is hivatalos nyelvek.

A nyelvi normalizációs törvények a regionális nyelvek hátrányos helyzetének kiküszöbölését és az államnyelvvél való egyenlő helyzetük megteremtését tűzik ki célul a köz- és magánszférában egyaránt. Baszkföldön 1982-ben (Ley 10/1982), Katalóniában (Ley 1/1998) és Galiciában (Ley 3/1983) 1983-ban lépett életbe a nyelvi normalizációs törvény.

Katalónia

A katalán nyelv kialakulása. A katalán az újlatin nyelvek csoportjába sorolható, a kilencedik század során fejlődött ki a vulgáris latin nyelvből. Napjainkban a világ száz

legelterjedtebb nyelve közé tartozik. A katalán beszélők száma közel tízmillió, illetve további három millió ember megérti ezt a nyelvet. A katalán régió lakosainak száma 2021-es adatok szerint 7,716 millió fő (Xarxa, CRUSCAT, 2011).

Katalán nyelvi jogok. Az 1983-as törvény után 1998-ban újabb törvény került elfogadásra a nyelvi normalizáció megerősítésére. A törvény kifejezi a katalán autonóm kormány, a Generalitat azon politikai akaratát, hogy továbbra is ösztönözze a fellendülés folyamatát és a katalánok jelenlétét a társadalmi élet minden területén (Ley 1/1998, de 7 de enero, de Política Lingüística). A törvény kimondja, hogy a polgárok kivétel nélkül használhatják a katalán és a kasztíliai nyelvet minden magán és állami tevékenység során. A két hivatalos nyelv bármelyikén lefolytatott jogi eljárások érvényesek és hatályosak. A törvény megerősíti a Generalitat által az 1983. évi törvény alapján a hatóságokkal, az oktatással és az intézményi tömegtájékoztatási eszközökkel kapcsolatos politikát, javítja a szabályozást a katalán hivatalos használatának különböző területein és elismeri az állampolgárok nyelvi jogait. Biztosítja a katalán jelenlétet a társadalmi és kulturális élet számos területén.

A nyelvi merítés (immersión lingüística) modellje az oktatáspolitikában. Az úgynevezett „nyelvi merítés” vagy „nyelvi elmélyülés” módszere röviden annyit jelent, hogy 1993-tól az oktatás és az iskolai kommunikáció nyelve Katalónia területén a kasztíliai (spanyol) nyelv helyett a katalán lett. Léteznek ugyan kizárólag spanyol nyelvű oktatási in-

tézmények, viszont ezek zömmel magánintézmények, mivel a Generalitat a katalán tanítási nyelvű intézményeket támogatja. A nyelvi bemelegítés módszere évek óta viták-
kal terhelt a politikai légkörben. A nyelvhasználat szabályozása körüli vitákban a spanyol anyanyelvűek jogaik megsértését, a kasztíliai nyelv elnyomását sérelmezik. Ennek ellentmondanak a diákok körében végzett felmérések, melyek rámutattak arra, hogy a merítés módszerével tanulók spanyol nyelvi kompetenciái ugyanolyan jók, mint a hagyományos tanrendben tanuló társaiké.

A módszert először 1965-ben alkalmazták Quebecben, Kanadában. A kezdeményezés három, az oktatási rendszerrel elégedetlen szülő nevéhez köthető. *Olga Melikoff, Valerie Neale és Murielle Parkes* gyermekei a Saint-Lambert iskola diákjai voltak, ahol az oktatás angol nyelven folyt. A szülők aggodalmukat fejezték ki gyermekeik francia nyelvtudásának hiányosságai miatt és szerettek volna javítani a helyzeten. Egy új pedagógiai megközelítést dolgoztak ki, amely részben az UNESCO 1963-as jelentésében felvázolt modelljén alapul. Így az iskola elvégezte ennek a módszernek az első tesztjét, az angol anyanyelvű gyerekeket franciául, kisebbségi nyelven oktatták. A program jó eredményeket hozott. Bebizonyosodott, hogy a kisebbségi nyelven való oktatás az iskola első osztályától kezdve segítette a diákokat a francia nyelv elsajátításában anélkül, hogy ez akadályt jelentett volna tanulmányi sikereikben (Sagrera, 2021).

A nyelvi merítés módszerének alkalmazása Katalóniában. A nyelvi merítés módszerét először 1983-ban kezdték el alkalmazni tizenkilenc állami iskolában, ahol a tanulók többsége spanyol anyanyelvű volt. A pozitív eredményeknek köszönhetően a módszer 1989-1990-ben már hétszáz iskolában jelen volt Katalóniában, 1992-től pedig az autonóm terület egészére kiterjesztették az állami oktatásban.

A tanulók már a tanítás első napján megismerkednek a kisebbségi nyelvvel, a tanárok kizárólag ezen a nyelven szólalnak meg, amint átlépi az osztályterem küszöbét. A spanyol nyelvet fokozatosan vezetik be az általános iskolában, amikor a gyerekek öt és nyolc év közöttiek. Innentől kezdve a spanyol és a katalán nyelvóra két külön tantárgyként épül be az órarendbe, a többi tárgy oktatása pedig katalán nyelven folyik. A *Ley Orgánica 1/1990* értelmében ez a módszer vonatkozik az óvodai tanítás megszervezésére (0-5 éves korig), az alapfokú tanulmányokra (6-12 éves korig) és a kötelező középfokú oktatásra (13-16 éves korig) Katalónia területén.

A módszer célja, hatékonysága. A módszer célja a katalán nyelvtudás és nyelvhasználat fejlesztése, valamint a nyelvből adódó társadalmi szegregáció megelőzése, a kétnyelvű társadalom megteremtése a katalán régióban. Egyesek úgy vélik, hogy a gyerekek nem anyanyelvükön való tanítása rossz hatással lehet tanulási folyamataikra. A nyelvi bemelegítés módszerét kutatók azonban bebizonyították, hogy ez a hiedelem téves. A tudományos eredmények alátámasztják, hogy ez az oktatási rendszer ugyanolyan

hatékony, mint a többi spanyol oktatási rendszer. A módszert vizsgáló kutatók egyik érve a nyelvi merítési oktatás mellett az, hogy ez az egyetlen rendszer, amely garantálja, hogy a katalán gyerekek megfelelően elsajátítják a katalán és spanyol nyelvet egyaránt. Ferrer és mtsai (2011) például a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet 2009-es PISA-tanulmányára hivatkoznak (OECD, 2010). A szervezet időszakonként teszteli hatvanöt ország tizenöt éves diákjainak természettudományos, matematikai és olvasási kompetenciáját. Ebben a tesztben a katalóniai spanyolul beszélő diákok, akik a bemelegítési módszerrel tanultak, hasonló pontszámokat értek el természettudományokból, matematikából és olvasásból, mint a többi spanyol diák, aki anyanyelvén tanult. Katalónia több éve részt vett a PISA-vizsgálatban, köztük 2003-ban, 2006-ban, 2009-ben és 2012-ben is, amelyek mindegyike hasonló eredményekről számolt be. A modellben részt vevő diákok spanyol nyelvtudása megegyezik vagy magasabb a spanyol állam többi részének átlagával. Ugyanez elmondható a többi tantárgy tekintetében is. A modell további előnye, hogy a diákok jobb eséllyel indulnak egy harmadik nyelv, például az angol tanulásakor.

2006-ban az Európai Bizottság létrehozott egy független szakértőkből álló, többnyelvűséggel foglalkozó magas szintű munkacsoportot. A csoport feladata hogy elemezze, miként haladnak a tagállamok a többnyelvűség előmozdításával, támogatást és tanácsot adjon, naprakész ötletek-

kel szolgáljon a többnyelvűség területén, ajánlásokat tegyen a Bizottságnak az e területen szükséges intézkedésekre (eurlex.europa.eu, letöltés: 2022.04.12.). A csoport 2007-ben publikált egy jelentést, amely többek között a Katalóniában alkalmazott kétnyelvű oktatási modellt is méltatta, követendő példaként hivatkozott rá a nyelvtanulás elősegítésére (European Commission, 2007).

A módszert ért támadások. Az elmúlt években néhány család bírósághoz fordult annak érdekében hogy gyermekeiket spanyol nyelven taníttathassák. Számos előnye ellenére, az igazságszolgáltatás megkérdőjelezi a nyelvi bemelegítés módszerét. 2014-ben Katalónia Legfelsőbb Bírósága (TSJC) már megállapította, hogy az Oktatási Minisztériumnak biztosítania kell a kasztíliai tanórák legalább huszonöt százalékát. Akkoriban az ítélet mindössze nyolc diákra vonatkozott, de a bíróság kimondta, hogy ezt a szabályt kell követni, ha legalább egy diák vagy családja spanyol nyelvű órákat kér. A 2014-es döntés volt az első, amely meghatározta ezt a százalékos arányt.

Később, 2020 decemberében a TSJC újabb határozatot hozott, amely arra kötelezte az egész katalán oktatási rendszert, hogy a tanórák huszonöt százalékát spanyolul tanítsa. A katalán kormány fellebezett, ezt viszont a Legfelsőbb Bíróság elutasította.

A katalán oktatási miniszter, Josep González-Cambray elmondta, hogy 2005 óta a másfélmillió diákot számláló iskolarendszerből mindössze nyolcvan család kért spanyol nyelvű oktatást. Véleménye

szerint nincs nyelvi konfliktus a katalán iskolákban (Catà F, 2021). A katalán kormány 5108 iskolaigazgatónak küldött levelet, amelyben azt tanácsolta nekik, hogy a bíróság döntése ellenére se változtassanak nyelvi programjukon. A kormány véleménye szerint a spanyol nemzeti oktatási törvény garantálja Katalónia jogát arra, hogy továbbra is katalán nyelven tarthatja az órák többségét. A gyakorlatban minden iskola rendelkezik némi mozgástérrel, hogy saját szabályzatot alakítson ki. Az oktatás szakaszától függően heti három és négy óra közötti spanyol nyelvű oktatás folyik. A Legfelsőbb Bíróság döntése ezt valamilyen több mint heti hat órára emelné az általános iskolában, heti hét és fél órára a középiskolában és a *bachilleratoban*, vagyis az egyetem előtti programban.

A jelenlegi helyzet. Az *Esquerra Republicana de Catalunya* (Katalán Republikánus Baloldal), a *Socialistes Units per Avançar* (Az Egyesült Szocialisták továbblépnek), a *Junts per Catalunya* (Együtt Katalóniáért) és az *En Comú Podem* (Közösen megtehetjük) 2022 március 24-én javaslatot terjesztett elő a parlamentben a nyelvpolitikáról szóló törvény módosítására, miután a Katalán Legfelsőbb Bíróság előírta a kasztíliai nyelven történő oktatás minimum 25%-ának biztosítását a katalán iskolákban.

A parlamentben még nem szavazták meg a törvényjavaslatot, melynek tartalma a *Som Escola* nevű szervezet szerint „*aggályokat és bizonytalanságot kelt a közösségben*” annak kapcsán, hogy a bíróság döntése után mennyiben lesz hatékony a katalán nyelv előmozdítása az iskolákban. A *Som Escola*

egy katalán civil, kulturális és oktatási szervezet, amely azért jött létre, hogy erősítse a katalán oktatás által képviselt társadalmi kohéziós modell támogatását. Célja, hogy összehangolja mindazokat az embereket, entitásokat és intézményeket, akik elkötelezettek amellett, hogy aktívan fellépjenek a katalán oktatási modell mellett (somescola.cat, letöltés: 2022.04.12.).

A szervezet közleményében pozitívan értékelte, hogy a törvényjavaslatot még nem fogadták el és elhalasztották a plenáris ülést, mert így megvalósulhat a szükséges társadalmi vita a témával kapcsolatban. Közleményében arra kérte a bíróságokat, hogy vessenek véget a katalán oktatási rendszerbe és nyelvi politikába való beavatkozásnak (lavanguardia.com, letöltés: 2022.04.10.).

Galícia

Általános jellemzők. Galícia területén, Spanyolország északnyugati részén beszélik a galíciai vagy galego nyelvet, amely az újlatin nyelvek csoportjába tartozik. Emellett más területeken is előfordul, mint például a nyugati határvidéken, Asztúria és Kasztília és León régiójában, különösen León és Zamora tartományokban. A galíciai nyelv Galícia területén hivatalos nyelv a spanyol (kasztíliai) mellett, mintegy hárommillióan beszélik anyanyelvként vagy első nyelvként (Mercator European Research Centre on Multilingualism and Language Learning, 2016). Az Instituto Galego de Estatística 2013-as adatai szerint Galícia

össztlakossága 2 747 559 fő, amelynek közel 50%-a beszélt galíciaiul napi szinten, 88%-uk állította, hogy beszéli, és 97%-uk érti a nyelvet (lásd: Instituto Galego de Estatística, 2013).

Nyelvpolitika Galiciában. A régióban az oktatási rendszer irányítása megosztott a galíciai és a spanyol kormány között, ugyanis Galícia nem rendelkezik kizárólagos ellenőrzéssel az oktatás felett. A spanyol Oktatási és Kulturális Minisztérium biztosítja a keretet a tananyag kialakításához minden iskolai szakaszban, a kötelező és választható tantárgyak tekintetében. Kötelezővé teszi a spanyol nyelv használatát, a nyelv tanítására fordított minimális idő meghatározásával.

Az 1983-as nyelvi normalizációs törvény után 2004-ben a galíciai parlament egyhangúlag jóváhagyta a galíciai nyelv normalizálásáról szóló általános tervet (Plan xeral de normalización da lingua galega, 2004), amelyet annak érdekében dolgoztak ki, hogy a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájában (European Charter for Regional or Minority Languages, 1992) megjelenő célokhoz igazítsák a galíciai nyelv védelmét. A terv elfogadásának köszönhetően megkezdődött a galíciai nyelv fellendülése. A 2005-2009 között hatalmon lévő kormány jóváhagyta a 124/2007 rendeletet a galíciai nyelv népszerűsítése érdekében az oktatás révén (lásd: Decreto 124/2007). A rendelet előmozdította a nem egyetemi oktatást a régióban. Kimondta, hogy a tantárgyak legalább 50%-át galíciai nyelven kell oktatni. Létrejött a galíciai óvodák, úgynevezett Galescolák

hálózata is és mintegy 40 közoktatási központ létesült, egynyelvű galíciai oktatással.

Azonban a többnyelvűségről szóló rendelet 2009-ben megválasztott kormány általi jóváhagyásával az egynyelvű oktatás megszűnt a régióban. A galíciai nyelv népszerűsítésére fordítható költségvetés is csökkent.

A jelenlegi galíciai oktatási modell. 2010-ben a galíciai kormány elfogadta a többnyelvűségről szóló rendeletet (lásd: Decreto 79/2010, de 20 de mayo, para el plurilingüismo en la enseñanza no universitaria de Galicia), amely meghatározza a galíciai nyelv és irodalom, valamint más tantárgyak oktatásának feltételeit különböző oktatási szinteken. A rendelet értelmében három közvetítő nyelv van jelen a régióban: galíciai, spanyol és angol. A rendelet rögzíti, hogy a tantárgyak egy részének oktatása idegen nyelven, lehetőleg angolul kell, hogy megvalósuljon. A két hivatalos nyelven tartott óráknak a heti órarendben azonos százalékban kell előfordulnia. Az általános iskolákban a természeti, társadalmi és kulturális környezet ismerete című tantárgyat galíciai nyelven, a matematika tantárgyat pedig spanyol nyelven oktatják. Minden iskola az iskolai szabályzatban meghatározott eljárásnak megfelelően dönt arról, hogy a többi tantárgyat milyen nyelven oktatja, garantálva, hogy a galíciai és a spanyol nyelvű tantárgyak körülbelül azonos százalékában legyenek elosztva.

A kötelező középfokú oktatásra vonatkozóan a rendelet előírja, hogy a nyelvi

tantárgyakat a referencianyelven kell tanítani. A társadalomtudományok, a földrajz és történelem, a természettudományok, a biológia és a geológia tantárgyakat galíciai nyelven, a matematika, a technika, a fizika és a kémia tantárgyakat pedig spanyol nyelven kell oktatni.

Nyelvhasználatról szóló statisztikai adatok. A statisztikai hivatal adatai szerint a galíciai nyelv használata fokozatosan csökkent az elmúlt harminc évben. A diákok egyre kevésbé használják a galíciai nyelvet. Annak ellenére, hogy az írás és olvasás galíciai nyelven nem jelent nehézséget számukra és sokan közülük tökéletesen megértik azt, sokan nem képesek galíciai nyelven kifejezni magukat (v.ö.: Instituto Nacional de Estadística, 2014). Sok galíciai anyanyelvű gyermek röviddel az óvodába való belépés után felhagy a galíciai beszéddel, a spanyol nyelv erős hatása miatt (lásd: The Galician language in education in Spain, 2016).

A 2013-as adatok azt mutatják, hogy a kizárólag galíciai nyelven beszélő 5-14 éves gyermekek aránya 2003 és 2013 között 27%-ról 13%-ra csökkent. A csak spanyolul beszélő gyerekek aránya ugyanebben az időszakban 34%-ról 47%-ra nőtt (Instituto Galego de Estatística, 2013). A kétnyelvű diákok egyre kevésbé használják a galíciai, és egyre gyakrabban a spanyol nyelvet. A galíciai nyelv használata az óvodákban és az általános iskolai oktatásban 10 év alatt körülbelül 15%-al csökkent.

A Mesa Pola Normalización Lingüística 2015-ben felmérést végzett, hogy megvizsgálja a galíciai nyelv oktatási intézményekben való használatát. Összesen 269

központtal történt konzultáció, a mintában szerepeltek magán- és állami intézmények is. Az eredmények azt mutatták, hogy a 3-6 éves korosztály tekintetében az oktatási központok 75%-a kijelentette, hogy „csak kasztíliait” vagy „többnyire kasztíliait” használnak tanítási célokra.

Következtetés. Az oktatás önmagában nem tudja megállítani a folyamatot, amelyben a spanyol nyelv átveszi a galíciai nyelv helyét, de értékes eszköze a folyamat megállításának. Szükség lenne egynyelvű és kétnyelvű oktatási modellek létrehozására az óvodai és általános iskolai oktatásban. Ezzel elkerülhető lenne az a helyzet, hogy a galíciai anyanyelvű gyerekek egyfajta nyelvváltáson menjenek keresztül, és teljesen eltűnjön a galíciai nyelv az életükből.

A kormány szerint a kilátások jók, ugyanis a galíciai nyelven írni és olvasni tudó gyerekek száma nő, illetve azon spanyol anyanyelvűek száma is, akik beszélnek galíciai nyelven is. Viszont a galíciai anyanyelvűként, első nyelvűként használók száma folyamatosan csökken.

Baszkföld

Baszk nyelv. A baszkok valószínűleg az ibéreknek, a Pireneusi-félsziget őslakosainak a leszármazottai. Lélekszámuk kb. 2,3 millió fő, a spanyolországi Baszkföldön, kis részük Navarrában, töredékük pedig a Pireneusok északi lábánál, Franciaországban él. Baszkföld a legtöbb hatáskörrel rendelkező autonóm közösség Spanyolországban (Erin, 2019).

Oktatáspolitikai a régióban. A baszk nyelvhasználat számos területén fellendülést hozott a nyelvi normalizálásról szóló 1982-es törvény. A törvény elismeri a tanulók jogát ahhoz, hogy baszk és spanyol nyelven is tanulhassanak minden oktatási szinten, egészen az egyetemi szintig. Az 1983-as kétnyelvűségről szóló rendelet (Decreto 138/1983) az oktatásban három modellt határozott meg:

A modell: az oktatás spanyol tannyelvű, ahol a baszk nyelv mint idegen nyelv kerül oktatásra

B modell: baszk és spanyol tannyelvű oktatás baszk és spanyol tannyelvű tantárgyakkal

D modell: baszk nyelvű oktatás spanyol tantárggyal mint idegen nyelv

Érdekesség, hogy az A és B modellt eredetileg spanyol anyanyelvű családokból származó gyermekeknek szánták, míg a D a baszk anyanyelvű gyermekek számára készült. A D modell azonban a kezdettől fogva népszerű volt a spanyol anyanyelvűek körében is. Míg úgy tűnik, hogy a baszk anyanyelvűek általában a D-modell osztályaiba járnak, a spanyol nyelvű családok gyermekei mindhárom modellben megtalálhatóak, és gyakran a többséget is ők alkotják.

A B modellben mind a spanyol, mind a baszk nyelvet más és más tantárgyak tanítására használják. Spanyol nyelven oktatják a matematikát, az olvasást és a baszk nyelvet. Baszk nyelven oktatják a természettudományokat, művészetet és testnevelést.

A modellekkel kapcsolatosan felmerülő kérdések. A D-modellben részt vevő gyermekek szülei aggodalmuknak adtak hangot az-zal kapcsolatban, hogy gyermekeik vajon elegendő spanyol nyelvi anyagot kapnak-e az iskolában: a baszk kormány erre válaszul spanyol nyelvű különórákat biztosított.

A másik kérdés a D-moddal kapcsolatban, amelyet nem vizsgáltak meg, a kormány csak ad hoc jelleggel foglalkozott vele, az az, hogy vajon a megfelelő-e a baszk és a spanyol anyanyelvű családokból származó gyermekek keveredése az iskolában.

További nehézséget jelent annak a kérdésnek az eldöntése, hogy ki számít baszk beszélőnek és ki nem. Viszonylag kevés baszkul beszélő gyermeknek van születésétől fogva csak baszkul beszélő nevelője. Ennek eredményeképpen már az iskolába érkezéskor is széles skálán mozognak a különböző szintű nyelvtudásszintek.

Állandó vitatéma, hogy mikor kellene a spanyol nyelvet mint tantárgyat bevezetni a B és D modellek esetében. Sok iskolában az a tendencia, hogy a spanyol nyelv hivatalos tanításának bevezetését addig halogatják, amíg a gyerekek el nem érik a 8 éves kort, azzal az indokkal, hogy ez előnyös a baszk nyelv tanulása/erősítése szempontjából. További nehézség, hogy a baszk és a spanyol nyelv egyazon megnyilatkozáson belüli keveredik, ezt a spanyol és baszk szó összevonásával a közkedvelt Euskañol néven emlegetik, amely a kétanyelvű beszélők körében elterjedt jelenség. A baszk parlament ellenzékének számos tagja azonban

aggodalmát fejezte ki, hogy a törvényt (a spanyol nyelvet 6 éves kortól kell hivatalosan tanítani) az iskolák semmibe veszik. A vita inkább politikai, mint technikai megfontolásokon alapult.

Felmerül a kérdés, a tanulók használják-e az oktatási nyelvet a mindennapi életben? A D-modellben tanulók a baszk nyelvet használják a mindennapi életben is. Az A modellben tanulók ritkán érik el a baszk nyelv aktív használatát.

A B modellben tanulók nyelvhasználata nagyban függ a tanítás minőségétől; ez dönti el, mennyire válnak befogadóvá a baszk nyelv kulturális termékeire, de a spanyol marad általában a preferált nyelv. Az aktív nyelvhasználat elsősorban a társadalmi nyomástól függ (Gardner, 2002).

Összefoglalva, a modellek jelentősen hozzájárultak a nyelvi fejlődéshez. A baszk anyanyelvi beszélők esetében a nyelvfenntartáshoz, a spanyol nyelvűek esetében pedig a nyelvtanuláshoz.

Következtetés

Összegzésként elmondható, a különböző régiókban egymástól jelentősen eltérnek az alkalmazott oktatási modellek. Katalóniában a jelenleg érvényben lévő, nyelvi merítési modell egy jól bevált, 1993 óta működő módszer, számos pozitív eredménnyel. A régióban az oktatás a politikai harc eszközévé vált. A modell körüli vita napjainkra se zárult le, számos megválaszolatlan kérdést rejt magában. Galiciában változások kieszközölésére van szükség a nyelvvédelem érdekében, ugyanis az okta-

tásban és a mindennapi nyelvhasználat tekintetében is jelentős fölényben van a kasztíliai nyelv a galiciaival szemben. Megoldást jelenthet a Katalóniában működő nyelvi merítés modelljének alkalmazása vagy több választási lehetőség felkínálása a szülők számára az oktatási modellek vonatkozásában. Baszkföld számos lehetőséget kínál az oktatáson belül a nyelv megválasztása kapcsán. A szülők választhatnak, mely hivatalos nyelven vagy akár ezek kombinációjával taníttatnák szívesen gyermekeiket. A három érvényben lévő modellel kapcsolatban több kérdés is felvetődik, amelyek részletes megválaszolása egy új tanulmánynak ad teret.

Irodalom

A MESA pola normalización lingüística (2015): *Informe sobre a lingua galega na Educación infantil de 3 a 6 anos no curso 2015/16*. Forrás:

<https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/estudo-educacion-infantil-7-cidades-2015-final-pdf.pdf>

Council of Europe, European Charter for Regional or Minority Languages, 4 November 1992, ETS 148

Decreto 124/2007, de 28 de junio, por el que se regula el uso y la promoción del gallego en el sistema educativo.

Decreto 138/1983, de 11 de Julio, del Departamento de Educación y Cultura, por el que se regula el uso de las lenguas oficiales en la enseñanza no universitaria en el País Vasco

Decreto 79/2010, de 20 de mayo, para el plurilingüismo en la enseñanza no universitaria de Galicia.

Erin B. (2019): *How the Basques became an autonomous community within Spain*.

Forrás:

<https://www.nationalgeographic.com/> (Letöltve: 2022.12.14.)

Estatuto de autonomía de Cataluña, 1979.

Estatuto de Autonomía de Galicia, 1981.

European Commission: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, FINAL REPORT. High Level Group on Multilingualism. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg, 2007.

Guide to the Education System in Galicia.

Consellería de Educación e Ordenación Universitaria. Presidencia, Secretaría Xeral de Emigración. Forrás:

http://www.edu.xunta.gal/ftpserver/portal/DXC/diversidade/educacion_guia_ingles.pdf (Letöltés: 2022.04.12.)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005DC0596&from=ET> (Letöltés: 2022.04.12.)

<https://somescola.cat/> (Letöltés: 2022.04.12.)

Instituto Galego de Estatística, 2013. Letöltés: 2022.11.30. Forrás:

https://www.ige.gal/web/mostrar_paxina.jsp?paxina=004013&idioma=g

Lavanguardia.com: Somescola reclama al Govern blindar el catalán en el sistema educativo.

<https://www.lavanguardia.com/vida/>

- 20220407/8185461/somescola-reclama-govern-blindar-catalan-sistema-educativo.html (Letöltés: 2022.04.10.)
- Ley 1/1998, de 7 de enero, de Política Lingüística.
- Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica de normalización del uso del Euskera.
- Ley 3/1983, de 15 de junio, de normalización lingüística
- Ley Orgánica 1/1981, de 6 de abril, de Estatuto de Autonomía para Galicia.
- Ley Orgánica 8/1985)
- Mercator European Research Centre on Multilingualism and Language Learning. (2016). The Galician language in education in Spain.
- Nandi, A. (2017). Language Policies and Linguistic Culture in Galicia. *LaborHistórico*, 3(2), 28-45. doi: 10.24206/lh.v3i2.17124
- Nicholas Gardner (2002): *Language Policy for Basque In Education*. Submitted to the Education and Lifelong Learning Committee of the Welsh Assembly. Basque Autonomous Community, Spain.
- OECD (2010), *Higher Education in Regional and City Development: Catalonia, Spain*, OECD Publishing. Doi: 10.1787/9789264089006-en (Letöltés: 2022.04.12.)
- Plan xeral de normalización da lingua galega aprobarse por unanimidad no Parlamento de Galicia o 21 de setembro de 2004.
- Polónyi István és Timár János (2005): Gondolatok az oktatáspolitikáról. *Új Pedagógiai Szemle* 2005 szeptember (3-26 p)
- Sagrera, Berto: *¿De qué hablamos cuando hablamos de inmersión lingüística?* 2021. https://www.elnacional.cat/es/politica/inmersion-linguistica-ques_684866_102.html (Letöltés: 2022.04.12.)
- Xarxa, Cruscat (2011): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2010)*. Observatori de la Llengua Catalana. Barcelona.

WORKING CONDITIONS: AN EMBEDDED HISTORICAL PROSPECTIVE

Szerző:

Simó Ferenc Zoltán (Dr. Jur.)

Szerző e-mail címe:
simofredz@gmail.com

Lektorok:

Mező Ferenc
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Mező Katalin
Debreceni Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

MUNKAKÖRÜLMÉNYEK: EGY TÖRTÉNELEMBE ÁGYAZOTT NÉZŐPONT

A jelen tanulmány a munkahelyi körülményekre, és annak történelmi szakaszaira, magyarázataira fókuszál. Alapvetően kijelenthetjük, hogy vannak bizonyos kifejezések, amelyek talán világosnak tűnnek a „modern” világ számára, mivel eredetileg nem igazán használták őket vagy jelentéktelennek tűntek. Az egyik ilyen kifejezés volt „munkahelyi körülmények” is, amely mára már kiérdemelte, hogy komolyan vegyék.

Kulcsszavak: munkahelyi körülmények, környezet, jogok

Diszciplínák: jog, történelem, szociológia

Abstract

This study will focus on the different historical “stages” and “understanding” of working conditions. Basically, one can argue that there are certain expressions, which may seem very clear for the “modern” world, although originally these expressions either did not exist or were doomed to be irrelevant. One of these expressions is “working conditions”, which has earned its place to be taken seriously.

Keywords: working conditions, environment, rights

Disciplines: Law, History, Sociology

Simó Ferenc Zoltán (2022): Working conditions: an embedded historical prospective. *Lélektan és hadviselés – interdiszciplináris folyóirat*, IV. évf. 2022/2. szám. 51-60.
Doi: [10.35404/LH.2022.2.51](https://doi.org/10.35404/LH.2022.2.51)

Workers revolt

When one intends to define “working condition”, it is easy to find several definitions, one of them is: “The conditions in which an individual or staff works, including but not limited to such things as amenities, physical environment, stress and noise levels, degree of safety or danger, and the like.” (NET1) Although the definition of the phrase itself has not changed profoundly, the social, legal and cultural understanding of it can be seen as a totally different “system.” Also, the role of the state has been altered time after time by the increasing demand of (almost all) societies of the world. When we discuss collective attempts of workers to (metaphorically and literally) “fight” for their rights, basically, one can only go back only as far as the 19th century, since 1824 workers had been allowed to join together in unions. Most of these unions were relatively small and frail. Although one of their aims was to make sure employers paid reasonable wages, they also tried to prevent other people from working in their particular trade. As a result the working classes still found it difficult to step up and act collectively.

The situation was even worse, since determined employers could still quite easily defeat strikers who refused to work until their payment was improved, and often did so with brutality and aggression. Employers were to use soldiers as well. These soldiers were sometimes deployed to force people back to work or dis-

integrate meetings (McDowall, 2006, 134-138).

But ten years later an influential event took place, which might have left some traces in the course of history. In 1834 there was an event of great importance in trade union history. Six farm workers in the Dorset village of Tolpuddle joined together, promising to be loyal to their "union". Their employer succeeded in finding a law by which they could be punished. A judge had been specially appointed by the government to find the six men guilty and this he did. As a result of this judgment, in London 30,000 workers and radicals gathered to ask the government to pardon the "Tolpuddle Martyrs". The government was afraid of seeming weak and did not do so until the "martyrs" had completed part of their punishment. It was a (second) bad mistake. Tolpuddle became a symbol of employers' cruelty and of the working classes' need to defend them through trade union strength. The radicals and workers were greatly helped in their efforts by the introduction of a cheap postage system in 1840. This enabled them to organize themselves across the country far better than before. For one penny a letter could be sent to anyone, anywhere in Britain (McDowall, 2006, 134-138).

People's Charter (1838)

Working together for the first time unions, workers and radicals put forward a People's Charter in 1838. The Charter

demanded rights that are now accepted by everyone:

- the vote for all adults; the right for a man without property of his own to be an MP;
 - voting in secret (so that people could not be forced to vote for their landlord or his party);
 - payment for MPs. and an election every year (which everyone today recognises as impractical)
- (McDowall, 2006, 134-138).

But, in spite of their united efforts, all of these demands were refused by the House of Commons. The "Chartists" were not united for long. They were divided between those ready to use violence and those who believed in change by lawful means only. Many did not like the idea of women getting the vote as well, partly because they believed it would make it harder to obtain voting rights for all men (Rowe, 1967).

Unfortunately, this Charter was quietly forgotten, though riots and political meetings still went on debating. For instance, in 1839 fourteen men were killed by soldiers in a riot in Newport, Wales and many others sent to one of Britain's colonies as prisoners.

Chartist movement (Hovell, 1925)

The government's severe actions showed how much it feared that the poor might take power, and establish a republic. The government was rescued to some extent by the skill of Robert Peel, the

Prime Minister of the time. Peel believed that changes should be made slowly but steadily. He could use the enhanced economic conditions in the 1840s to weaken the Chartist movement, which slowly died. In 1846 he abolished the unpopular Corn Law of 1815, which had kept the price of corn higher than needed. Not only had this made life tough for those with little money, but it had brought their employers, the growing class of industrialists, into conflict with the landlord class (McDowall, 2006, 134-138)(Paz, 2014).

These industrialists neither wished to pay higher wages, nor employ an underfed workforce. In this way, Peel's decision to repeal the Corn Law was a sign of the way power was passing out of the hands of the eighteenth-century gentry class. These had kept their power in the early years of the nineteenth century. But now power decisively passed into the hands of the growing number of industrialists and traders. Besides hunger, crime was the mark of poverty. Peel had turned his attention to this problem already, by establishing a regular police force for London in 1829. At first people had ridiculed his blue-uniformed men in their top hats. But during the next thirty years almost every other town and county started to form its own police force. The new police forces soon proved themselves successful, as much crime was pushed out of the larger cities, then out of towns and then out of the countryside. Peel was able to show that certainty of punishment was

far more effective than cruelty of punishment. One can only speculate what could have happened to the right of workers without the Second World War, but the War changed everything, even in the United Kingdom, but I agree with David McDowall who argues that “Britain's success in avoiding the storm of revolution in Europe in 1848 was admired almost everywhere. European monarchs wished they were as safe on their thrones as the British queen seemed to be. And liberals and revolutionaries wished they could act as freely as radicals in Britain were able to do. Britain had been a political model in the eighteenth century, but with the War of Independence in America and revolution in France interest in liberalism and democracy turned to these two countries. Now it moved back to Britain, as a model both of industrial success and of free constitutional government. For much of the nineteenth century Britain was the envy of the world” (McDowall, 2006, 134-138).

Working Conditions and the Industrial Revolution

Simply, the working conditions were dreadful during the Industrial Revolution. As factories were being built, businesses were in need of more and more workers. As a matter of fact, with a long line of people willing to work, employers could set wages as low as they intended because people were ready to do work as long as they got paid.

People worked fourteen to sixteen hours a day for six days a week. However, the majority were unskilled workers, who only received about \$8-\$10 dollars a week, working at approximately 10 cents an hour. Skilled workers earned a little more, but not significantly more (NET2, Crafts, 1992). Women and child labor both were even less valued, since women received one-third or sometimes one-half the pay that men received and, children earned even less. Owners, who were only concerned with making a (high) profit, were satisfied because labor cost less (Hopkins, 1982; Voth, 2003).

As far as the places of work were concerned, factories were not the best places to work, the environment and conditions were, to modern standards, outrageous and shameful. The only light present was the sunlight that came through the windows. Machines spit out smoke and in some factories, workers came out covered in black soot by the end of the day. There were a plethora of machines with not many safety precautions. This resulted in many accidents. The workers only received a break for lunch and a break for dinner (NET2, Lucas, 2002).

Even more difficult for anyone to grasp the acceptance of child labor as well and to realize that children were paid less than 10 cents an hour for fourteen hour days of work. They were used for simpler, unskilled jobs. Many children had physical deformities because of the lack of exercise and sunlight. That is why no-one disagrees on the fact that the use of children as labor

for such long hours with little pay led to the formation of labor unions.(Antras, Voth, 2003)

The day arrived when Labor Unions were formed because workers ultimately wanted to put a halt to long hours with little pay. Their demands were simply to be paid more and to get fairer treatment. Workers did not want children to work in factories because of the danger involved. Labor unions organized strikes and protests.

However, as more immigrants came to the United States, more workers became available. These workers were willing to work, even if others were not because of unfair treatment. This lessened the effect of the labor unions since businesses had no shortage of workers. This is why most labor unions were unsuccessful at the time. After the Second World War many issues were brought up in connection with universal human right, including working conditions as well. The horrors of the War did not leave a complex issue, such as working condition, untouched.

Working Conditions in the European Union

One of the main areas covered by European Union labour law is working conditions. This includes provisions on working time, part-time, and fixed-term work, temporary workers, and the posting of workers. All of these areas can be seen as keys to ensuring high levels of employment and social protection throughout the EU. In line with its Treaty,

the EU defines minimum requirements at European level in the field of working conditions. The Treaty gives the European social partners a special role in the preparation of labour law initiatives at EU level. The Commission encourages/supports the social partners to conclude agreements in this field. The Commission can also put forward legislative proposals to the Council and the Parliament. However, in spite of all the “encouragement” by the EU, I might add that harmonization attempts can go only as far as minimum requirements, since I do firmly believe that this issue itself profoundly culturally-historically rooted, as I have already attempted to highlight some groundbreaking historic moments (Kirk, 2010). The EU’s work on the main issues affecting working conditions is the following (NET3):

- Individual Employment Conditions
- Fixed-Term Work
- Part-Time Work
- Temporary Agency Workers
- Health and Safety in Fixed-term and Temporary Employment
- Young People at Work
- Working Time Directive
- Sectoral Working Time
- Posting of Workers
- Employer Insolvency
- Transfer of Undertakings
- Undeclared work

As we can see, many changes have happened since the first workers’ (so-

called) union, and the complexity of the issues connected revealed themselves, but solutions may not have been presented for each and every-one of them. One of the solution based approaches seems to have come in the form of a foundation, namely, European Foundation for Living and Working Conditions. The Fundamental Law of Hungary, Article XII, stipulates that “(1) Everyone shall have the right to freely choose his or her work, occupation and to engage in entrepreneurial activities. Everyone shall be obliged to contribute to the enrichment of the community through his or her work, in accordance with his or her abilities and possibilities” (Szilner, 2012a, 9). It ensures the rights on a (very) general level in order to ascertain that obligation of the democratic state of Hungary. “(2) Hungary shall strive to create the conditions ensuring that everyone who is able and willing to work has the opportunity to do so” (Szilner, 2012a, 9). As an obligation, the second section of Article XII is not very promising, since it only states that “Hungary shall strive to create the conditions...”, which does not really mean a clear-cut declaration of taking an obligation, it only designates a promise to attempt to provide some. The Hungarian Act I of 2012 on the Labor Code also describes the commitment of Hungary as a member state of the European Union, it can be found in Article 3, designated as Interpretation principles, In Section 5 the Labor Codes stipulates “(1) The provisions of this Act shall be interpreted in

accordance with the legislation of Hungary and the European Union” (Szilner, 2012b, 4).

European Foundation for Living and Working Conditions

It is important to note that regulations are of general application, binding in their entirety, and directly applicable in all member states without the need for individual member states to enact these domestically. Thus, Regulation (EEC) No 1365/75 setting up the European Foundation for the improvement of living and working conditions is binding in its entirety and shall be directly applicable in all member states without the need for individual member states to enact it domestically. The regulation creates the European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound – NET4). Eurofound is intended to contribute to better living and working conditions in countries. It carries out its role in partnership with governments, employers, trade unions and the EU institutions (such as the Commission, the Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee).

Eurofound's main objectives (NET4, NET5):

- monitor trends and developments in the living and working conditions, industrial relations and structural change (e.g. change due to the introduction of new technologies) in the EU economy;

- provide opinions and advice to social policy-makers and stakeholders in the areas of living and working conditions;
- spread knowledge and organise debates and exchanges with representatives of civil society and social partners.
- Eurofound is also involved in activities, such as research and communication activities, which are basically connected to research management and information and communication actions in the fields of
- living conditions of EU citizens such as work-family life balance, public welfare services and pathways to integration into employment;
- working conditions including the organisation of work, working times, flexibility and changes in working conditions throughout EU;
- industrial relations, including industrial change and the restructuring of companies, worker participation in decision-making and industrial relations on an EU scale.

Eurofound fosters the exchange of information and best practices between/among universities, administrations and economic and social organizations. It also aids in the process of organizing courses, conferences and seminars and participates in studies. And, in addition, it provides and makes available data and opinions emerging from independent and comparative research to governments,

employers, trade unions and the European Commission. As I have already mentioned, due to its embedded complexity of the issue of working condition, the European Union could only set minimum standards, and these standards and as well as their applications need re-examinations time after time. It is also true in the case of Eurofound as well, therefore, Eurofound reviews its strategy and the orientation of its work in a rolling programme every four year. A new 4-year strategic programme was adopted for the 2013-2016 period. Eurofound's strategic objective for this new 4-year work programme is to provide high-quality, timely and policy-relevant knowledge in 4 main areas:

1. increasing labour market participation and combating unemployment by creating jobs, improving labour market functioning and promoting integration;
2. improving working conditions and making work sustainable throughout people lifetime;
3. developing industrial relations to ensure equitable and productive solutions in a changing policy context;
4. improving standards of living and promoting social cohesion in the face of economic disparities and social inequalities.

Under the scope of this program, Eurofound provides facts and figures, analyzes trends and policies in the EU countries. Also, there is a (long) list of specific relevant themes needed to be defined with specific priority actions/activities.

Co-operation, Organization and functioning

As far as the co-operation, organisation and functioning of Eurofound are concerned; it cooperates with specific academic institutes or universities in EU countries and at international level as well. It also crucial to mention that Eurofound has a close working relation to the European Agency for Safety and Health at Work, and, the Foundation strongly co-operates as well with social partners at EU level such as ETUC (the European Trade Union Confederation) and BUSINESS-EUROPE (the European employers' organisation). The Foundation is located in Ireland (Dublin), and it has a Governing Board which represents the social partners and national governments of all EU countries, as well as the European Commission (NET5). The seriousness of the program can be valued by the institutions established by Foundation because it has two institutions for the purpose of observation:

- the European Monitoring Centre on Change (EMCC) which analyses and anticipates change in the world of industry and business with a view to supporting economical and social progress in the day-to-day for people life;
- the European Observatory of Working Life (EurWORK) which centralises all Eurofound's resources on working conditions and industrial relations.

As we have seen, the Foundation was established 42 years ago in 1975, and it has had a lasting contribution to the planning and design of better living and working conditions. Of course, the Act itself, Regulation (EEC) No 1365/75 of the Council of 26 May 1975 on the creation of a European Foundation for the improvement of living and working conditions (OJ L 139, 30.5.1975, pp. 1–4), has had successive amendments and corrections, and they have been incorporated into the original text. But, still, this organization has contributed remarkably to the betterment of living and working conditions.

Conclusion

Though the definition of the phrase itself has stayed (basically) the same, as we have highlighted, the social, legal and cultural understanding of it have gone through serious modification. The workers revolt can no longer be seen as an act against the state in general, and many institutions, such as Eurofound, are devoted to the cause of the improvement of the working conditions. Also, the role of the state has been altered time after time by the increasing demand of (almost all) societies of the world. The (historically) needed intervention has been fortified by the regulation of the European Union as well, but, as my paper attempted to present, this process may be able to go on forever as a result of the changing nature and understanding of the phrase “working conditions.”

Works cited and consulted

- Antras, P. and Voth, H-J. (2003, Jan.). Productivity Growth and Factor Prices During the British Industrial Revolution. *Explorations in Economic History*, 40 (1), 52–77.
<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0014498302000244?token=9532A0578E4BDEFB9F23A9DF4EE5381A5D77194514EB5F688263830448EA7AC6B6B3C57EF1BD908D6BD912CE141D80F1&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221207112216>
 (Accessed: 2022.12.06) DOI [10.1016/S0014-4983\(02\)00024-4](https://doi.org/10.1016/S0014-4983(02)00024-4)
- Crafts, N. F. R. and Harley, C. K. (1992, Nov.). Output Growth and the British Industrial Revolution: A Restatement of the Crafts-Harley View. *Economic History Review*, 45 (4), 703–730.
https://www.jstor.org/stable/2597415#metadata_info_tab_contents
 (Accessed: 2022.12.06) DOI [10.2307/2597415](https://doi.org/10.2307/2597415)
- Hopkins, E (1982). Working Hours and Conditions during the Industrial Revolution: A Re-Appraisal. *The Economic History Review*. 35 (1), 52–66.
 DOI [10.1111/j.1468-0289.1982.tb01186.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-0289.1982.tb01186.x)
- Hovell, M. (1925). *The Chartist Movement*. University Press, Mamchester; Longmans Green & Co., London.
https://minorvictorianwriters.org.uk/hovell/b_chartist_movement.htm
- Kirk, N. (2010). Challenge, Crisis, and Renewal? Themes in the Labour History of Britain, 1960–2010. *Labour History Review*, 75 (2), 162–180.
<https://www.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/epdf/10.1179/096156510X12741032492435> (Accessed: 2022.12.06) DOI [10.1179/096156510X12741032492435](https://doi.org/10.1179/096156510X12741032492435)
- Lucas, R. E., Jr. (2002) *The Industrial Revolution: Past and Future*, In *Lectures on economic growth*. Harvard University Press, Cambridge; London. 109–188.
- McDowall, D. (2006). *An illustrated history of Britain*. Longman, London.
https://www.academia.edu/27285361/An_Illustrated_History_of_Britain
 (Accessed: 2022.12.06)
- Paz, D. G. (2014). The Chartists and the English Reformation. *Bulletin of the John Rylands*, 90 (1), 25–47. DOI [10.7227/BJRL.90.1.2](https://doi.org/10.7227/BJRL.90.1.2)
- Rowe D. J. (1967, Apr.). The London Working Men's Association and the "People's Charter". *Past & Present*, 36 (1), 73–85. DOI [10.1093/past/36.1.73](https://doi.org/10.1093/past/36.1.73)
- Szilner, Gy. (Ed.) (2012a). *Magyarország Alaptörvénye*. Novissima, Budapest.
- Szilner, Gy. (Ed.) (2012b). *A munka törvénykönyve : 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről*. Novissima, Budapest.
- Voth, H-J. (2003). Living Standards During the Industrial Revolution: An Economist's Guide. *The American Economic Review*, 93 (2), 221–226.
<https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/000282803321947083>
 (Accessed: 2022.12.06)

NET and other sources:

NET1: *Working conditions In Business dictionary.*

<http://www.businessdictionary.com/definition/working-conditions.html>

(Accessed: 2018.09.20)

NET2: *The Industrial Revolution: Working & Living Conditions.*

<http://firstindustrialrevolution.weebly.com/working-and-living-conditions.html> (Accessed:

2022.12.06)

NET3: *Employment, Social Affairs &*

Inclusion: Working Conditions - Working

Time Directive.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=706&langId=en&intPageId=205>

(Accessed: 2022.12.06)

NET4: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TEXT/?qid=1493325145647&uri=LEGISSUM:c11111)

[lex.europa.eu/legalcontent/EN/TEXT/?qid=1493325145647&uri=LEGISSUM:c11111](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TEXT/?qid=1493325145647&uri=LEGISSUM:c11111) (Accessed: 2018.09.20)

NET5: *Living and Working in Hungary*

[http://www.actirisinternational.be/documents/HONGRIE%20%20HUNGARY%20HONGARIJE/Living%20and%20Working%20in%20Hungary%20\(en\).pdf](http://www.actirisinternational.be/documents/HONGRIE%20%20HUNGARY%20HONGARIJE/Living%20and%20Working%20in%20Hungary%20(en).pdf) (Accessed: 2018.09.20)

MŰHELY, RENDEZVÉNY

műholdat. E hír (majd a következőben az első éllényes fellövés híre, majd a következő hónapban az első sikertelen USA műhold fellövés) híre sokkolta az USA-t, s általában a „nyugati blokk” országait. 1958-ban a Szputnyik-sokk hatására jött létre a Nemzetvédelmi oktatási törvény, ami a korabeli szovjet tudománnyal versenyképes amerikai tudós generáció kinevelését is célozta. A tanulás/oktatás itt is a társadalom szolgálatába állított csodafegyvernek tekintették.

A lélektani hadviselés (psychological warfare, Psywar) stratégiai eleme lehet tehát a saját oldal és vagy az ellenfélnek tekintett közönség oktatásának alakítása a sajátoldal politikai, társadalmi, gazdasági, tudományos és technológiai fölényének biztosítása érdekében. Az oktatást kísérő beavatkozások a tananyag megválasztásától (a tartalomszabályozástól) kezdve az oktatás nyelvének szabályozásán át az oktatáshoz történő hozzáférés lehetővé tételéig és vagy éppen annak korlátozásáig igen sokszínűek lehetnek. Az oktatás tartalmának szabályozása kapcsán gondoljunk csak a történelemből ismert tiltott, cenzúrázott tartalmakra, amelyek ha nem illettek bele az adott kor és társadalom által szorgalmazott ideológiába, akkor akár a tanuló/oktató halálos ítéletével jártak együtt. Az oktatás nyelve alapvetően meghatározhatja, hogy ki férhet hozzá az oktatáshoz, s milyen irányba kísérli meg alakítani a gondolkodását, világnézetét az adott nyelvet preferáló, más) például ki-

sebbségi) nyelveket háttérbe szorító vagy betiltó oktatási rendszer. Az oktatáshoz történő hozzáférés kapcsán pedig a közoktatás bevezetése vagy be nem vezetése, illetve az oktatáshoz történő hozzáférését (nem, vallás, világnézet, etnikum, vagyoni helyzet stb.) csak valamely preferált csoportnak lehetővé tevő (egyben más csoportok számára azt elérhetetlenné tevő) eljárásokra találunk példákat a történelemben.

Habár a konferencia elsősorban nem a lélektani hadviselésre fókuszált, belátható, hogy a „tanulás és társadalom” témájára vagy ezek kapcsolatára fókuszáló tartalmak akár ilyen nézőpontból is vizsgálhatók, hasznosíthatók a továbbiakban.

A „tanulás” és „társadalom” témák, illetve kölcsönhatásuk multi- és interdiszciplináris megközelítésekre adnak lehetőséget. A rendezvény tudományos sokszínűségét jellemzi, hogy a konferencia három napja során a neveléstudomány, pszichológia, a szociológia, a gyógypedagógia, a filozófia, a jogtudomány, az orvostudomány, a gazdaságtudomány, az informatika és egyéb természet-, bölcsészeti-, művészet- és sporttudomány felől egyaránt bemutatásra kerültek prezentációk.

A rendezvény szervezői

A 2. ábra mutatja be a „Tanulás és Társadalom” konferencia Szervező Bizottságának tagjait. A Szervezőbizottságban magyar egyetemi, akadémiai bizottsági résztvevők, valamint külföldi egyetemek,

2. ábra: a „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencia Szervezőbizottsága. Forrás: a Szervező

TANULÁS ÉS TÁRSADALOM

INTERDISZCIPLINÁRIS NEMZETKÖZI KONFERENCIA

uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia

Eger, 2022. november 10-12. • MEC_SZ_21_141117

Szervezőbizottság

Elnök:

Mező Ferenc (Ph.D., Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyarország)

Tagok (vezetéknév szerinti ABC-rendben):

- Gál Katalin (Ph.D., Partiumi Keresztény Egyetem, Románia)
- Hanák Zsuzsanna (Habil., Ph.D., Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyarország)
- Horák Rita (Prof., Ph.D., Újvidéki Egyetem, Szerbia)
- Kelemen Lajos (Ph.D., Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Magyarország)
- Kormos Dénesné (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyarország)
- Kolmanová, Simona (Habil., Ph.D., Károly Egyetem, Cseh Köztársaság)
- Lubinszki Mária (Ph.D., Miskolci Egyetem, Magyarország)
- Mező Katalin (Ph.D., Debreceni Egyetem, Magyarország)
- Nagy Lehoczky Zsuzsa (Ph.D., Konstantin Filozófus Egyetem, Szlovákia)
- Nagyné Hegedűs Anita (Ph.D., Szegedi Tudományegyetem, Magyarország)
- Sáfrány Judit (Drs., Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyarország)
- Simó Ferenc (Dr. LLM., Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Magyarország)
- Szabadkai Vanda (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyarország)
- Szabóné Balogh Ágota Márta (Ph.D., Gál Ferenc Egyetem, Magyarország)
- Varga Zsolt (Ph.D., Debreceni Egyetem, Magyarország)

és hazai civil szervezet (PhD fokozattal rendelkező) által delegált tagok, továbbá doktoranduszokat, hallgatókat és adminisztrációt képviselő tagok egyaránt részt vettek. A Szervezőbizottság tagsága többnyire prezentációt is bemutatott a konferencián (lásd: Gál és Pásztor, 2022a-f; Gál, Pásztor és Tolnai, 2022a,b; Hanák, 2022a,b; Horák, 2022a,b; Kolmanová, 2022a,b; Lubinszki, 2022a,b; Lubinszki és Zsigmond-Heinzinger, 2022a,b; Mező F., 2022a-d; Mező K., 2022a,b; Molnár, 2022a,b; Nagy Lehoczky, 2022a,b; Nagyné Hegedűs, 2022a,b; Sáfrány, 2022a-c; Simó, 2022a,b; Szabadkai, 2022a,b; Szabóné Balogh, 2022a,b).

Amint az a 2. ábrából is kiderül, a Szervezőbizottság öt ország (Magyarországon kívül a Cseh Köztársaság, Románia, Szlovákia, Szerbia) szakembereiből állt.

A rendezvény résztvevői

A nemzetközi jelleg a Szervezőbizottságon kívül a résztvevők körére is jellemző volt. A prezentációk bemutatói és/ vagy az azokat hallgató közönség Magyarországon kívül, a Cseh Köztársaságból, az Egyesült Királyságból, Jordániából, Lengyelországból, Lettországból, Kínából, Nigériából, Romániából, Szerbiából, Szlovákiából származott, vagy kapcsolódott be a rendezvényre. A nemzetközinek tervezett rendezvényen tehát valóban sikerült a különböző nemzetek szakértői, oktatói, kutatói, hallgatói számára prezentációs és kapcsolatteremtési alkalmat teremteni.

A rendezvényre háromszázharmincegyen regisztráltak – ez a MEC_SZ_141117 pályázatban tervezett 120 főnél kb. 2,76-szor nagyobb létszámot jelent. Százötvennégyen személyesen jelentek meg a konferencián, százhetvenheten pedig online módon csatlakoztak. A nagyszámú túljelentkezés miatt a rendezvény ünnepélyes megnyitója alkalmával bemutatásra került öt plenáris előadás után mindösszesen tizenhat további szekcióban vált lehetővé százötvenhat prezentáció bemutatása, megvitatása. A rendezvény összességében öt plenáris előadásnak, százötvenhat szekció- illetve poszter-prezentációnak (összesen százhatvanegy prezentációnak) nyújtott teret. A konferenci tervezett és a megvalósult számszerű adatait az 1. táblázat foglalja össze.

A rendezvényen az egyetemi oktatói, kutatói kör mellett doktori képzésben résztvevő hallgatók, egyetemi hallgatók és pedagógusok is közzé teheték prezentációikat. Ezáltal lehetővé vált, hogy a különböző generációk, illetve a kutatók és a köznevelési gyakorlatban dolgozó szakemberek között tapasztalat- és eszmecsere valósulhasson meg. Az egyetemi hallgatók bevonását a rendezvényt támogató Mece-natúra pályázat felhívásában is preferálta.

A „Tanulás és Társadalom” konferencia iránti szélekörű érdeklődés háttérében egyrészt a Szervező Bizottság 2022. januárjától végzett népszerűsítő tevékenysége állhat, másrészt a rendezvény iránti figyelemfelkeltést szolgáló folyóiratbeli megje-

1. táblázat: A „Tanulás és Társadalom” konferencia számokban. Forrás: a Szerző

VÁLTOZÓ	TERVEZETT ÉRTÉK		MEGVALÓSULT ÉRTÉK
ORSZÁG (DB)	5	<	12
RÉSZTVEVŐ (FŐ)	120	<	331
SZEKCIÓ (DB)	10	<	16
PREZENTÁCIÓ (DB)	120	<	161

lenések sejthetők az alábbi lapokban, lap-számokban:

- a *Különleges Bánásmód* folyóirat 2022/1., 2022/2., 2022/3. számaiban,
- az *OxIPO* folyóirat 2022/1., 2022/2. és 2022/3. számaiban,
- a *Mesterséges intelligencia* folyóirat 2022/1. számában,
- a *Lélektan és hadviselés* folyóirat 2022/1. számában.

E folyóiratbeli megjelenéseken kívül a konferencia 2022. januártól elérhető weboldala, valamint az azon magyar és angol

nyelven havonta közreadott hírek (Hír1-24) is közrejátszhattak a célközönség érdeklődésének felkeltésében (lásd 3. ábrát, és a MEC_SZ_141117 projekt weboldalát: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia>).

A konferencia programja

Az 1. melléklet mutatja be a konferencia programjának részleteit. Az alábbiakban mindössze egy rövid összefoglaló található (napok és főbb programpontok szerinti bontásban):

3. ábra: A MEC_SZ_141117 projekt keretében megvalósuló konferencia weboldalának (magyar nyelvű) nyitóképe. Forrás: <https://uni-eszterhasz.hu/tanulas-konferencia>

2022. november 10.

12.00 órától: Regisztráció
 12.45-13.00: Köszöntő
 13.00-14.00 Plenáris előadások
 14.00-16.00: 1-7. Szekciók
 16.00-18.00: Poszter szekció
 és fakultatív programok

2022. november 11.

10.00-12.00: 8-11. Szekciók
 12.00-18.00: Poszterszekció
 és fakultatív programok
 17.00-18.30: Tanulást Kutató Nemzetközi
 Hálózat ünnepélyes alakuló ülése

2022. november 12.

10.00-12.00: 12-15. Szekciók
 12.00-12.30: A konferencia zárása

A 2022. november 10.-én megtartott plenáris ülésen az alábbi előadások hangzottak el (4. ábra):

Loboczky János (Prof., CSc): *Köszöntő* (Loboczky, 2022).

Mező Ferenc (Ph.D.): *Learning Problems from the Aspects of OxIPO Model of Learning / Tanulási problémák a tanulás OxIPO-modell-jének aspektusából* (Mező, 2022a,b).

4. ábra: Plenáris előadások a „Tanulás és Társadalom” konferencián 2022. november 10.-én. Felső sor: Loboczky János (Prof., CSc), Mező Ferenc (Ph.D.). Alsó sor: Hanák Zsuzsanna (Habil., Ph.D.), Kaposi Zsóf (Habil., Ph.D.) és Mika János (Prof., CSc, DSc). Forrás: a Szerző képgyűjteménye

Hanák Zsuzsanna (Habil. Ph.D.): *Problems and proposals-analysis of the situation of early school leaving in the Northern Hungary region / Problémák és javaslatok, azaz az iskolai lemorzsolódás helyzetének elemzése az Észak-Magyarország régióban* (Hanák, 2022a,b)

Kaposi József (Habil., Ph.D.): *Issues Concerning History Teaching and Education for Democracy in Hungary / A történelemtanítás és a demokráciára nevelés kérdései Magyarországon* (Kaposi, 2022 a,b).

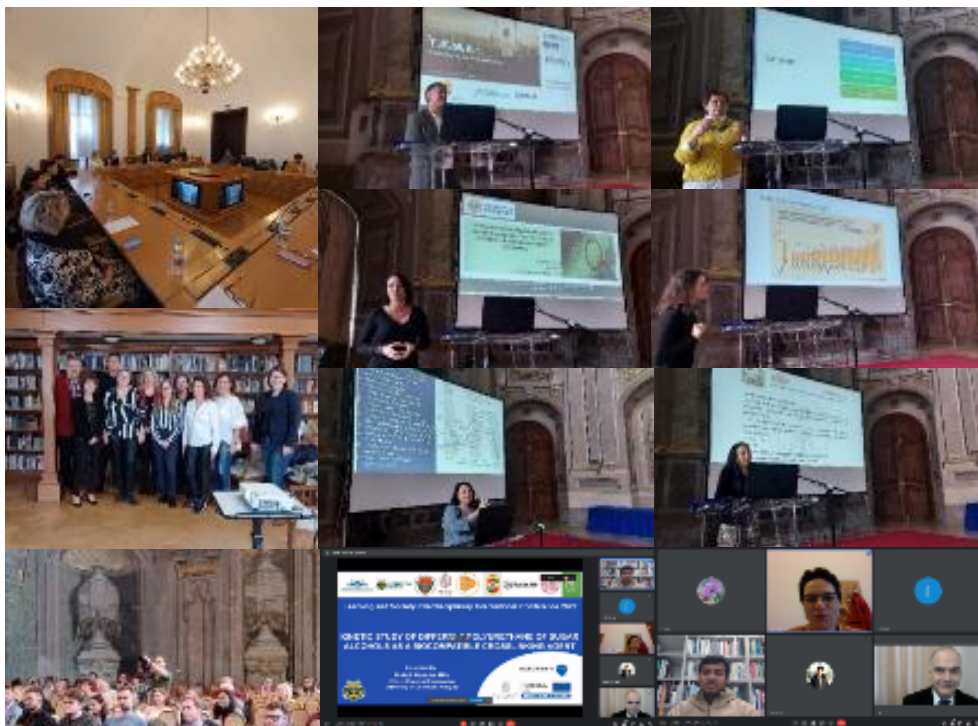
Mika János (Prof., CSc, DSc): *Kompetencia elvárások képzés nélkül? (Ami az ENSZ fenntartható fejlődési céljaiból kimaradt) / Com-*

petence requirements without education? (What is missing in the UN Sustainable Development Goals). Lásd: Mika (2022a,b).

A plenáris előadásokat követően szekcióelőadásokra került sor (5. ábra). A szekciók vezetését a Szervező Bizottság tagjai látták el. Szekciók és szekcióvezetők:

1. (online) szekció. Időpontja: 2022.11. 10., 14.10-14.50. Az 1. szekció vezetői: Varga Zsolt (Ph.D.), valamint Simona Kolmanová (Habil., Ph.D.) volt.

5. ábra: Életrképek a „Tanulás és Társadalom” konferencia szekcióiban folyó munkából. Forrás: a Szerző képgyűjteménye

2. (online) szekció. Időpontja: 2022.11.10., 14.10-16.00. A 2. szekció vezetője: Kelemen Lajos (Ph.D.) volt.

3. szekció. Időpont: 2022.11.10.,14.10-15.40). Szekcióvezetők: Simó Ferenc Zoltán (Dr. LL.M) és Mező Katalin (Ph.D.) voltak.

4. szekció. Időpontja: 2022.11.10.,14.10-16.00). A szekció vezetői: Gál Katalin

(Ph.D.), illetve Hanák Zsuzsanna (Habil. Ph.D).

5. szekció. Időpont:2022.11.10., 14.10-16.00). A szekcióvezetők neve: Lubinszki Mária (Ph.D.) és Sáfrány Judit (Drs).

6. szekció. Időpont: 2022.11.10.,14.10-16.00. A 6. szekciót vezette: Nagyné Hegedűs Anita (Ph.D.), illetve Szabóné Balogh Ágota Márta (Ph.D).

7. szekció. Időpont: 2022.11.10., 14.10-15.40. A szekció vezetői: Mező Ferenc (Ph.D.) és Kelemen Lajos (Ph.D.).

8. (online) szekció. Időpontja: 2022.11.11., 10.00-10.50. A szekció vezetői: Simó Ferenc Zoltán (Dr. LLM), illetve Mező Katalin (Ph.D.) volt.

9. (online) szekció. Időpontja: 2022.11.11., 10.00-12.00. Szekcióvezető: Horák Rita (Prof., Ph.D.).

10. szekció. Időpont: 2022.11.11., 10.00-12.00. A szekció vezetője Gál Katalin (Ph.D.), illetve Nagy Lehoczky Zsuzsa (Ph.D.) volt.

11. szekció. Időpontja: 2022.11.11., 10.00-12.00. A 11. szekció vezetői: Nagyné Hegedűs Anita (Ph.D.) és Hanák Zsuzsanna (Habil. Ph.D.) voltak.

12. (online) szekció. Időpont: 2022.11.12., 10.00-11.20. A 12. szekció vezetője Kelemen Lajos (Ph.D.) és Sáfrány Judit (Drs.) volt.

13. (online) szekció. Időpont: 2022.11.12., 10.00-11.10. Szekcióvezető: Nagy Lehoczky Zsuzsa (Ph.D.).

14. szekció. Időpont: 2022.11.12., 10.00-11.10. A szekció vezetői feladatot ellátta: Simona Kolmanová (Habil., Ph.D.) és Lubinszki Mária (Ph.D.).

15. szekció. Időpont: 2022.11.12., 10.00-11.30. Szekcióvezetők: Horák Rita (Prof., ph.D.) és Szabóné Balogh Ágota Márta (Ph.D.).

16. (poszter)szekció. Időpont: 2022.11.10-2022.11.12. között voltak közzétéve a poszterprezentációk. A szekció felelőse: Mező Ferenc (Ph.D.).

Kiegészítő programok

A konferencia szakmai jellegű programja (a plenáris- és a szekcióelőadások) mellett Eger város kulturális programkínálata állt a szabad időszakokban a résztvevők számára. Az Eszterházy Károly Egyetemen ezeken kívül a konferenciának is helyet adó Líceumnak nevezett épületben a résztvevők számára térítési díj mentesen látogatható volt a Csillagászati Torony, ahol Ujfaludi László (Prof. CSc) és Murányi Zoltán (Ph.D.) természettudományos bemutató foglalkozásokat, illetve csillagászati előadást és planetárium bemutatót kínált az érdeklődők számára (6. ábra).

A konferencia második napján, 2022. november 11.-én sor került a Nemzetközi Tanuláskutató Hálózat (az International Learning Research Network, ILEARN) létrehozásának megvitatására (7. ábra). E hálózat célja nemzetközi együttműködés elősegítése és koordinálása a tanuláskutatás olyan területein mint: tanulásdiagnosztika, tanulásfejlesztés, tanulás támogatása, a tanulási környezet és/vagy a tanulást segítő

6. ábra: Ujjfaludi László professzor úr csillagászati előadása a „Tanulás és Társadalom” konferencia kísérelő programja volt 2022. november 11.-én. Forrás: a Szerző képgyűjteménye

7. ábra: A „Tanulás és Társadalom” Konferencián 2022. november 11.-én megalakult International Learning Research Network (Nemzetközi Tanuláskutató Hálózat) logója. Forrás: a Szerző képgyűjteménye

eszközök kutatása, innovációja. Mivel a Nemzetközi Tanuláskutató Hálózat egyelőre még önálló jogi személyiséggel nem rendelkező civil szerveződés, célszerűvé

vált egy inkubátor szervezet be-vonása, amely a jogi és működési háttérrel, pályázati lehetőségekbe történő bekapcsolódást biztosítani tudja. Az alapítók (a Szerző Bi-

zottság tagjai) inkubátor szervezatként a Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesületet (web: www.kockakor.hu) kérték fel.

A konferenciáról szóló egyéb híradások, publikációk

A „Tanulás és Társadalom” konferenciáról szóló beszámoló 2022. decemberében megjelent a *Különleges Bánásmód* folyóirat 2022/4. számában, az *OxIPO* folyóirat 2022/4. számában, a *Mesterséges intelligencia* folyóirat 2022/2. számában, a *Lélektan és hadviselés* folyóirat 2022/2. számában, illetve a rendezvény fent említett honlapján. Az *Új Köznevelés* folyóiratban pedig a 2023. januári számban kerül közzétételre összefoglaló a rendezvényről.

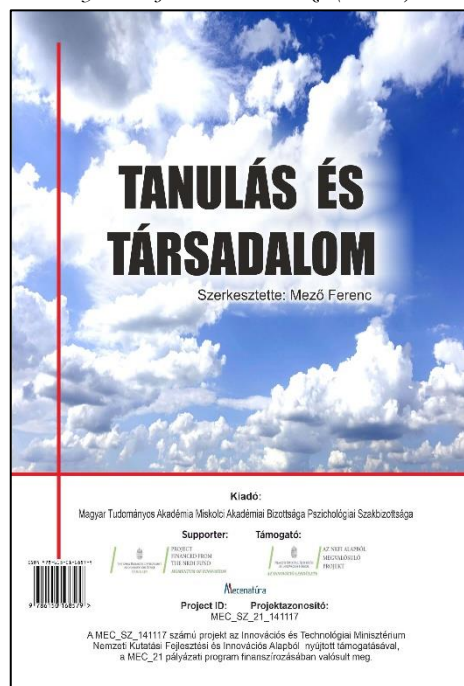
A konferenciát mutatja be továbbá a MEC_SZ_141117 pályázat támogatásával kiadásra került „Tanulás és társadalom” című e-kiadvány is (ennek borítóját ábrázolja a 8. ábra, lásd: Mező, 2022e).

Végül a projekt weboldala révén elérhető kisfilm emléket állít e rendezvénynek és az azt lehetővé tevő projektnek.

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük az előadóknak és a közönségnek az aktív részvételt! Hálával tartozunk a szervezésben együttműködő kollégák munkájáért is! Az *Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból* nyújtott támogatását (pá-

8. ábra: a „Tanulás és társadalom” című kiadvány borítója. Forrás: Mező (2022e)

(lyázati azonosító: a MEC_SZ_141117) külön köszönjük!

Irodalom:

- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022a): *Az együtt gazdaság érmelléki esettanulmánya*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022b): Iskolai lemorzsolódás. Partiumi esettanulmányok. In Mező Ferenc

- (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 247-248. o.
- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022c): *Iskolai lemorzsolódás. Partiumi esettanulmányok*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022d): Az ezüst gazdaság érmelléki esettanulmánya. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 248. o.
- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022e): *Társadalmi vállalkozások Bihar megyében*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Gál Katalin és Pásztor Rita (2022f): Társadalmi vállalkozások Bihar megyében. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 248-249. o.
- Gál Katalin, Pásztor Rita és Tolnai Tímea-Katalin (2022a): *Roma életképek Biharban*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Gál Katalin, Pásztor Rita és Tolnai Tímea-Katalin (2022b): Roma életképek Biharban. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 249. o.
- Hanák Zsuzsanna (2022a): *Problems and proposals-analysis of the situation of early school leaving in the Northern Hungary region / Problémák és javaslatok, azaz az iskolai lemorzsolódás helyzetének elemzése az É-szak-Magyarország régióban*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott plenáris előadás.
- Hanák Zsuzsanna (2022b): Problémák és javaslatok, azaz az iskolai lemorzsolódás helyzetének elemzése az „Észak-Magyarország” régióban. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 253. o.
- Horák Rita (2022a): *Környezetvédelem a szerbiai oktatásban*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Horák Rita (2022b): Környezetvédelem a szerbiai oktatásban. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 71-80. o.

- Kaposi József (2022a): *Issues Concerning History Teaching and Education for Democracy in Hungary / A történelem-tanítás és a demokráciára nevelés kérdései Magyarországon*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Kaposi, József (2022b): *Issues Concerning History Teaching and Education for Democracy in Hungary*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 81-92. o.
- Kolmanová, Simona (2022a): *A V4-es hungarológiák együttműködési lehetőségei egy transzlológiai projekt tükrében*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Kolmanová, Simona (2022b): *A V4-es hungarológiák együttműködési lehetőségei egy transzlológiai projekt tükrében*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 269. o.
- Loboczky János (2022): *Köszöntő*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott plenáris előadás.
- Lubinszki Mária (2022a): *Megküzdési stratégiák fejlesztése és mentális egészségvédelem a leendő pedagógusoknál*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Lubinszki Mária (2022b): *Megküzdési stratégiák fejlesztése és mentális egészségvédelem a leendő pedagógusoknál*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 278. o.
- Lubinszki Mária és Zsigmond-Heinzinger Száva (2022a): *Innovatív kompetenciafejlesztő módszerek a vállalkozásoktatásban*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Lubinszki Mária és Zsigmond-Heinzinger Száva (2022b): *Innovatív kompetenciafejlesztő módszerek a vállalkozásoktatásban*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 279-280. o.
- Mező Ferenc (2022a): *Learning Problems from the Aspects of OxIPO Model of Learning / Tanulási problémák a tanulás OxIPO-modelljének aspektusából*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott plenáris előadás.
- Mező Ferenc (2022b): *Tanulási problémák a tanulás OxIPO-modelljének*

- aspektusából / Learning problems from the aspect of OxIPO model of learning. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 175-185. o.
- Mező Ferenc (2022c): T.É.M.A.: *Tudományos És Művészeti Alkotóműhely*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Mező Ferenc (2022d): T.É.M.A.: *Tudományos És Művészeti Alkotóműhely*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 285. o.
- Mező Ferenc (Szerk.) (2022e): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc. ISBN 978-615-01-6857-9 URL: <https://drive.google.com/file/d/1Tn8pVOVWfIdMBWmeH4fJCcuwbhMKzZpkI/view>
- Mező Katalin (2022a): *A köznevelésben résztvevő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása az elmúlt évtizedben*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Mező Katalin (2022b): *A köznevelésben résztvevő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása az elmúlt évtizedben*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 285-286. o.
- Mika János (2022): *Kompetencia elvárások képzés nélkül? (Ami az ENSZ fenntartható fejlődési céljaiból kimaradt) / Competence requirements without education? (What is missing in the UN Sustainable Development Goals)*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott plenáris előadás.
- Mika János (2022b): *Kompetencia elvárások képzés nélkül? (Ami az ENSZ fenntartható fejlődési céljaiból kimaradt) Competence requirements without education? (What is missing in the UN Sustainable Development Goals)*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 287-288. o.
- Molnár Dorka (2022a): *A mese és a beavatási szertartások kapcsolata a magyar népi varázsmesékben*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Molnár Dorka (2022b): *A mese és a beavatási szertartások kapcsolata a magyar népi varázsmesékben*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar

- Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 290. o.
- Nagy Lehocky Zsuzsa (2022a): *Térszemlélet fejlesztés a matematika órákon 11 éves gyerekek körében*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Nagy Lehocky Zsuzsa (2022b): *Térszemlélet fejlesztés a matematika órákon 11 éves gyerekek körében*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 292. o.
- Nagné Hegedűs Anita (2022a): *Az énhatékonyság, mint erőforrás*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Nagné Hegedűs Anita (2022b): *Az énhatékonyság, mint erőforrás*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 292-293. o.
- Sáfrány Judit (2022a): *Krízis, pszichés zavarok és teljesítmény – fókuszban a serdülőkor*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Sáfrány Judit (2022b): *Krízisen innen és túl – serdülőkori pszichés zavarok a megváltozott élethelyzetben*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 195-213. o.
- Sáfrány Judit (2022c): *Krízis, pszichés zavarok és teljesítmény – fókuszban a serdülőkor*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 300. o.
- Simó Ferenc Zoltán (2022a): *Abortion: an endless interdisciplinary debate*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Simó Ferenc Zoltán (2022b): *Abortion: an endless interdisciplinary debate*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 310. o.
- Szabadkai Vanda (2022a): *Szülők és pedagógusok óvoda-iskola átmenettel kapcsolatos nézetei*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.
- Szabadkai Vanda (2022b): *Szülők és pedagógusok óvoda-iskola átmenettel kapcsolatos nézetei*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Aka-

démiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 312. o.

Szabóné Balogh Ágota (2022a): *Mesterséges intelligencia az oktatásban / Artificial intelligence in education*. A „Tanulás és Társadalom” Interdiszciplináris Nemzetközi Konferencián (Eger, 2022. november 10-12.) elhangzott előadás.

Szabóné Balogh Ágota (2022b): *Mesterséges intelligencia az oktatásban / Artificial intelligence in education*. In Mező Ferenc (Szerk.): *Tanulás és társadalom*. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottsága Pszichológiai Szakbizottsága, Miskolc, 314-315. o.

Webhírek:

Hír-1 (2022. január):
„Tanulás és társadalom” interdiszciplináris nemzetközi konferencia (2022)
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/h01h-tanulas-es-tarsadalom-interdiszciplinaris-nemzetkozi-konferencia-2022>

Hír-2 (2022. február):
A Tanulás és a társadalom interdiszciplináris nemzetközi konferencia (2022) szervező bizottságának bemutatása
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/a-tanulas-es-a-tarsadalom-interdiszciplinaris-nemzetkozi-konferencia-2022-szervezobizottsaganak-bemutatasa>

Hír-3 (2022. március):

A Tanulás és a társadalom interdiszciplináris nemzetközi konferencia (2022) szervező bizottságának szabályzata
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/a-tanulas-es-a-tarsadalom-interdiszciplinaris-nemzetkozi-konferencia-2022-szervezobizottsaganak-szabalyzata>

Hír-4 (2022. április):
A „Tanulás és társadalom” konferencia tervezett szekciói
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/a-tanulas-es-tarsadalom-konferencia-tervezett-szekcioi>

Hír-5 (2022. május):
A „Tanulás és társadalom” konferencia tervezett szekciói, szekció leírásai
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/a-tet-konferencia-tervezett-szekcioi-szekcio-leirasai>

Hír-6 (2022. június):
Tanuláskutató nemzetközi hálózat alapításának terve
 URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/tanulaskutato-nemzetkozi-halozat-alapitasanak-terve>

Hír-7 (2022. július):
„Tanulás és társadalom (2022)” konferencia tervének áttekintése

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/tanulas-es-tarsadalom-2022-konferencia-tervenek--attekintese>

Hír-8 (2022. augusztus):

„Tanulás és társadalom (2022)” konferencia.

Jelentkezzen be ön is!

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/tanulas-es-tarsadalom-2022-konferencia-jelentkezzen-be-on-is>

Hír-9 (2022. szeptember):

Jelentkezzen be Ön is a Tanulás és társadalom (2022) konferenciára 2022. Október 30-ig!

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/jelentkezzen-be-on-is-a-tanulas-es-tarsadalom-2022-konferenciara-2022-oktober-30-ig>

Hír-10 (2022. október):

Program és absztrakt

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/program-es-absztrakt>

Hír-11 (2022. november):

Összefoglaló a „Tanulás és társadalom”

konferenciáról

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/osszefoglalo-a-tanulas-es-tarsadalom-konferenciara>

Hír-12 (2022. december):

A „Tanulás és társadalom” konferencia és a mec_szt_141117 projekt zárása

URL: <https://uni-eszterhazy.hu/tanulas-konferencia/a-tanulas-es-tarsadalom-konferencia-es-a-mecsz141117-projekt-zarasa>

Hír13-24: a Hír1-12 bejegyzés angol nyelvű verziói

**1. Melléklet: A „Tanulás és Társadalom” programja
2022. November 10.**

Helyszín: Eger, Eszterházy tér 1. (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem „Líceum” épülete)

Place: Eger, Eszterházy tér 1. ("Lyceum" building of the Eszterházy Károly Catholic University)

PLENÁRIS ELŐADÁSOK / PLENARY PRESENTATIONS

Terem / Room: Díszterem

2022. Nov. 10. Szekcióvezető / Chairman: Mező Ferenc (PhD)

12.45- 13.00	Loboczky János (Habil. PhD) Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottság alelnöke	Greetings / Köszöntő
13.00- 13.15	Mező Ferenc (PhD)	Learning Problems from the Aspects of OxIPO Model of Learning / Tanulási problémák a tanulás OxIPO-modelljének aspektusából
13.15- 13.30	Hanák Zsuzsanna (Habil. PhD, Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottság Pszichológiai Szakbizottság elnöke)	Problems and proposals-analysis of the situation of early school leaving in the Northern Hungary region / Problémák és javaslatok, azaz az iskolai lemorzsolódás helyzetének elemzése az „Észak-Magyarország” régióban
13.30- 13.45	Kaposi József (Habil., PhD)	Issues Concerning History Teaching and Education for Democracy in Hungary / A történelemtanítás és a demokrácia nevelés kérdései Magyarországon
13.45- 14.00	Mika János (Prof., PhD)	Kompetencia elvárások képzés nélkül? (Ami az ENSZ fenntartható fejlődési céljaiból kimaradt) / Competence requirements without education? (What is missing in the UN Sustainable Development Goals)

1. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 1ST (ONLINE)

2022. Nov. 10. Szekcióvezető / Chairmen: Varga Zsolt (PhD), Kolmanová, Simona (habil. PhD)

14.10-14.20	Szaszkó Rita (PhD)	Direct and Indirect Intercultural Contacts in Foreign Language Learning
14.20-14.30	Ahmed, Haseeb	Automation based Sustainable Chemical Reactor
14.30-14.40	Milu, Mehdi Hassan	Kinetic Study of Different Polyurethane of Sugar Alcohols as A Biocompatible Crosslinking Agent
14.40-14.50	Santos Silva, Lannara Natyelle	Ideation of the ZeroWaste App—A Mobile App to Support Food Waste Reduction

2. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 2ND (ONLINE)

2022. Nov. 10. Szekcióvezető / Chairman: Kelemen Lajos (PhD)

14.10-14.20	Ujvári Edit	A szociális tanulás óvodai nevelésbe való beépítése, megjelenése és célja a nevelési programok bemutatásán keresztül
14.20-14.30	Beck-Zaja Mónika (Drs)	Digitális kompetenciafejlesztés időskorban
14.30-14.40	Szabó Orsolya Edit (Drs)	A digitális kompetencia fejlesztése irodalom órán
14.40-14.50	Gyuris Pálma	A művészeti oktatás megújítása
14.50-15.00	Kertész Tamás és Thür Antal	Mozgás és fizikai mutatók összefüggései matematika műveltségterületen
15.00-15.10	Bajzáth Angéla és Bereczkiné dr. Záluszkai Anna (PhD)	Interkulturális kompetenciák fejlesztése a kisgyermeknevelők továbbképzésében

15.10-15.20	Sasné Venczel Ildikó	Így is lehet! - Egy tehetségprogram (utó)élete a gyakorlat oldaláról
15.20-15.30	Király Gabriella és Györkö Enikő (PhD)	Hiperaktív gyermekek tanulási sikertelenségének összefüggése a születési súllyal
15.30-15.40	Kocsis Lóránt Zsombor (Drs)	Az erdélyi magyarság gazdaságfejlesztési lehetőségei
15.40-15.50	Szigeti Mónika Veronika	Pedagógusok kiégés-szintjének összehasonlítása a COVID-19 pandémiát megelőző- és a pandémiás időszak között
15.50-16.00	Veréb Lilla	A pedagógusképzők és kompetenciáik

3. SZEKCIÓ / SECTION 3RD

Terem / Room: 112 (könyvtárterem)

**2022. Nov. 10. Szekcióvezetők / Chairmen: Simó Ferenc Zoltán (Dr.LLM),
Mező Katalin (PhD)**

14.10-14.20	Farkas Dávid	Princess Diana
14.20-14.30	Joharchy Brigitta	The importance of play in the development of children with autism spectrum disorder
14.30-14.40	Tóth Judit	The Measurement of 21st Century Skills and Competences in the Complex Source Analyzation Tasks of the Hungarian History Maturity Exam
14.40-14.50	Zerényi Boglárka	Learning in different ways
14.50-15.00	Cz. Tóth Csanád Benedek	Is Learning Undervalued?
15.00-15.10	Tajti Emma	Why should context matter?
15.10-15.20	Sirák Dominik	Coffee And Learning
15.20-15.30	Tóth Boglárka	AI-generated art
15.30-15.40	Simó Ferenc Zoltán (Dr. LLM)	Abortion: an endless interdisciplinary debate

4. SZEKCIÓ / SECTION 4TH

Terem / Room: Díszterem

2022. Nov. 10. Szekcióvezetők / Chairmen: Gál Katalin (PhD), Hanák Zsuzsanna (Habil., PhD)

14.10-14.20	Boda Tamás	A zene pozitív hatása a tanulásra
14.20-14.30	Budai Roland	Az olvasás népszerűségének csökkenése a modern világban
14.30-14.40	Czirják Sára	Játékos tanulás és tanítás
14.40-14.50	Hadas Melinda	Down-szindrómás gyermekek tanulási képességei
14.50-15.00	Károlyi Viktória Éva	A pedagógus szerepe és feladata a szabad játéktevékenységben
15.00-15.10	Kovács Anett	Bölcsődék népszerűsítése
15.10-15.20	Szabó Panna	Csecsemő- és kisgyermeknevelők számának alakulása
15.20-15.30	Valkó Zsuzsanna	Csecsemőhalálozás
15.30-15.40	Vas Viktória	Játék a társadalomban
15.40-15.50	Kocsis Krisztián	Az edzők szerepe a társadalomban
15.50-16.00	Turcsányi Márk Kevin	Generációs különbségek

5. SZEKCIÓ / SECTION 5TH

Terem / Room: Kápolna (209)

2022. Nov. 10. Szekcióvezetők / Chairmen: Lubinszki Mária (PhD), Sáfrány Judit (Drs)

14.10-14.20	Tóth Péter	Diszgráfia - írászavar
-------------	------------	------------------------

14.20-14.30	Penyaskó Dávid	Zene a pszichológiában
14.30-14.40	Sor Bánk	Problémák a történelem tanulásával és oktatásával
14.40-14.50	Dávid Buda	Az iskola problémái a tanulók szemszögéből
14.50-15.00	Földesi Máté	Antibiotikum rezisztencia és társadalomra gyakorolt hatásai
15.00-15.10	Gémesi Barnabás	Az általános művészeti oktatás problémái
15.10-15.20	Bocsi Gergő	A sport jelentősége az oktatásban
15.20-15.30	Kolumbán Viktória	Tanulás a Covid-19 ideje alatt
15.30-15.40	Mándoki Réka	Az óvodaválasztás fontossága a szülők körében a különböző társadalmi háttérváltozók alapján
15.40-15.50	Czap Dalma	Komplex tanulási zavarok: Diszlexia, Diszgráfia, Diszkalkulia
15.50-16.00	Lubinszki Mária (PhD)	Megküzdési stratégiák fejlesztése és mentális egészségvédelem a leendő pedagógusoknál

6. SEKCIÓ / SECTION 6TH

Terem / Room: 206 (egyetemi tárgyaló)

2022. Nov. 10. Szekcióvez./Chairmen: Nagyné Hegedűs Anita (PhD), Szabóné Balogh Ágota (PhD)

14.10-14.20	Kopasz Gáborné (Drs)	Tehetségdiagnosztika a Cigándi Járásban, a motiváció mérése, eredmények ismertetése
14.20-14.30	Hegedűsné Valkó Ildikó	A mi mesénk
14.30-14.40	Mulik Zoltán	Tourette-szindróma és a társadalom
14.40-14.50	Tóth Gréta	Különleges bánásmódot igénylő tanulók az oktatási rendszerben

14.50-15.00	Mezeiné Mohos Beatrix	Tegyük azért, hogy ne legyen bullying!
15.00-15.10	Molnár Dóra	Szemléletformálás az iskolákban - felelős állattartás
15.10-15.20	Bajnok Zoltán Szabolcs	Online oktatás
15.20-15.30	Bíró Rebeka	Német tárgyalási kultúra bemutatása a társadalom szolgálatában
15.30-15.40	Bubenkó Beatrix	Okoseszközök használata kisgyermekkorban
15.40-15.50	Demeter Ambrus	Tanulni vagy sportolni? Kizárja egymást a kettő?
15.50-16.00	Lovász Csenge	Kiközösítés az általános iskolákban

7. SZEKCIÓ / SECTION 7TH

Terem / Room: 212

2022. Nov. 10. Szekcióvezetők / Chairmen: Mező Ferenc (PhD), Kelemen Lajos (PhD)

14.00-14.10	Kurmai Panna	Szemét vagy hulladék? - A környezettudatosság tanulása egy életen át
14.10-14.20	Katona Karina	Klímváltozás
14.20-14.30	Kiss Tímea	A tankötelezettség felső korhatárának hatása a foglalkoztatottságra
14.30-14.40	Misák Máté	A mobiltelefon, mint társadalmi és tanulási probléma
14.40-14.50	Szabó Márk	TikTok függőség a fiatalok köreiben
14.50-15.00	Szepesi Ádám	Biogazdálkodás
15.00-15.10	Úri Eszter	Nyelvtanulás és annak hiánya a szocializmusban
15.20-15.30	Árvai Máté	Kommunikáció a labdarúgásban

15.30-15.40	Dávid Levente	A Bükkábrány Önkormányzatánál végzett turisztikai tevékenység, illetve a Bükkalja Térség ökoturizmusa
15.40-15.50	Bencze Karolina Anna	Abortusz
15.50-16.00	Tóta Tamás Róbert	Az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi háború

8. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 8TH (ONLINE)

2022. Nov. 11. Szekcióvezető / Chairman: Simó Ferenc (Dr. LLM), Mező Katalin (PhD)

10.00-10.10	Birescu, Mihaela (PhD)	Kindergarten class management techniques for a better transition from preschool to school
10.10-10.20	Abdullah, Masuk; Kushwaha, Kartick and Singh, Karan	REAL – Realtime Education with Advanced LED
10.20-10.30	Rakib, Mohammad Raihan Uddin	Development of PLC based Irrigation System For Farmers
10.30-10.40	Mező Péter	Computer Aided Design
10.40-10.50	Zakota Zoltán és Ardelean Tímea Krisztina	Civil társadalmi intézmények szerepvállalása az oktatásban

9. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 9TH (ONLINE)

2022. Nov. 11. Szekcióvezető / Chairman: Horák Rita (Prof., PhD)

10.00-10.10	Darvai Sarolta (PhD)	Természettudományos felfedezés a bölcsődében
-------------	----------------------	--

10.10-10.20	Ács-Bíró Adrienn (PhD)	PANDÉMIA - DIGITALIZÁCIÓ - KÉPESSÉGPÖRIL. A paradigmaváltás lehetőségei és veszélyei a (börtön)oktatásban
10.20-10.30	Bábosik Zoltán (PhD)	Munkamánia, mint a szükségletrendszer beszűkülésének egyik fajtája
10.30-10.40	Kovácsné dr. Duró Andrea Mária (PhD)	Szakmatanár szakos hallgatók tapasztalatai a tanórai kommunikációról
10.40-10.50	Bilisánczki Márk	A mesterséges intelligencia és az e-learning
10.50-11.00	Schmidt-Tóth Rita	A COVID-19 vírusbetegség "hozadéka" a digitális pedagógiában
11.00-11.10	Schuller Péterné Fülep Katalin	Te is lehetsz úrutazó! Hernádnémeti iskolások a világűrben
11.10-11.20	Hankovszki András Dávid	Az egészségügyi ellátórendszerrel való elégedettség felmérése a hazai szív- és érrendszeri betegségben szenvedő lakosság körében
11.20-11.30	Pataki Jenifer	Az emlő-, méhnyak- és vastagbélscrűrésen való részvétel előfordulási gyakorisága, illetve a részvétel háttérében álló tényezők vizsgálata a hazai diabéteszes lakosság körében
11.30-11.40	Kiss-Kovács Renáta	Reflexióértelmezések a Reflexiók műveltség modell megközelítéséből
11.40-11.50	Bujdosó Judit	A német mint idegen nyelv helyzete a magyar közoktatásban
11.50-12.00	Sántha Ágnes (PhD)	Fő a mértékletesség! Fél évezredes egészségtanácsok fiataloknak

10. SZEKCIÓ / SECTION 10TH

Terem / Room: 214

2022. Nov. 11. Szekcióvezetők / Chairmen: Gál Katalin (PhD), Nagy Lehoczky Zsuzsa (PhD)

10.00-10.10	Cziomer, Marcin Jan (PhD)	Art Education for Kindergarten and Early Educations Students in Poland. Perspective, development, solutions
-------------	---------------------------	---

10.10-10.20	Kenyeres Attila Zoltán (PhD)	Vampires and witches: Teaching the history of the Carpathian Basin through examples of media manipulation at the University of Pittsburgh - A Fulbright Scholarship Case Study
10.20-10.30	Harsányiné Petneházi Ágnes, Kós Nóra és Lestyán Erzsébet (PhD)	A motiváció szerepe a differenciált oktatásban
10.30-10.40	Nagy Lehocky Zsuzsa (PhD)	Térszemlélet fejlesztés a matematika órákon 11 éves gyerekek körében
10.40-10.50	Túri Szilvia	Tanulási stílus
10.50-11.00	Sebestyén Krisztina (PhD)	Milyen idegen nyelvet tanultak a Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei középiskolások általános iskolában?
11.00-11.10	Hegedűs Roland (PhD)	BTMN kategórián belüli teljesítménykülönbségek
11.10-11.20	Dobák Dóra és Hegedűs Roland (PhD)	Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai helyzetben
11.20-11.30	Mády Réka és Hegedűs Roland (PhD)	A 7. osztályos tanulók biológiával kapcsolatos szóasszociációi
11.30-11.40	Demeter Zsuzsa	A jövő gyógypedagógus és tanító társadalmának hozzáállása a mesterséges intelligencia (MI) használatához
11.40-11.50	Bíró Gyula	Egy multidiszciplináris tantárgy margójára... - etika tantárgy a köznevelés és pedagógusképzés gyakorlatában
11.50-12.00	Szepesi Ádám	Biogazdálkodás

11. SZEKCIÓ / SECTION 11TH

Terem / Room: 206 (egyetemi tárgyaló)

2022. Nov. 11. Szekcióvez. / Chairmen: Nagyné Hegedűs Anita (PhD) és Hanák Zsuzsa (Habil.,PhD)

10.00-10.10	Ujfaludi László (CSc)	Eszterházy Károly európai formátumú egyetem-terve – az Érseki Könyvtár csillagászati gyűjteményének tükrében
10.10-10.20	Fest Sarolta (Prof., PhD) és Kovács-Vida Júlia	Az általános iskolás diákok egészségmagatartásának vizsgálata
10.20-10.30	Nagyné Dr. Hegedűs Anita (PhD)	Az éhatékonyság, mint erőforrás
10.30-10.40	Kolmanová, Simona (Habil., PhD)	A V4-es hungarológiák együttműködési lehetőségei egy transzlatológiai projekt tükrében
10.40-10.50	Jakab Nóra	Örökölt Jövő
10.50-11.00	Patkó Zoárd	Amiről többet kéne beszélni
11.00-11.10	Váradi Loretta	Gyermekek születési támogatások
11.10-11.20	Széplaki Ildikó	Összefüggés vizsgálat az általános testnevelésben résztvevő hallgatók életcéljai és neme között
11.20-11.30	Varga Gabriella	Az infláció
11.30-11.40	Tóth Ágoston	Erdőirtás a Kárpátokban
11.40-11.50	Pántya Barnabás	Mentsük meg a méheket
11.50-12.00	Nyitrai Gergő	Digitalizáció hatása az oktatásra

**TANULÁST KUTATÓ NEMZETKÖZI HÁLÓZAT ÜNNEPÉLYES
ALAKULÓ ÜLÉSE
THE CEREMONIAL FOUNDING MEETING OF THE
INTERNATIONAL LEARNING RESEARCH NETWORK**

Terem / Room: 206 (egyetemi tárgyaló)

2022. Nov. 11. Szekcióvez. / Chairman: Mező Ferenc (PhD)

17.00-18.30

12. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 12TH (ONLINE)

2022. Nov. 12. Szekcióvezetők / Chairmen: Kelemen Lajos (PhD), Sáfrány Judit (Drs)

10.00-10.10	Bordás Andrea (PhD) és Kelemen Henrietta	A család képe a romániai 4. osztályos magyar és román anyanyelv tankönyvekben
10.10-10.20	Kovács Írisz (Drs)	Oktatáspolitikai Katalóniában: A nyelvi merítés modellje
10.20-10.30	Kohári Róbertné Niki	Mese és a digitalizáció
10.30-10.40	Gönczi András	Az internetfüggőség
10.40-10.50	Négyesi Péter	A MOOC adaptív tanulással, gamifikációval és kiterjesztett valósággal történő fejlesztésének hatásai
10.50-11.00	Tóth Dalma	The narrative organisation of social representations
11.00-11.10	Németh Zsófia	The Real Beauty Campaign
11.10-11.20	Bernhardt Renáta (PhD)	Mantle of the Expert Method in Kindergarten Teacher Training

13. SZEKCIÓ (ONLINE) / SECTION 13TH (ONLINE)

2022. Nov. 12. Szekcióvez./Chairmen: Nagy Lehoczky Zsuzsa (PhD)

10.00-10.10	Koltai Zoltán (Habil., PhD)	Egy sikeres kooperáció tapasztalatai. Falu- és tanyagondnoki képzés a Pécsi Tudományegyetemen
10.10-10.20	Lakatos Artur (PhD)	A pénzügyi műveltség (financial literacy) hiánya és az ebből fakadó visszaélések
10.20-10.30	Szentes Erzsébet (Dr.) és Horváth Zsófia Irén (PhD)	Tanulástól tanításig: a tanítási szándék vizsgálata I. éves tanárképzős hallgatók körében
10.30-10.40	Simándi Szilvia (PhD)	Fiatalok az idősekért - idősektől tanulás
10.40-10.50	Albert-Lőrincz Csanád (Habil., PhD)	A Big Data elemzések lehetőségei a társadalomtudományokban
10.50-11.00	Tajtiné Lesó Györgyi (Drs)	Öndefiníció fejlesztésének támogatása az iskolai pályaaorientációs munkában
11.00-11.10	Deák Enikő (Drs)	Gyermekevédelmi rendszerben nevelkedők továbbtanulási perspektívái

14. SZEKCIÓ / SECTION 14TH

Terem / Room: 206 (egyetemi tárgyaló)

2022. Nov. Szekcióvezetők / Chairmen: Kolmanová, Simona (Habil., PhD),
12. Lubinszki Mária (PhD)

10.00-10.10	Siguín, Carmina	Nutrition Knowledge, Food insecurity, and Child nutritional status in The Philippines
10.10-10.20	Szilágyi Edit (Drs)	A szülői bevonódás módjai a nyelvtanulás tekintetében
10.20-10.30	Tódor Imre (PhD)	A digitális egyenlőtlenség társadalmi dimenziójának vizsgálata pedagógusok körében
10.30-10.40	Sáfrány Judit (Drs)	Krízis, pszichés zavarok és teljesítmény – fókuszban a serdülőkor
10.40-10.50	Bódis Katalin	Kooperatív tanulásszervezés az olasz nyelvórákon egy gyakorló pedagógus szemszögéből

10.50- 11.00	Lubinszki Mária (PhD) és Zsigmond-Heinzinger Száva (PhD)	Innovatív kompetenciafejlesztő módszerek a vállalkozásoktatásban
11.00- 11.10	Molnár Dorka	A mese és a beavatási szertartások kapcsolata a magyar népi varázsmesékben

15. SZEKCIÓ / SECTION 15TH

Terem / Room: Kápolna (209)

**2022. Nov. 12. Szekcióvez. / Chairmen: Horák Rita (Prof., PhD), Szabóné
Balogh Ágota Márta (PhD)**

10.00- 10.10	Horák Rita (Prof., PhD)	Környezetvédelem a szerbiai oktatásban
10.10- 10.20	Szabóné Balogh Ágota (PhD)	Mesterséges intelligencia az oktatásban/ Artificial intelligence in education
10.20- 10.30	Gál Katalin (PhD) és Pásztor Rita (PhD)	Az ezüst gazdaság érmelléki esettanulmánya
10.30- 10.40	Gál Katalin (PhD) és Pásztor Rita (PhD)	Iskolai lemorzsolódás. Partiumi esettanulmányok..
10.40- 10.50	Gál Katalin (PhD), Pásztor Rita (PhD) és Tolnai Tímea-Katalin (PhD)	Roma életképek Biharban
10.50- 11.00	Gál Katalin (PhD) és Pásztor Rita (PhD)	Társadalmi vállalkozások Bihar megyében
11.00- 11.10	Mező Katalin (PhD)	A köznevelésben résztvevő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása az elmúlt évtizedben
11.10- 11.20	Mező Ferenc (PhD)	T.É.M.A.: Tudományos És Művészeti Alkotóműhely
11.20- 11.30	Szabadkai Vanda	Szülők és pedagógusok óvoda-iskola átmenettel kapcsolatos nézetei

2022. November 10-12.

16. (POSZTER)SZEKCIÓ / (POSTER) SECTION 16TH

Szekcióvezetők / Chairmen: Mező Ferenc (PhD), Varga Zsolt (PhD)

**A poszterek 2022. november 10. és 2022. november 12. között voltak olvashatók.
Posters were readable between 10 November 2022 and 12 November 2022.**

Ágota Mester	Az integráció jelentősége
Balogh Fruzsina	Miért nem tanulnak tovább a borsodi falvak fiataljai?
Bánszegi Judit	A beszédmaradás korai fejlesztésének főbb aspektusa
Bidoul Arielle	Miért nem éri meg zenét tanulni? – Egy zongoratanár szemszögéből
Dusza Noémi Irén	Digitális és nem digitális mesék szerepe a kisgyermek életében
Filepkóné Kőrössy Erzsébet	Örökbefogadott gyermekek kötődése, érzelmi élete
Kádár Mária	Digitális Nevelés Óvodáskorban
Katona Krisztina (PhD)	Alvás, altatás – altató mondókák szerepe a gyermeknevelésben
Koncz-Kis Éva	Digitális technológia az iskolában
Kovácsné Gombár Katalin	Biztos Kezdet Gyerekház Eredményessége
Mikelayi, Wumaier (Drs)	Választott képzési területek egyetemi hallgatóinak klímaváltozással kapcsolatos tudás- és attitűd-vizsgálata, valamint ezek fejlesztése internetes forrásokkal és célzott képzéssel
Molnár Csenge Bianka	Születendő gyermekek számának csökkenése Magyarországon
Pint Lilla	A sport jelentősége
Surányiné Józsa Andrea	Nevelésmélet: szülők és az óvoda
Vass Tímea	Arctalan barátok az interneten

BESZÁMOLO A „KREATIVITÁS – ELMÉLET ÉS GYAKORLAT” KONFERENCIÁRÓL

Összeállította: Mező Katalin (PhD)

Magyarország, Olaszország, Szerbia, Szlovákia és Románia együttműködésben valósult meg 2022. december 9.-én (immár harmadik alkalommal) a „Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022) Nemzetközi Interdiszciplináris Online Konferencia (lásd: 1. ábra).

A nemzetközi rendezvény főszerzője:

a K+F Stúdió Kft. (Magyarország). A Szervező bizottságba delegált tag: Mező Katalin (PhD).

A társszervezők és a delegált tagok:

Partiumi Keresztény Egyetem (Románia): Gál Katalin (PhD).

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia): Horák Rita (PhD, Prof.).

1. ábra: a *Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022) Nemzetközi Interdiszciplináris Online Konferencia* PR képe. Forrás: www.kpluszf.com

CREATIVITY - Theory and Practice (2022)
INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY ONLINE CONFERENCE
Deadline of Registration: 30 Nov 2022
E-Conference: 9 Dec 2022

KREATIVITÁS - Elmélet és gyakorlat (2022)
NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS ONLINE KONFERENCIA
A regisztráció határideje: 2022. Nov. 30.
E-konferencia: 2022. Dec. 9.

Organizers/Szervezők:
K+F STÚDIÓ Kft.
www.kpluszf.com
Konstantin Filozofia Egyetem
Nyitra - Közép-európai Tanulmányok Kara
ial
Partiumi Keresztény Egyetem
KOCKA KÖR
www.kockakor.hu

100% CREATIVITY
Be Creative!

Journals: OxiPO Artificial Intelligence Psychology & Warfare Folyóiratok: OxiPO Mesterséges intelligencia Lélektan és hadviselés

Magyarország Olaszország Románia Szlovákia Szerbia

Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület (Magyarország): Mező Ferenc (PhD).

Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra, Közép-európai Tanulmányok Kara, (Szlovákia): Nagy Lehoczky Zsuzsa (PhD).

IAL Toscana (Olaszország): Pusztai Gabriella (Dott.ssa.)

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, (Magyarország): Révész László (PhD).

A rendezvényen 126 fő vett részt. Hat szóbeli és két poszterszekció keretében 95 prezentáció került közzétételre (ezek közül 63 prezentáció szóban hangzott el, 32 pedig e-poszter prezentációként került bemutatásra – 2. ábra).

A szóbeli prezentációknak teret adó hat szekció vezetői:

Borbélyné Bacsó Viktória (PhD),
Mező Ferenc (PhD),
Mező Katalin (PhD),
Nemes Magdolna (PhD),
Olteanu Lucián Liviusz (PhD),
Simó Ferenc Zoltán (Dr., LL.M).

Közreműködésüket ezúton is köszönjük!

A „Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022)” című e-kiadvány (Mező, 2022; 3. ábra) foglalja össze a rendezvény programját és absztraktjait. A kiadvány térítésmentesen elérhető az alábbi linken:

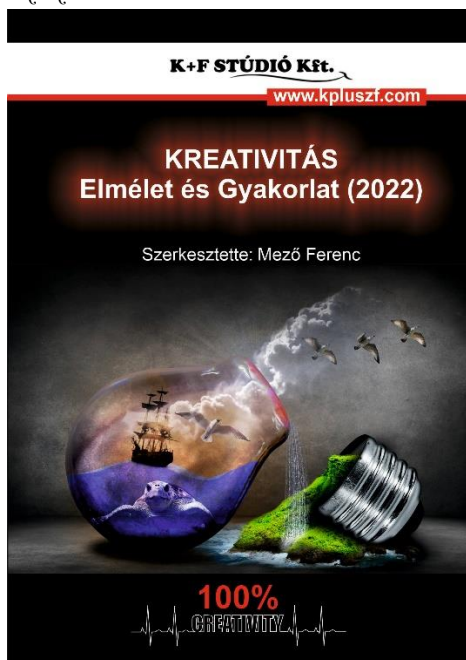
http://www.kpluszf.com/assets/docs/BOKK/eBOOK_KEGY_2022.pdf

2. ábra: A „Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022) Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia számokban. Forrás: a Szerző

CREATIVITY - Theory and Practice (2022) INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY ONLINE CONFERENCE Deadline of Registration: 30 Nov 2022 E-Conference: 9 Dec 2022	KREATIVITÁS - Elmélet és gyakorlat (2022) NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS ONLINE KONFERENCIA A regisztráció határideje: 2022. Nov. 30. E-konferencia: 2022. Dec. 9.
--	--

3. ábra: a „Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022)” című e-kiadvány borítója. Forrás: a Szerző

E rendezvény folytatásaként, a „Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2023)” konferencia 2023. decemberében fog megvalósulni, amire ezúton is tisztelettel várjuk az érdeklődőket, előadókat. Regisztrálni 2023. októberétől lehet majd a K+F Stúdió Kft. www.kpluszf.com oldalán keresztül.

Irodalom

Mező Ferenc (Szerk.)(2022): *Kreativitás – Elmélet és Gyakorlat (2022)*. K+F Stúdió Kft., Debrecen. URL: http://www.kpluszf.com/assets/docs/BOOK/eBOOK_KEGY_2022.pdf

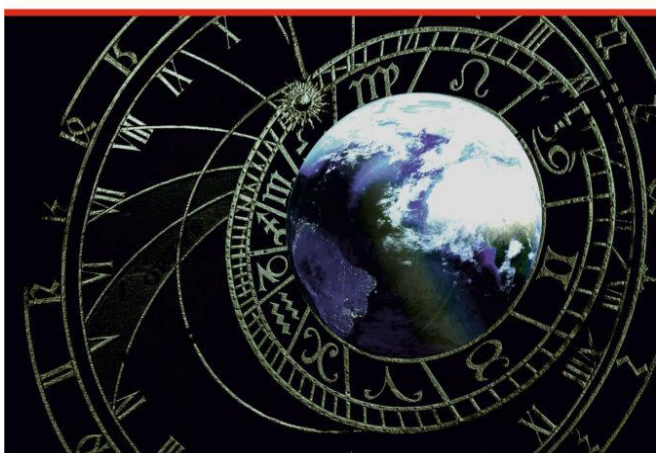
INVITATION TO
VIII. INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY CONFERENCE

MEGHÍVÓ A VIII. NEMZETKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS
KONFERENCIÁRA

VIII. International Interdisciplinary Conference **VIII. Nemzetközi Interdiszplináris Konferencia**

Deadline of Registration: 10 March 2023
E-Conference: 18 March 2023

A regisztráció határideje: 2023. március 10
E-konferencia: 2023. március 18

Organizers/Szervezők:

K+F STÚDIÓ Kft.
www.kpluszf.com

KOCKA KÖR
www.kockakor.hu

Media (journals/folyóiratok):

OxIPO
Mesterséges intelligencia
Lélektan és hadviselés

TYPE OF THE CONFERENCE: online conference

A KONFERENCIA TÍPUSA: online konferencia

REALIZATION OF THE CONFERENCE:

The performers submit their registration (with their abstract & ppt) by this form. **Deadline:** March 10, 2023, 12:00 noon (Hungarian time)

The organizer publishes the abstracts in an e-volume.
Deadline: March 15, 2023

The organizer makes .ppt, .pdf etc. presentations viewable from March 15 to March 18, 2023

Registered participants will receive a link to a real-time discussion on an online interface on 17 March 2023.

Date of lectures, professional discussion:
March 18, 2023.

1 A KONFERENCIA MEGVALÓSÍTÁSA:

Az előadók ezen az űrlapon nyújtják be regisztrációjukat (absztraktot és ppt-t). **Határidő:** 2023. március 10., 12:00 (magyar idő szerint)

2 A szervező az absztraktokat e-kötetben teszi közzé.
Határidő: 2023. március 15.

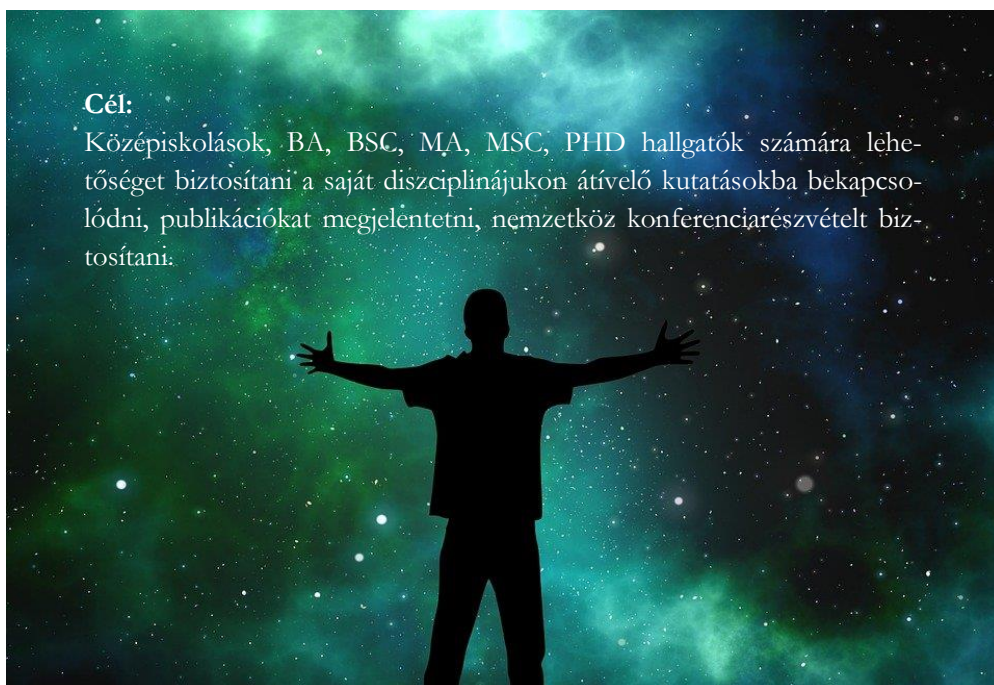
3 A szervező láthatóvá teszi a .ppt, .pdf stb. előadásokat 2023. március 15-18 között.

4 A regisztrált résztvevők linket kapnak egy valós idejű beszélgetésre egy online felületen 2023. március 17.-én.

5 Előadások, szakmai megbeszélés időpontja:
2023. március 18.

Participants will receive a certificate in English and Hungarian languages of their participation in the conference	6	A résztvevők angol és magyar nyelvű igazolást kapnak a konferencián való részvételükről
The K + F Stúdió Kft. gives a free publication possibilities in its journals (these journals are registered in ISSN, DOI, EPA, MTMT, MATARKA databases).	7	A K + F Stúdió Kft. ingyenes publikációs lehetőséget biztosít folyóirataiban (ezeket a folyóiratokat az ISSN, DOI, EPA, MTMT, MATARKA adatbázisokban regisztrálják).
Deadline for submitting studies: 30 April 2022 Format: 20.000-40.000 karakter (doc/docx file), APA style		A tanulmányok benyújtásának határideje: 2022. április 30. Formátum: 20.000-40.000 karakter (doc / docx fájl), APA stílus
PRICES: Students (BA, MA, Drs.): free Teachers, professors: free For members delegated by projects: 10 000 HUF/Person Delegated member of companies: 30 000 HUF/person We would like to ask the management of companies to send an e-mail to our contact person Katalin Mező (PHD) about details. Contact e-mail: info@kpluszf.com		ÁRAK: • Hallgatók (BA, MA, Drs.): ingyenes • Tanárok, professzorok: ingyenes • Projektből finanszírozott részvétel: 10 000 Ft/fő • Cégek által delegált résztvevő: 30 000 Ft / fő. Arra kérjük a cégek vezetését, hogy a részletekkel kapcsolatban küldjenek e-mailt Mező Katalin (PHD) kapcsolattartó számára. Kapcsolat e-mail: info@kpluszf.com
Main organizer: Katalin Mező (PhD) K+F Stúdió Kft		Főszervező: Mező Katalin (PhD) K+F Stúdió Kft.
Contact person: Ferenc Mező (PhD) info@kpluszf.com		Kapcsolattartó: Mező Ferenc (PhD) info@kpluszf.com

FELHÍVÁS
INTERDISZCIPLINÁRIS JUNIOR KUTATÓCSOPORTBA
TÖRTÉNŐ BEKAPCSOLÓDÁSRA

Cél:

Középiskolások, BA, BSC, MA, MSC, PHD hallgatók számára lehetőséget biztosítani a saját diszciplinájukon átívelő kutatásokba bekapcsolódni, publikációkat megjelentetni, nemzetköz konferenciárésztvételt biztosítani.

A bekapcsolódással járó haszon

A részvétel a bekapcsolódók számára azért hasznos, mert:

- a) ösztöndíjak, pályázatok során érvényesíthető teljesítményei (publikáció, konferencia-előadás) lesznek,
- b) saját témájában kutathat és azt gazdagíthatja kutatótársai szaktudását is felhasználva,
- c) életrajzában is jól mutató bejegyzést kap,
- d) szakmai kapcsolatrendszere bővül,

e) ingyen vehet részt nemzetközi konferenciákon,

f) ingyen publikálhat Open Access (nyílt hozzáférésű) kiadványokban.

Feladatok

A résztvevő feladata a következő lesz:

- 1) Jelentkezés a csoportba (felhívás végén látható linken keresztül)
- 2) A csoport alakuló ülésén (személyes vagy online) részvétel a közös kutatási

téma kialakításában. Például: korábbi hasonló csoportban pszichológia, jogtudomány, gazdaságtudomány és orvostudomány szakos hallgatók fordultak saját szakjuk felől közös érdeklődésbe vágó kérdésekhez.

3) 10 perces prezentációval ingyenes részvétel a 2023 márciusában megrendezésre kerülő „8. Nemzetközi Interdiszciplináris Konferencia” című rendezvényen. Magyar vagy angol nyelvű előadásokkal lehet majd tartani, amiről két-nyelvű igazolást állítanak ki a Szervezők. Az előadások témáját Ön választhatja meg.

4) Min. 1 tanulmány megírása. A megjelentetés megegyezés szerint folyóiratban vagy szöveggyűjteményben tervezzük.

Kiket várunk a programba?

A jelentkezést azoknak a középiskolásoknak, hallgatóknak, doktoranduszoknak ajánljuk, akik:

- a) sokoldalúak, s kíváncsiak arra, hogyan tudnak együttműködni különböző tudományágak képviselőivel;
- b) teljesítmény-centrikusak: a részvétel publikációkkal, konferenciákon történő előadásokkal is jár;
- c) tudományos karrierjüket, s széleskörű kapcsolatrendszerüket már hallgatóként igyekeznek megalapozni;
- d) a hétköznapi hallgatói létet kellemes és hasznos időtöltéssel igyekeznek kiegészíteni;
- e) kedvelik a jó társaságot.

Részvételi díj

A programban való részvétel díj: 0 Ft.

A program keretében megrendezésre kerülő nemzetközi online konferenciákon történő részvételi díj: 0 Ft.

A programban történő folyóiratokban, tanulmánykötetben történő tanulmány megjelentetésének díja: 0 Ft.

A program egyéb költséget nem tartalmaz, de a résztvevők a saját kutatási munkájukkal kapcsolatban esetlegesen felmerülő költségeket önnállóan fedezik.

Időigény

A program időigénye: kb. 2 óra/alakuló megbeszélés + saját ütemű kutatás és publikáció írás + konferenciákon való részvétel.

Amit lehet, elektronikusan oldunk meg, ezzel csökkentve az időigényt.

Jelentkezési határidő:

2023. február 15.

Jelentkezés módja: bejelentkező e-mail küldése erre az e-mail címre:

info@kockakor.hu

Szervező

E tehetséggondozó program a Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület „T.É.M.A.: Tudományos És Művészeti Alkotóműhely” című pályázata keretében valósul meg a Miniszterelnökség

és a Nemzeti Tehetség Program támogatásával (pályázati azonosító: (NTP-INNOV-22-0095).

Kapcsolat, további információ:

Szakmai vezető: Dr. Mező Ferenc

E-mail: info@kpluszf.com

Mobil: 06 30 656 1 565

MINISZTERELNÖKSÉG

Nemzeti
Tehetség Program